Täysistunto

Keskiviikko 13.10.2021 klo 13.59—18.31

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 18.31.

Puhetta johtivat puhemies Anu Vehviläinen (13.59—15.58), ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.58—17.58) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (17.58—18.31).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työeläkelakien ja kansaneläkelain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 66/2021 vp
Lakialoite LA 36/2020 vp
Valiokunnan mietintö StVM 23/2021 vp
Pöytäkirjan liite Lausumaehdotus 12.10.2021 Liite 2A

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Keskustelu asiasta päättyi 12.10.2021 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa Mika Niikko on Ville Vähämäen kannattamana tehnyt lausumaehdotuksen, joka on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 2A)

Selonteko hyväksyttiin.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 66/2021 vp sisältyvät 1.—9. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 36/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Mika Niikon ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 115, ei 37; poissa 47 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

3. Pääministerin ilmoitus Afganistanin tilanteesta

Pääministerin ilmoitus PI 4/2021 vp

Keskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Päiväjärjestyksen 3. asiana on pääministerin ilmoitus Afganistanin tilanteesta. Ulkoministeri Pekka Haaviston esittelypuheenvuoron jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot varataan täysistunnossa V-painikkeella. Asian käsittelyyn varataan aikaa puolitoista tuntia. [Hälinää]

Samalla, hyvät kansanedustajat, pyydän teitä, jotka ette aio osallistua tähän keskusteluun ja joilla on paljon asioita jollekin kollegalle, käymään näitä keskusteluja salin ulkopuolella. — Ministeri Haavisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.01 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime kuukaudet ovat ravistelleet Afganistan-politiikkamme perustaa. Taliban-liikkeen nopea eteneminen Afganistanissa kulminoitui elokuussa hallituksen kaatumiseen, useiden suurlähetystöjen sulkemiseen ja kansainväliseen evakuointioperaatioon. Nyt valtaa Afganistanissa pitää tosiasiallisesti Taliban. [Eduskunnasta: Puhu vähän kovempaa, ei ole mikki päällä!] — Aha. Löytyykö täältä teknistä apua tähän?

Puhemies Anu Vehviläinen: Mikrofoni on kyllä päällä, mutta jos tosiaankin tekniikan puolelta annetaan vähän apuja.

No niin. Kokeillaanpas vähän lisätä volyymia. — Taliban on nimittänyt maahan väliaikaiseksi hallitukseksi kutsumansa johdon. Kokoonpanossa ei ole naisia, ja se on etnisesti ja poliittisesti hyvin yksipuolinen.

Suomi uskoo, että kestävä ratkaisu voidaan saavuttaa vain inklusiivisen poliittisen prosessin kautta. Olemme hyvin huolissamme ihmisoikeustilanteesta sekä naisten ja tyttöjen osallistumisen rajoittamisesta yhteiskunnassa, työelämässä ja opetuksessa.

Humanitäärinen tilanne on kriittinen. Maailmanpankki varoittaa talouden, rahoitusjärjestelmän ja julkisten palvelujen olevan lähellä romahdusta. Jo ennen Talibanin valtaannousua maassa vallitsi pitkittyneen konfliktin, kuivuuden, köyhyyden sekä koronaviruspandemian aiheuttama humanitäärinen kriisi, joka nyt uhkaa pahentua entisestään. Kielteiset kehityskulut voivat johtaa lisääntyvään epävakauteen Afganistanissa ja lähialueilla. Tämä heijastuu myös Eurooppaan. Siksi epävakauden estäminen on myös Euroopan oma etu.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Den internationella evakueringsoperationen från flygplatsen i Afghanistan var unik i sitt slag. Finland evakuerade sammanlagt 414 personer, be-

stående av både personer som evakuerades på basen av statsrådets beslut och personer som evakuerades på grund av konsulära skäl. Evakueringarna verkställdes under press och i kaotiska omständigheter, då Taleban just hade gripit makten i landet. Jag vill tacka de tjänstemän och soldater som deltog i operationen i Kabul, i Helsingfors och i våra beskickningar. Samarbetet mellan de olika förvaltningsgrenarna fungerade friktionsfritt.

Evakuoinnit toteutettiin äärimmäisen paineen alla kaoottisissa olosuhteissa. Haluan kiittää virkamiehiä ja sotilaita, jotka osallistuivat operaatioon Kabulissa, Helsingissä ja edustustoissamme. Yhteistyö eri hallinnonalojen välillä oli saumatonta. Nyt on tullut aika kerätä evakuointioperaation opit, jotta Suomi olisi jatkossa entistäkin valmistautuneempi erilaisiin kriisitilanteisiin.

Osana evakuointioperaatiota tasavallan presidentti päätti eduskunnan myötävaikutuksella lähettää Puolustusvoimien suojausjoukon Kabulin lentokentän alueelle Suomen evakuointioperaation tueksi. Päätös tehtiin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain nojalla, ja se oli ensimmäinen kerta, kun lakia sovellettiin sen voimaantulon jälkeen. Päätöstä valmisteltaessa lain soveltamisalassa ilmeni joitain puutteita. Lain sanamuoto ei esimerkiksi tunnista tilannetta, jossa on tarpeen päättää Suomen viranomaisen toimimisesta ulkomailla itsenäisesti tai toista Suomen viranomaista tukien silloin, kun toiminta tapahtuu Suomen omista tarpeista lähtien ja ilman ulkopuolelta tulevaa avunpyyntöä. Ulkoministeriö on asettamassa poikkihallinnollista työryhmää arvioimaan lain muutostarpeita ja valmistelemaan hallituksen esityksen tarvittavista muutoksista. Työryhmä tulee antamaan tietoja työnsä etenemisestä myös eduskunnan valiokunnille.

Puhemies! Suomen Afganistan-politiikka on perustunut kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan, jonka tavoitteena on ollut Afganistanin vakaus ja kehittyminen maaksi, joka ei luo uhkaa kansainväliselle tai alueelliselle turvallisuudelle ja kunnioittaa ihmisoikeuksia.

Viimeisten 20 vuoden aikana Suomi tuki kehitysyhteistyövaroista Afganistania noin 415 miljoonalla eurolla. Humanitäärisen avun ja humanitäärisen miinatoiminnan osuus kokonaissummasta on noin 46 miljoonaa euroa ja siviilikriisinhallinnan osuus noin 30 miljoonaa euroa. Suomen sotilaallinen kriisinhallinta maksoi vuosina 2002—2021 noin 350 miljoonaa euroa. Yhteensä 2 500 suomalaista sotilasta palveli Afganistanissa ISAF- ja RS-operaatioissa.

Afganistanista kertyneitä kokemuksia on hyödynnettävä, kun mahdollisia uusia sotilaallisen tai siviilikriisinhallinnan operaatioita suunnitellaan. Suomen osallistumisesta sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan Afganistanissa laaditaan vaikuttavuusarvio. Arvion laatimista koordinoi ulkoministeriö, ja se tehdään yhteistyössä puolustusministeriön ja sisäministeriön kanssa. Vaikuttavuusarvio valmistuu kevätkaudella 22.

Suomen ja kansainvälisen yhteisön kehitysyhteistyöllä on kyetty edistämään haavoittuvien ryhmien asemaa ja naisten ja tyttöjen oikeuksia Afganistanissa. Äiti- ja lapsikuolleisuus ovat puolittuneet, ja miljoonat tytöt ovat päässeet kouluun. Avun myötä miljoonat ihmiset pääsivät terveydenhuollon, vesihuollon ja sanitaation piiriin. Nämä tulokset eivät ole kadonneet. Koulutus jää ihmisten pysyväksi pääomaksi. On kuitenkin selvää, että tulosten pidemmän aikavälin kestävyys riippuu siitä, mitä Afganistanissa tapahtuu seuraavaksi.

Puhemies! Afganistanin vakaus on yhä Suomen tavoite. Afganistan-politiikkamme on kuitenkin sopeuduttava uuteen tilanteeseen. Suomen Kabulin-suurlähetystö on väliaikaisesti suljettu ja kehitysyhteistyömme on keskeytetty.

Afganistan-politiikkamme nojaa EU:n ulkoministerien syyskuussa sopimiin suuntaviivoihin. EU-maat määrittelivät mittapuut, joita vasten toiminnan tasoa Talibanin kanssa punnitaan. Nämä mittapuut koskevat esimerkiksi ihmisoikeuksien, etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksien, kunnioittamista.

Ulkoministerit keskustelivat myös EU:n Kabulin-edustuston avaamisesta. Tämä ei merkitsisi suhteiden normalisoimista vaan minimitason läsnäoloa humanitäärisen avun perillepääsyn ja evakuointien varmistamiseksi.

Toiminnassa yhä keskeisempi on alueellinen näkökulma. Kun toimintamahdollisuudet Afganistanissa kapenevat, on entistäkin tärkeämpää toimia yhteistyössä alueen maiden kanssa. Suomi kannattaa EU-aloitetta uuden poliittisen yhteistyöfoorumin perustamiseksi Afganistanin naapurimaiden kanssa.

Suomi keskittyy tällä hetkellä viiteen osa-alueeseen:

Ensinnäkin tavoitteenamme on lievittää Afganistanin akuuttia humanitääristä kriisiä. Olemme kaksinkertaistaneet humanitäärisen apumme Afganistaniin vajaaseen 7 miljoonaan euroon. Suomi myös antaa kansainvälisille järjestöille yleisrahoitusta ja tukee YK:n hätäapurahastoa, mitä kautta tukea ohjautuu Afganistanille.

EU-maiden kehitysministerien kokouksessa tällä viikolla jäsenmaat painottivat muun muassa humanitääristä apua ja Afganistanin sosioekonomisen romahduksen estämistä. Jäsenmaat jakavat näkemyksen, että akuutteja tukitoimia on tehostettava humanitäärisen avun ylitse, mutta talibanien kanssa ei tehdä yhteistyötä.

Toiseksi jatkamme työtä ihmisoikeuksien, etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksien, turvaamiseksi. YK:n ihmisoikeusneuvosto päätti viime viikolla asiantuntijoiden tukeman erityisraportoijan tehtävän perustamisesta monitoroimaan ihmisoikeustilannetta. Tämä on hyvä asia. Etsimme yhteistyökumppaniemme kanssa keinoja tukea afganistanilaisia ihmisoikeuspuolustajia, toimittajia ja naisaktivisteja. Pyrimme myös vaikuttamaan poliittisesti, jotta maassa valtaa pitävät suojelisivat ja kunnioittaisivat ihmisoikeuksia.

Kolmanneksi muuttoliiketilanteen kehittymistä seurataan tarkasti. Toistaiseksi laajaa muuttoliikettä ulos Afganistanista elokuun jälkeen ei ole nähty. Humanitäärinen katastrofi, Afganistanin hauraan talouden romahtaminen, laajamittaiset ihmisoikeusloukkaukset ja konfliktin puhkeaminen ovat tekijöitä, jotka voivat laukaista muuttoliikkeen. EU:n on laajalla poliittisella ja taloudellisella yhteistyöllä muiden kanssa pyrittävä vaikuttamaan siihen, että tähän tilanteeseen ei jouduta.

Afganistanin lähivaltioiden tukeminen on konkreettinen tapa edistää näiden maiden mahdollisuuksia huolehtia alueilleen saapuvista pakolaisista ja siirtolaisista. EU:n lähestymistavan tulee olla kokonaisvaltainen, ja on tärkeää tarjota myös laillisia väyliä Eurooppaan erityisesti uudelleensijoittamisen kautta. Osana sisäministeriön yhteistyössä ulkoministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa vuodelle 22 valmistelemaa pakolaiskiintiötä on esitetty 150 afgaanipakolaisen uudelleensijoittamista Iranista. Lisäksi varaudutaan pakolaiskiintiön korottamiseen Afganistanin tilanteeseen vastaamiseksi.

Neljänneksi Suomi osallistuu aktiivisesti sekä EU- että kansainväliseen yhteistyöhön terrorismin torjumiseksi. Pyrimme estämään Afganistanin toimimisen terroristien ja terroristisen toiminnan tukikohtana sekä estämään maan toiminnan alueena, jossa on mahdollista edistää kansainvälistä terrorismia ja terrorismin rahoitusta.

EU:ssa on parhaillaan valmistelussa Afganistania koskeva terrorismin vastainen toimintaohjelma, joka toteutuessaan ennaltaehkäisee ja torjuu EU:n alueelle mahdollisesti kohdistuvaa terrorismin uhkaa.

Viidenneksi evakuoinnit jatkuvat. Afganistanissa on vielä useita kymmeniä valtioneuvoston päätösten piiriin kuuluvia henkilöitä ja heidän perheenjäseniään sekä konsuliavustuksen piiriin kuuluvia henkilöitä. Ulkoministeriö pyrkii näitä avustamaan.

Suomi pyrkii myös helpottamaan afganistanilaisten perheenyhdistämiseen liittyvää asiointia. Avainasemassa ovat toimet, joilla voidaan helpottaa hakemusprosessien käynnistämistä ja jo aloitettujen prosessien loppuun saattamista.

Aivan lopuksi: Ulkoministeriö selvittää parhaillaan asiointipaikkoja Afganistanin lähimaissa, joihin afganistanilaisilla on mahdollisuus päästä ja oleskella laillisesti. Samalla selvitetään teknisiä mahdollisuuksia toteuttaa ensimmäistä kertaa etätulkkauksia sekä mahdollisuuksia hyödyntää kiertäviä konsuleita perheenyhdistämiseen liittyen. — Kiitos, rouva puhemies.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää tässä debatissa vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja V-painiketta käyttäen pyytämään puheenvuoroa. — Ja debatin aloittaa edustaja Niikko.

14.12 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos pääministerille tästä ilmoituksesta ja ulkoministerille alustuksesta. Tämä on ajankohtainen asia edelleenkin, ja on hyvä, että ministeri ilmoitti sen, että valtioneuvosto tulee tekemään jonkun näköisen vaikuttavuusarvion, miten Afganistanissa ollaan onnistuttu.

Tässä yhteydessä on hyvä myös todeta se, että ulkoasiainvaliokunta on alustavasti keskustellut samasta asiasta ja halusta tehdä jonkun näköinen vaikuttavuusarvio niiltä vuosilta, mitä olemme siellä olleet. Tästä käydään ensi viikolla keskustelu Ulkopoliittisen instituutin kanssa, miten tällainen olisi mahdollista toteuttaa.

Tässä yhteydessä täytyy myös mainita se, että meidän täytyy olla jatkossa paljon tarkempia, tai suunnitelmallisia joiltain osin, ettemme nyt toista samoja virheitä, kuten esimerkiksi meillä on nyt tällä viikolla keskusteltu osallistamisen vahvistamisesta EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan koulutusoperaatio Malin osalta. [Puhemies koputtaa] Näissä asioissa olisi varmaan kiva kuulla koko eduskunnan siitä, [Puhemies koputtaa] mitä tavoitteita meillä sen osalta on, ja erilaiset strategiat esimerkiksi poistumisen suhteen, jos sellainen tilanne tulee.

Puhemies Anu Vehviläinen: Kiitos. — Edustaja Tuomioja.

14.14 **Erkki Tuomioja sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies!...

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, pyydän, että laitatte mikrofonin päälle.

Miten tämä pannaan päälle? [Eduskunnasta: Täytyy painaa pitkään!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Noin.

Arvoisa puhemies! Kun lähdimme Afganistaniin 20 vuotta sitten, niin lähtökohtana oli se, että Suomella on sellaista kokemusta ja sellaista taitoa, että pystymme edesauttamaan maan tilan vakauttamista ja luomaan edellytykset demokratian ja ihmisoikeuksien vahvistamiselle. Tässähän me epäonnistuimme — tai emme me, vaan kansainvälinen yhteisö. On

tärkeätä, että me tarkastelemme nyt näitä kokemuksia riittävän laaja-alaisesti. On ihan hyvä, että onnistunut evakuointioperaatio arvioidaan, samaten tehdään Suomen operaation vaikuttavuusarvio, mutta tarvitsemme kuitenkin arvion ja näkemyksen siitä, mitenkä tuollaisessa Afganistanin kaltaisessa maassa voidaan toimia, ja silloin on kuultava myöskin nimenomaan afganistanilaisia. Ei voi olla niin, että me keskenämme, me ja meidän kumppanimme, mietimme, mitä me teimme siellä väärin, vaan meidän täytyy saada se näkemys ja kokemus ja inhimillinen tunto näiltä ihmisiltä itseltään, [Puhemies koputtaa] koska vain se auttaa meitä välttämään virheitä tulevaisuudessa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Virolainen.

14.15 **Anne-Mari Virolainen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu on erittäin tärkeä, varsinkin kun me tiedämme tämän humanitäärisen kriisin vakavuuden. Kysymys ei ole pelkästään Afganistanista, vaan kysymys on myös lähialueista, emmekä me saa unohtaa, mikä tilanne on Syyriassa tai Jemenissä.

Me olemme myös olleet pitkään tietoisia siitä, että USA haluaa vetäytyä Afganistanista, ja viimeistään tämän vetäytymisen seurauksena me olemme huomanneet myös sen, että Yhdysvallat siirtää yhä enemmän katsetta Tyynenmeren alueelle. Näin ollen Euroopan lähialueiden epävakaus jää yhä enemmän meidän eurooppalaisten hoidettavaksi. Ja senpä takia pyytäisin vielä ulkoministeri Haavistoa vähän avaamaan käsityksiään siitä, miten Euroopan unioni pystyy vahvistamaan omaa rooliaan nimenomaan näillä epävakailla Euroopan lähialueilla, jotka kuitenkin luovat painetta meille jatkuvasti oman turvallisuustilanteemme suhteen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savola.

14.16 **Mikko Savola kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos hallitukselle, että tuotte tämän pääministerin ilmoituksen ja käymme julkista keskustelua Afganistanista. Varmasti jälkipyykkiä piisaa vielä pitkän aikaa niin meillä ulkoasiainvaliokunnassa kuin eri tutkimuslaitosten tuottaman tiedon pohjalta. Varmasti näissä päällimmäisenä on ajatus, että menikö hukkaan kaikki, mitä viimeisen 20 vuoden aikana Afganistanissa ollaan tehty.

Noin kuukausi sitten keskustelimme evakuointiprosessista, ja se onnistui suomalaisittain katsottuna. Suomi ja muut maat toimivat siellä yksin, Yhdysvaltain vahvalla tuella, mutta on pakko kyllä kysyä, missä oli Euroopan unioni tässä tapauksessa. Toiminta oli yhtä höttöä Euroopan unionilta.

Nyt tietysti EU:nkin päässä tästä on keskusteltu. Korkea edustaja Josep Borrell on ehdottanut 5 000 sotilaan nopean toiminnan joukon muodostamista. Kysyisinkin nyt hallitukselta: kuinka Suomi suhtautuu tähän aloitteeseen ja kuinka Suomi on aktiivinen siinä, että EU pystyisi tämmöisissä kysymyksissä myös itse toimimaan?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hyrkkö.

14.17 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkuun täytyy tietenkin kiittää ministeri Haavistoa ja hallitusta ripeästä ja nopeasta, aktiivisesta toiminnasta

ihmisten saamiseksi turvaan, kun Afganistanin tilanne lähti kehittymään ennalta arvaamattoman nopeasti.

Tämä humanitäärinen kriisi Afganistanissa ei ole ohi, vaikka ehkä se onkin saanut hieman vähemmän palstatilaa otsikoissa. Tämä tilanne on edelleen arvaamaton ja todella lohduton, ja sitä tullaan ratkomaan vielä pitkään. On todella hyvä kuulla, että hallituksessa on käynnissä ja valmisteilla erilaisia toimia sen varmistamiseksi, että ihmisiä, jotka tällä hetkellä edelleen ovat vaarassa tai erittäin ahtaalla, saadaan turvaan. Perheenyhdistämisen helpottaminen, erittäin tärkeää. On hyvä kuulla, että hallitus on varautunut nostamaan pakolaiskiintiöitä. Toivon todella, että tästä saadaan päätöksiä mahdollisimman nopeasti, jotta pystytään ryhtymään myöskin toimeen. Ja tietenkin näiden evakuointien jatkaminen, se, että ihmisoikeuspuolustajat, naisaktivistit saadaan turvaan sieltä, niin että me kannamme sitä vastuuta, mikä meille kuuluu. Sille kaikki tuki.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Saramo.

14.18 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On varmasti niin, että Suomi ei ollut Afganistanissa täysin turhaan ja kaikki hyvä ei heti pyyhkiydy pois, [Vilhelm Junnila: Kerro lisää!] mutta vaikutusarvion teko on todella tärkeää. Vasta nyt myönnetään, että siellä käytiin sotaa. Sellaisesta tämä talo ei kuitenkaan ole päättänyt. [Jani Mäkelä: Se on kyllä totta!] Kävimme sotaa, miksi? Ostimme ystävyyttä ja hyväksyntää Yhdysvalloilta, opimme sodankäyntiä, mutta maanpuolustuksessa ehkä tarvittaisiin vähän toisenlaista oppia kuin se oppi, jota on saatu sissiarmeijaa vastaan taistelemisesta. [Jani Mäkelä: Asiaa!]

Arvio kun tehdään, sen on oltava hyvin rehellinen ja suora. Sen on annettava tulevaisuuteen eväitä, jotta tällaista ei enää koskaan tapahdu. Kyllä meidän demokraattinen järjestys edellyttää, että kun päätöksiä tehdään operaatioihin osallistumisesta, niin tiedetään, mihin osallistutaan, ja ainakin silloin, kun ne operaatiot [Puhemies koputtaa] sitten muuttuvat, voidaan tehdä [Puhemies koputtaa] uusia ratkaisuja.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Biaudet.

14.19 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset naisjärjestöt koordinoivat tapaamisen afganistanilaisten, Kabulissa olevien naisjärjestöjen ja ihmisoikeusvaikuttajien kanssa, ja heidän viestinsä oli ennen kaikkea, että älkää unohtako meitä naisia Afganistanissa. Toinen viesti on, että Afganistan on kuitenkin eri maa kuin mikä se oli ennen, että siellä on aktiivinen kansalaistoimintaverkosto. Ja heidän kolmas viestinsä oli, että heidän näkemyksensä mukaan kansainvälinen yhteisö ei kuitenkaan pystynyt osallistamaan afganistanilaisia naisia siihen työhön, joka olisi ollut välttämätöntä rakentamaan demokratiaa ja heidän oikeuksiaan, ja siinä mielessä toivon, että tämä tulee.

Voisimme myöskin näissä vaikuttavuusarvioinneissa tehdä varjoraportin — tai kansalaisjärjestöt voisivat tehdä — jossa nimenomaan näitä naisten kertomuksia voidaan hyödyntää. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kari, Mika.

14.20 **Mika Kari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvä, että Suomi toimi nopeasti ja käynnisti meidän ammattitaitoisen kriisinhallintajoukon ammattitaidolla operaation, joka vielä sujui suomalaisten osalta ilman tappioita ja menetyksiä. Tätä tilannetta varmasti seurasivat kaikki kansanedustajat ja koko Suomi täällä kotimaassa päivä päivältä ja hetki hetkeltä.

Kuulimme ministeriltä, että tämän lain soveltamisalaan liittyy joitain ongelmia, joita nyt lainsäädäntöhankkeella yritetään korjata, ja eduskunnan valiokuntia tullaan näistä informoimaan. Päätös Afganistaniin lähdöstä tehtiin viime kädessä eduskunnan voimin. Kuitenkin laki olisi mahdollistanut ilmeisesti myös hallitukselle toimivaltaa tässä asiassa. Silloin kun päätetään sodasta ja rauhasta — tai tässä tapauksessa senkaltaisesta välitilasta, jossa maa on luhistumassa ja riskit sotatoimiin joutumisesta ovat ilmeisiä — onko hallituksella ajatuksia muuttaa [Puhemies koputtaa] tässä toimivaltakysymyksessä eduskunnan tai hallituksen päätösvaltaa asiassa? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Purra.

14.22 **Riikka Purra ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että tässä arvioinnissa rehellisesti käsitellään sitä, miten ylipäätänsä tällaisia asioita kuin tasa-arvo, demokratia ja erilaiset länsimaihin liittyvät arvot onnistutaan viemään tällaisiin yhteiskuntiin. Afganistan on edelleen enemmän tai vähemmän feodaalinen heimoyhteiskunta, ja se valitettavasti näkyy myös näissä tuloksissa.

Lisäksi täytyy sanoa, että olen tyytyväinen siihen, että hallituksen ja myös Euroopan unionin linja näyttää tällä hetkellä olevan juuri se, mitä perussuomalaiset ovat koko ajan esittäneet, eli kaikki mahdollinen apu pitää sijoittaa lähialueille humanitaarisena ja kriisitukena, jotta kyetään myös välttämään spontaanit siirtolaisvirrat Eurooppaan.

Kysymykseni on kuitenkin hieman konkreettisempi. Kysyisin näistä perheenyhdistämisistä, joiden eteen hallitus kuulemma tekee tällä hetkellä kaikkensa siellä lähialueilla. Kuinka paljon ihmisiä ollaan tuomassa, keiden perheenjäseniä, ja milloin me saamme tästä tarkempaa tietoa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pelkonen.

14.23 **Jaana Pelkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Maanantaina vietettiin kansainvälistä tyttöjen päivää, ja sain tuolloin useita hyvin huolestuneita yhteydenottoja, kuten varmasti moni muukin salissa oleva sai, liittyen nimenomaan Afganistanin tyttöihin. Kaikki tiedämme, että Afganistanissa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa ovat nimenomaan tytöt, naiset, naisaktivistit ja ihmisoikeuksien puolustajat. He tarvitsevat kuumeisesti apua ja tukea. Kysyisinkin: millaisia konkreettisia suunnitelmia on olemassa heidän tukemisekseen ja auttamisekseen ja suojelemisekseen ja siihen, että tytöt pääsisivät koulunpenkille?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiviranta.

14.23 **Esko Kiviranta kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskeiset kysymykset Afganistanin muuttuneessa tilanteessa liittyvät mahdolliseen maastamuuttoon ja toisaalta terrorismin uhan kasvuun. Erittäin huolissamme olemme ihmisoikeustilanteen

heikkenemisestä ja etenkin naisten ja tyttöjen asemasta. Täytyy muistaa, että Taleban ei ole sisäisesti yhtenäinen liike. Osa sen jäsenistä aidosti haluaisi humaanimpaa lähestymistä kuin Talebanin edellisellä valtajaksolla, joka päättyi 20 vuotta sitten. Radikaalimpi ja konservatiivisempi osa liikettä ei kuitenkaan ole valmis muuttamaan linjaansa. Jos kansainvälinen yhteisö eristää Afganistanin nykyisen hallinnon, on olemassa merkittävä riski, että maasta tulee kansainvälisen terrorismin tukija, kuten tapahtui myös 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Tilanne on vaikea, ja toimivan ulkopoliittisen linjan löytäminen vaatii valtioviisautta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hassi.

14.25 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset ja suurin osa suomalaisia auttaneista paikallisista on evakuoitu, mutta itse asia, mitä Afganistanissa tapahtuu, ei ole lakannut eikä myöskään lakkaa vaikuttamasta meihin. Aivan kuten edustaja Virolainen totesi, tilanne Afganistanissa vaikuttaa lähialueisiin ja vaikuttaa sitä kautta myös meihin. Jos humanitäärinen kriisi pahenee, emme me voi estää sitä, että kaikki ne, jotka pystyvät, pyrkivät sieltä pois.

Tosiasia on myös se, että vaikka Afganistanissa on nyt paljon tyttöjä ja naisia, jotka ovat saaneet koulutusta ja ymmärtävät, tuntevat oikeutensa ja ovat valmiita toimimaan, suuri osa heistä on erittäin vaikeissa olosuhteissa tällä hetkellä, jopa hengenvaarassa. Ja me emme saa unohtaa heitä. Meidän on näiden humanitaaristen toimien lisäksi kyettävä auttamaan [Puhemies koputtaa] myös näitä naisia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Tavio.

14.26 **Ville Tavio ps** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä afganistanilaisten auttaminen Suomeen alkoi eduskunnan yhteisellä päätöksellä ja yhteisellä linjalla siitä, että ne Suomea auttaneet, siellä välittömässä vaarassa olevat henkilöt sitten evakuoidaan tällä myös muiden länsimaiden tekemällä tavalla. Mutta nyt tämä tilanne on vaikuttanut siltä, että ulkoministeri Haavisto myös osaltaan ehkä hieman omavaltaisestikin laajentaa tätä haettavien joukkoa. Nyt te olette kertonut eduskunnalle aikovanne asettaa sinne kiertäviä konsuleita helpottamaan perheenyhdistämisiä ja kerroitte, että aiotte panostaa etätulkkipalveluiden käyttöön. [Eva Biaudet'n välihuuto] Kun tämä perheenyhdistäminenkin on merkittävä ei-työperäisen maahanmuuton väylä ja ylipäänsä on kyse ei-työperäisistä maahanmuuttajista, niin haluaisin eduskunnalle tiedon siitä, keitä tarkalleen olette [Puhemies koputtaa] nyt seuraavaksi auttamassa Suomeen ja minkä takia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tähän väliin pääministeri, 2 minuuttia, ja sitten jatkamme debattia.

14.27 **Pääministeri Sanna Marin:** Arvoisa puhemies! Afganistanin tilanne on hyvin vakava ja haastaa vakiintuneita käsityksiämme siitä, miten voimme edistää ihmisoikeuksia ja kehitystä maailmassa. Taleban on vallassa, eikä sen väliaikaiseksi hallitukseksi nimittämä johto vastaa odotuksiamme afgaaneja edustavasta eli inklusiivisesta hallituksesta. Samalla on syytä olla huolissaan siitä, että Afganistan ei enää ole näkyvästi esillä. Tämän päivän il-

moitus ja keskustelu eduskunnassa on tarpeen ja oikea-aikainen. Olen todella iloinen siitä, että täällä on paljon edustajia paikalla tätä asiaa käsittelemässä ja asiasta keskustelemassa.

Meidän on pysyttävä uskollisena arvoillemme myös vaikeina aikoina, kun ponnistelut ihmisoikeuksien, naisten ja tyttöjen oikeuksien puolesta kokevat takapakkia. Olemme sen afgaaneille velkaa. On nähtävä kirkkaasti ja pitkällä tähtäimellä tiedostaen asioiden todellinen merkitys silloinkin, kun tulokset eivät ole haluamiamme. Suomi tukee vähiten kehittyneitä maita, eikä kukaan koskaan olettanutkaan, että kehitys olisi jatkuvasti vain yhdensuuntaista.

Ulkoministeri Haavisto kertoi niistä viidestä asiakokonaisuudesta, joihin Suomen toimet nyt keskittyvät: humanitäärisen kriisin lievitys, ihmisoikeuksien — etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksien — turvaaminen, muuttoliikkeiden seuranta, terrorismin torjunta ja evakuointien jatkaminen. Evakuointioperaation osalta keräämme oppeja, jotta olisimme Suomena ja toivon mukaan myös Euroopan unionina valmiimpia toimimaan jatkossa vastaavissa tilanteissa. Odotan ulkoministeriön asettaman työryhmän tuloksia sen osalta, mitä tulee mahdollisiin lainsäädäntötarpeisiin.

Yksi asia on kuitenkin varmaa jatkon osalta: tarvitsemme kokonaisvaltaista otetta turvallisuuteen ja kehitykseen, eikä se ole mahdollista ilman laajaa kansainvälistä yhteistyötä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

14.29 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies...

Puhemies Anu Vehviläinen: Voisitteko laittaa mikrofonin ensin päälle?

Puhun niin vähän, etten osaa.

Arvoisa rouva puhemies ja arvoisat ministerit Haavisto ja Kaikkonen! Haluan vielä kerran kiittää teitä tästä Afganistan-operaatiosta kaiken kaikkiaan, ja teidän edeltäjiäkin, ja tästä evakuointioperaatiosta, se onnistui erinomaisesti. Kiitos myös siitä, että näistä naisista ja miehistä, jotka sieltä palasivat ja tätä operaatiota tekivät, pidetään hyvä huoli loppuun asti.

Emme me olleet Afganistanissa sen takia, että saisimme ystäviä länsimaista tai miellyttäisimme Yhdysvaltoja. Me olimme siellä sen takia, että halusimme olla osaltamme vakauttamassa tätä maata ja sitä, että tytöt ja pojat ja naiset voisivat elää normaalimpaa elämää. Eivät nämä vuodet menneet hukkaan myöskään Afganistanissa. Lapset, myös tytöt, saivat pääomaa, koulutusta, ja tätä pääomaa ei heiltä kukaan ota pois, se on heillä tallessa elämän loppuun.

Nyt kysyisin: millä tavalla pystymme auttamaan tavallista kansaa, tyttöjä, poikia, [Puhemies koputtaa] naisia, niin, että emme samaan aikaan [Puhemies koputtaa] pönkitä Talibanin julmaa hallintoa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Salonen.

14.30 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä opimme Afganistanista, kysymme. Kysymys on varmasti jatkoa ajatellen operaatioteknisesti oleellinen, ja sitä on syytä Suomessa selvittää. Kiitos tästä hallitukselle.

Se kuitenkin saa katseen kohdistumaan meihin itseemme, kun samanaikaisesti Afganistania uhkaa humanitäärinen katastrofi. Maailmanpankki on varoittanut talouden ja rahoitusjärjestelmän ja julkisten palveluiden olevan jo lähellä romahdusta. YK on raportoinut joidenkin koulujen toimivan paikallistasolla, mutta suurin osa yläaste- ja lukioikäisistä tytöistä ei ole saanut palata kouluun, kuten täällä jo aikaisemmin todettiin. Naisten työnteko ja opiskelu on estetty monin paikoin. Afgaanitoimittajien työtä ja mielenosoituksia on rajoitettu. Julkisista teloituksista ja häpeärangaistuksista on raportoitu. Me ehkä veimme lukutaidon, ja lukutaito tuo pohjaa tietoisuudelle, mutta julkisen teloituksen pelko [Puhemies koputtaa] estää käyttämästä sitä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Ronkainen.

14.31 **Jari Ronkainen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näin jälkikäteen arvioiden tämä rauhanturvaoperaatio Afganistanissa oli kyllä suuri pettymys: 20 vuotta työtä sekä rahallista ja materiaalista panostusta uhkaa nyt valua hukkaan. Epäonnistuminen niin kansainvälisellä kuin kansallisellakin mittakaavalla on suuri. On selvää, että tehdyt virheet on käytävä tarkasti läpi, jotta ne eivät vastaisuudessa toistuisi.

Ministeri Haavisto kertoi, että ollaan tekemässä selvitys ulkoministeriön johdolla. Tässä ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Niikko antoi ymmärtää, että on jo käyty jonkunnäköistä keskustelua ulkopuolisesta selvityksestä. Minäkin näkisin, että se saattaisi olla ihan tarpeellinen tässä kohtaa, joten kysyn teiltä, ministeri: miten näette, voisiko esimerkiksi Ulkopoliittinen instituutti yhdessä jonkun sotilasosaamisorganisaation kanssa [Puhemies koputtaa] tehdä tällaisen selvityksen?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hoskonen.

14.32 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisten noutaminen pois Kabulista karmeissa olosuhteissa oli kyllä sellainen teko, jota täytyy ihailla, ja siinä toki oli hyvää tuuriakin. Mutta täytyy myös kiittää Yhdysvaltain ja länsiliittoutuman apua. Ilman sitä apuahan siellä olisi voinut tapahtua ihan mitä tahansa.

Kannattaa muistaa sekin, että nyt Taleban-hallinnon käytännössä alettua kaikki yhteiskunnan normaalit toiminnot ovat siellä romahtaneet, ja tämähän luo ihan varmasti sen olosuhteen, jossa terrorismille on loistava kasvualusta. Samoin huumeiden jakelu ympäri maailmaa varmasti toimii kohtalaisen hyvin, kun hallinto, ainakin julkisuudessa liikkuneiden tietojen mukaan, rahoittaa toimintansa kansainvälisellä huumekaupalla.

Tätä taustaa vasten kun tarkastelee asiaa, niin suomalaisten kannattaa edelleen olla mukana YK:n erilaisissa operaatioissa, koska olemme sillä puolella ansioituneet kautta aikain. Mutta tarkkaan kannattaa kyllä kohteet valita, koska jos me joka paikkaan olemme menossa, niin siihen on syytä sitten varautua, että sieltä voi tulla karmeitakin terveisiä. Sekin kannattaa [Puhemies koputtaa] ottaa päätöksissä huomioon.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laukkanen.

14.34 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Afganistanin tilanne tuli kaikille sitten lopulta kuitenkin nopeasti ja yllättäen. Tässä kohtaa haluan kiittää kyllä ulkoministeriön toimintaa kokonaisuudessaan, miten asia hoidettiin nopeasti

kansainvälisiin suhteisiin tukeutuen. Se oli erinomaista. Puolustusministeri ja ulkoministeri toimivat hyvin yhteen, ja tämä on ehdottomasti merkittävää.

Jatkotyöskentely sitten: Siitä meidän pitää löytää yhteinen konsensus, miten autamme heitä sillä tavalla, että apu varmasti menee juuri niihin kohteisiin, mihin tarvitaan. Erityisesti kansalaisjärjestöjä, joilla vielä on siellä jalka oven välissä, pitää tukea.

Sitten kyllä emme voi välttyä siltä, että myös taloudellista tukea joudumme sinne vielä ohjaamaan, ja tästäkin meidän pitää löytää yhteinen näkemys.

Puhemies Anu Vehviläinen: Otetaan tähän edustaja Orpo ja hänen jälkeensä ministeripuheenvuoroja. — Edustaja Orpo, olkaa hyvä.

14.35 **Petteri Orpo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hallitukselle, myöskin tasavallan presidentille tästä määrätietoisesta toiminnasta. Kaikessa kurjuudessaan tämä, miten Suomi tässä toimi, on ollut hyvä osoitus meidän toimintakyvystämme. Mutta kun tätä katsoo laajemmin, kysehän oli siitä, että kun Yhdysvallat päätti lähteä Afganistanista, niin käytännössä muilla mailla, eurooppalaisilla mailla, ei ollut enää kykyä toimia. Tämä herättää taas ajatuksen siitä, että eurooppalaisista taistelujoukoista pitää tehdä totta. Ne nousivat täällä jo esille, mutta haluaisin kokoomuksen kantana kertoa sen, että meidän mielestämme Euroopalla pitäisi olla todellinen taistelukyky, päätöksentekokykyä erityisesti tällaisissa tilanteissa, joissa rauhaa pitää turvata ja myöskin eurooppalaisia etuja puolustaa lähialueilla. Haluaisin kuulla tästä hallituksen ajatuksia, miten te suhtaudutte tämänkaltaisiin aloitteisiin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt ministeri Haavisto 4 minuuttia ja hänen jälkeensä ministeri Kaikkonen 2 minuuttia ja ministeri Ohisalo 2 minuuttia. — Ministeri Haavisto, olkaa hyvä.

14.36 **Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä kommenteista ja kysymyksistä edustajille.

Ensin ehkä tähän kysymykseen, mitä EU voisi tehdä tässä tilanteessa. Näen EU:n vahvuudet kahdessa asiassa tällä hetkellä:

Yksi on vahvistaa näitä ympäröiviä maita ja niiden kykyä selvitä tilanteesta, oli se sitten Iran, Pakistan, Tadžikistan ja muut, luoda verkko näiden ympäröivien maiden ympärille, vähän myöskin viitaten siihen, mitä edustaja Purra sanoi, että sillä alueella pitää tätä apua ja tätä tukea nyt kanavoida.

Toinen asia on varmasti se, mitä voidaan tehdä maan sisällä. EU:n humanitäärinen palvelu ECHO on jo suunnitellut sitä, että he voisivat jatkaa humanitäärista apua, mutta tähän liittyy tämä suuri kysymys, jonka muun muassa edustaja Heinonen nosti esille: miten antaa tukea maan sisällä niin, ettei se poliittisesti ja taloudellisesti tue Talebania? YK on tästä tehnyt omia esityksiään kansainväliselle yhteisölle. Heillä on verkko paikallisia toimijoita. He olisivat valmiita maksamaan esimerkiksi opettajien ja sairaanhoitajien palkkoja, jotta saataisiin sairaalat pysymään toiminnassa, koulut pysymään toiminnassa, ja tämä on nyt asia, jota kansainvälinen yhteisö pohtii, miettii ja etsii näitä väyliä. Punainen Risti on siellä toiminnassa, YK-järjestöt toiminnassa, Lääkärit Ilman Rajoja toiminnassa. Ehkä näiden kautta saataisiin sitten se avustava verkko sinne rakennettua.

Täällä kysyttiin myöskin useammassa kysymyksessä, minkälainen tulee olemaan tämä selvitys, joka tästä ollaan valmistelemassa, tämä vaikuttavuusarvio, ja erilaisia ajatuksia liittyi tähän. Edustaja Ronkaisella oli kysymys siitä, voisiko olla ulkopuolisia tekijöitä. Varmasti tulee hyvin paljon selvityksiä joka tapauksessa eri toimijoilta niin kansainvälisesti kuin kotimaisesti, ja totta kai toivotan kaikki ne tervetulleeksi, erilaiset näkökulmat tähän. Me tietysti omalta puoleltamme selvitämme ministeriöiden kesken ja valtioneuvoston piirissä, mitä tästä on opittu ministeriöiden puitteissa, mutta varmasti tämmöiset ulkopuoliset selvitykset olisivat hyviä.

Edustaja Biaudet nosti esiin kansalaisnäkökulman, ei vain eurooppalaisten ja Suomen kansalaisten, jotka ovat toimineet ja auttaneet Afganistania, vaan mahdollisesti afganistanilaisten naisten oman näkökulman: mitä se 20 vuotta siellä on merkinnyt, mikä on muuttunut, mikä on jäänyt ennalleen, mitä olisi pitänyt tapahtua? Tämä voisi olla tässä keskustelussa erittäin arvokas näkökulma. Toivotan tämän ajatuksen hyvin tervetulleeksi.

Täällä edustaja Saramo otti esille, ollaanko oltu sodassa, onko salattu jotakin, ei ole kerrottu, mitä tässä on tapahtunut. En tähän ajatukseen kyllä yhdy. Kyllähän me kaikki tiesimme syyskuun 11. päivän jälkeen 2001, mitä oli tapahtunut. Afganistanin aluetta oli käytetty valtavan terroriteon valmisteluun, terroriteon, joka olisi saattanut saada jatkoa, jos ei siihen kehitykseen olisi puututtu, ja tämähän oli tämä Afganistan-operaation alku. Se edellinen Taleban-hallitus isännöi siellä terroristisia liikkeitä, ja tähän oli saatava loppu. Tässä oli vahva sotilaallinen komponentti, kyllä, mutta niin kuin täällä kerroin, erittäin vahva kehityskomponentti oli myöskin koko ajan, 20 vuoden ajan, Afganistanissa. Eli ajattelen tilanteesta toisin kuin miten te ajattelette.

Perheiden yhdistämiseen: En oikein ymmärtänyt nyt tätä kritiikkiä siitä, että haalimme ihmisiä, jotka siis käyttävät Suomen lain mukaisia oikeuksia perheiden yhdistämiseen, niitä oikeuksia, jotka tämä eduskunta on perheelle suonut puolisoiden yhteiselämään ja puolisoiden ja lasten yhteiselämään. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Jos tähän asti on ollut tilanne, että henkilön on ollut mahdoton viedä tätä perheenyhdistämishakemusta koronasyistä, konfliktiin liittyvistä syistä New Delhiin, jossa tämä toimipiste on tähän mennessä ollut, ja jos hallitus nyt helpottaa sitä yrittämällä esimerkiksi Teheraniin tai Islamabadiin saada kiertäviä konsuleita, jotta näiden ihmisten normaalit oikeudet toteutuisivat, niin ei siinä kyllä ole mitään moitittavaa minun mielestäni. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei siinä ole mitään järkeä!] Jos eduskunnan mielestä on, niin sitten lakeja on tältä osin muutettava. [Leena Meri: Kyllä!] Pyrimme totta kai järjestämään niin, että palvelut toimisivat myöskin perheenyhdistämistapauksissa normaalisti, ja ulkoministeriö siitä vastaa [Puhemies koputtaa] osansa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Kaikkonen, 2 minuuttia.

14.40 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen:** Arvoisa puhemies! Ehkä omalle tontilleni osuu lähinnä edustajien Savola ja Orpo huomio ja kysymys EU:n nopean toiminnan kyvystä — missä oli EU? Tässä tapauksessa kyse oli varmaan siitä, että tämä EU:n taisteluosastojen konsepti on sen verran hidas, että se ei tähän kriisiin ehtinyt, ja toisaalta USA oli jo ottanut niitä tehtäviä, mitä EU olisi ehkä tässä kohtaa voinut ottaa, Kabulin lentokentän suojaamistehtävät. Mutta epäilemättä tämä ei ole viimeinen kriisi tässä maailmassa, ja epäilemättä tulee tilanteita, joissa EU:n vahvempaa roolia tullaan tarvitsemaan jatkossakin.

No, kuinka Suomi suhtautuu tähän Borrellin aloitteeseen, mihin edustaja Savola viittasi. Tässähän on parhaillaan menossa EU:n puolustusyhteistyön strateginen prosessi, kompassityö, ja Suomella kannanmuodostus on tässä menossa, eli asia on vielä kesken, mutta ehkä muutamia ajatuksia kuitenkin rohkenen tässä vaiheessa tästä tematiikasta esittää. Ensinnä on se, että kyllä tätä nopean toiminnan kykyä on syytä kehittää, koska tämä taisteluosastokonsepti, mikä meillä tällä hetkellä on, ei ole osoittautunut kovin toimivaksi. Siinä on muutamia ongelmia: se on moniin tilanteisiin liian hidas, kustannusten jako on siinä ongelmallinen, on eri syitä, minkä takia näitä osastoja ei ole kertaakaan käytetty, ja sekin varmaan kertoo siitä, että tätä kehittämisen tarvetta on.

Borrellin aloitteeseen sanoisin tässä vaiheessa sen, että tätä aloitetta on hyvä tutkia, mutta meidän pitää välttää ainakin päällekkäisiä rakenteita, eli saattaisi olla luontevampaa kehittää tätä nykyistä voimassa olevaa konseptia — ok, jos otetaan toinen, niin sitten pitää katsoa, että ei tule päällekkäistä rakennetta. Ainakin periaatteena pitää olla se, että meillä ei ole kahta eri porukkaa hyllyllä vaan mieluummin yksi toimiva.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Ohisalo, 2 minuuttia.

14.42 **Sisäministeri Maria Ohisalo:** Arvoisa puhemies! Kiitokset hyvistä näkemyksistä edustajille.

Kuten tässä edellä ministeri Haavisto toi puheenvuorossaan esille, niin tämä evakuointioperaatio Afganistanin lentokentältä oli erittäin ainutlaatuinen tilanne, ja tämä osoitti hyvin sen, että suomalaisten viranomaisyhteistyö toimii erittäin hyvin. Tätä ei voi alleviivata liikaa, koska tässä olivat mukana paitsi edellä mainitut ministeriöt totta kai myös vahvasti sisäasiainhallinto ja yhteistyö on ollut saumatonta. Haluan myös kiittää kaikkia edustajia täällä siitä, että löysimme yhteisiä näkemyksiä.

Haluan myös esittää kiitokseni tässä niille monille virkakuntien ihmisille, vapaaehtoisille ja muille, jotka osallistuivat tähän kokonaisuuteen. Esimerkiksi täällä Suomen lentokentän päässä Vantaalla toimijoita olivat sisäasiainhallinnon lisäksi sisäasiainhallinnon puolelta Maahanmuuttovirasto, poliisi ja Rajavartiolaitos, sen lisäksi muun muassa Finavia, Tulli, THL, HUS ja koronatestaus, STM ja Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys ja SPR, siis myös lukuisat vapaaehtoiset. Erittäin tärkeää työtä. Tässä on tehty todella yötä päivää töitä ja lähestulkoon sadan virkahenkilön voimin täällä Suomen päässä.

On selvää, että vaikka tämä operaatio on päättynyt — täällä on esitetty hyviä näkemyksiä siitä, ja yhdyn niihin — niin tilanne ei missään tapauksessa ole siellä Afganistanin päässä ohi. Moni ihmisoikeuspuolustaja, nainen, vähemmistöön kuuluva on erittäin vaikeassa asemassa, ja myös EU:n sisäministerien tasolla on keskusteltu siitä, kuinka näitä ihmisiä voisi auttaa enemmän.

Täällä kysyttiin siitä, millaisia määriä nyt sitten liittyy tähän perheenyhdistämiseen. Sehän riippuu kaikki siitä, kuinka paljon perheenyhdistämishakemuksia tehdään. Käytännössä tässä ei ole kyse mistään kiintiöistä. Erikseen on sitten kiintiöpakolaisjärjestelmä, ja hallitus on sitoutunut nostamaan kiintiöpakolaisten vastaanottamista Afganistanin suunnasta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Halla-aho.

14.44 **Jussi Halla-aho ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Edustaja Tuomioja on aivan oikeassa siinä, että Afganistanin tilannetta ja tulevaisuutta pitäisi pohtia afgaanien

näkökulmasta. Taliban on meidän näkökulmastamme islamistinen ääriliike, mutta se tuskin on kovin kaukana maan äärimmäisen konservatiivisesta ja uskonnollisesta valtavirtakulttuurista. Talibanin nopea voitto johtuu juuri siitä, että sillä on suosiota.

Kaikki miehittäjäarmeijat ovat lähteneet Afganistanista verissä päin ja häntä koipien välissä. Ne kaikki ovat yrittäneet istuttaa maahan järjestelmää, jonka väestö kokee vieraaksi: Neuvostoliitto kommunismia, Yhdysvallat liberaalia demokratiaa. Kumpikin onnistui pystyttämään maahan läpeensä korruptoituneen nukkehallinnon, joka romahti heti, kun miehittäjä veti siltä sotilaallisen tukensa.

Afganistan ei toki ole ainoa paikka, jossa tätä samaa virhettä toistetaan. Länsimaista yhteiskuntamallia [Puhemies koputtaa] on hyvin vaikea istuttaa jonnekin, missä sillä ei ole aitoa kysyntää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hopsu.

14.45 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella tärkeää, että Afganistania ei unohdeta. Elokuussa näimme lukuisia kuvia siitä, kuinka afganistanilaiset olivat toivottomia, ahdingossa, pyrkivät pääsemään pois maasta jopa henkensä uhalla.

Kansainvälisen yhteisön ja Suomen osana sitä on yhä kannettava vastuuta hädänalaisista. On pyrittävä luomaan ihmisille turvallisia reittejä maasta poistumiseen. Perheenyhdistämisen helpottaminen, pakolaiskiintiön nosto ja humanitäärisen viisumin käyttöönotto ovat tarpeellisia ja mahdollisia työkaluja.

Edustaja Tavio, perheenyhdistäminen vahvistaa täällä Suomessa olevien kotoutumista. [Perussuomalaisten ryhmästä: Siitä ei ole mitään näyttöä!] Huoli omista omaisista vähenee, ja elämä saa uuden mahdollisuuden.

Tyttöjen, naisten, ihmisoikeuspuolustajien, naistuomareiden ja toimittajien tulevaisuus maassa on hyvin epävarma, jopa epätoivoinen, ja toivon, että Suomi tässä yhdessä EU:n kanssa löytää toimia. Toivon myös, että kehitysyhteistyö ja humanitäärisen avun jatkuvuus [Puhemies koputtaa] turvataan maassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Adlercreutz.

14.47 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja mikrofoni päälle, kiitos.

Tack så mycket! Ärade talman! Det är sant att det är svårt att införa jämställdhet i ett samhälle, men samtidigt kan man också analysera det förgångna och se att det efter 70-talet gick neråt, men i början av 2000-talet gick det uppåt. Förändringen kan ske åt båda hållen, och därför ska man inte kasta hoppet.

Väitteet siitä, että Taliban olisi jotenkin jättänyt vanhat aatteensa ja nyt olisi erilainen, ovat kyllä osoittautuneet täysin vääriksi viime kuukauden aikana, ja on syytä olla tosi huolissaan naisten ja tyttöjen asemasta. Meidän osallistuminen siihen työhön on tietenkin haasteellista, länsimaat ovat pitkälti lähteneet Afganistanista, mutta Kiina varmaankin näkee

siellä taloudellisen mahdollisuuden. Talous on romahtamassa, ja varmasti siellä käydään kovaa kauppaa nyt myöskin mineraaleista ja muista rikkauksista. Olisiko mahdollista, että nämä asiat jollain tavalla saataisiin Kiinan agendalle, että sitä kautta voitaisiin jollakin tavalla yrittää parantaa tilannetta?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

14.48 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä Afganistanin operaatio kaiken kaikkiaan on ollut opettavainen sekä kansainväliselle yhteisölle että Suomelle. Edustaja Heinonen tuossa totesi aikaisemmassa puheenvuorossaan, että emme olleet Afganistanissa miellyttääksemme Natoa tai Yhdysvaltoja. Ehkä se on kuitenkin fakta, että Suomen läsnäolo siellä miellytti transatlanttisia kumppaneitamme. Mutta se ei ole se ydin tässä asiassa, vaan ydin on se, että todellakin Suomi meni sinne kehittämään yhteiskuntaa, luomaan ihmisoikeuksille tilaa, demokratialle tilaa, ja meidän kehitysyhteistyöpanoksemme oli todella suuri. Me olemme kuulleet kuitenkin kehitysyhteistyötehtävissä ja humanitäärisissä tehtävissä olevien arvioita, ja he totesivat sen selkeästi, että vaikeuksia oli suuresti Afganistanissa juuri sen takia, että nämä sotilaalliset operaatiot kuitenkin varjostivat ja vaikuttivat siihen kokonaisuuteen. Ja kyllähän tässä se opetus meille kuitenkin on olemassa, että asein on vaikeata viedä demokratiaa, perusihmisoikeuksia, [Puhemies koputtaa] oikeusvaltion periaatteita, ja tämä on [Puhemies koputtaa] se iso haaste meille jatkossakin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Honkasalo.

14.49 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on tullut esille, naisten ja tyttöjen asema Afganistanissa on huonontunut dramaattisesti elokuusta lähtien. Naisten ulkonaliikkumiskielto ja työskentelykielto ovat näistä muutamia. Lisäksi Afganistan on tällä hetkellä ainoa maa maailmassa, joka kieltää yli 12-vuotiaiden tyttöjen koulutuksen.

Arvoisa puhemies! Suomi puhuu mielellään koulutuksen ja naisten ja tyttöjen aseman merkityksestä globaalissa kontekstissa. Tällä hetkellä kuitenkin afganistanilaiset naiset ja naisaktivistit kokevat, että kansainvälinen yhteisö on pettänyt ja unohtanut heidät lähes täysin. Miten Suomi aikoo toimia osana kansainvälistä yhteisöä, jotta Taleban peruu tyttöjen ja naisten oikeuksia rajoittavat päätökset ja mahdollistaa maassa tapahtuvan uskottavan ja riippumattoman ihmisoikeusarvioinnin?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Rantanen, Mari.

14.50 **Mari Rantanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan vielä hiukan tähän evakuointiasiaan. Silloin kun eduskunta päätti tästä sotilaallisen avun lähettämisestä, puhuttiin noin 170 henkilöstä, sitten lopulta sieltä tuli 414 henkilöä, ja nyt ulkoministeri Haavisto kertoo, että jäljellä on vielä noin 30 lähetystön palveluksessa ollutta ja kymmeniä konsuliavustettavia. Keitä olivat nämä 414, kun siitä uupui näitä, keitä haettiin? Ja nyt te kerrotte täällä, että pitäisi vielä auttaa ihmisoikeuspuolustajia ja naisaktivisteja sekä vähemmistöjä. Onko näissä henkilömäärissä nyt piikki täysin auki, vai mikä on maksimimäärä? Tästä itse asiassa kansalaiset kyllä keskustelevat ja ihmettelevät näitä lukuja.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Könttä.

14.51 **Joonas Könttä kesk** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kiitos valtioneuvostolle hyvästä yhteistyöstä siinä, että me pystyimme evakuoimaan Afganistanista suomalaisia ja Suomea auttaneita. Minusta se on semmoinen velvollisuus, että kaveria ei jätetä, ja tästä iso kiitos valtioneuvostolle ja ministeriöille ja kaikille muille virkamiehille, jotka tätä työtä tekivät.

Suomella on kuitenkin syytä olla myös tulevaisuudessa tuntosarvia maailmalla. Ennen muuta tuolla alueella, Afganistanin seudulla läsnäolo ja se, että Suomi saa tietoa, on erittäin kriittinen. Afganistan toiminee tulevaisuudessakin alustana rikollisille toimijoille, ja tietysti Venäjän ja Kiinan rooli siellä kasvaa. Miten te, ulkoministeri, näette Suomen läsnäolon esimerkiksi Pakistanissa? Onko mahdollisuuksia siellä avata kenties lähetystöä? Entä muu läsnäolo tuolla seudulla? Kuinka Suomi pysyy kartalla siitä, mitä tapahtuu ja miten Suomi pystyy vaikuttamaan positiivisella tavalla muun muassa naisten, lasten, tyttöjen oikeuksiin ja siihen, että Afganistanin kehitys toivottavasti tulevaisuudessa menisi hieman valoisampaan suuntaan?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Suomela.

14.52 **Iiris Suomela vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lukuisista onnistuneista evakuointioperaatioista huolimatta Afganistanissa on edelleen lukemattomia ihmisiä, jotka ovat vailla suojaa, ruokaa ja lääkkeitä, ja heihin kohdistuu Talebanin toimesta merkittävää vaaraa, jopa kuolemanvaaraa. Juuri tänään aamulla kuulimme Yleltä, miten siellä paikan päällä ihmiset pahimmillaan eivät pääse edes telttoihin pakolaisleireillä vaan rakentavat kankaista itselleen suojaa, kun parempaa suojaa ja turvaa ei ole. Tällöin on aivan selvää, että apua on annettava jatkossakin. Tarvitaan paikan päälle humanitaarista apua, mutta myös niille mahdollisuuksia paeta, joiden henkeä ja turvallisuutta Taleban uhkaa. Siksi toivonkin, että Suomi tekee tässä osansa ja että ajamme myös EU:ssa sellaista linjaa, että saamme siellä hädänalaisia autettua ja toisaalta pakenevia tuettua. Nyt tästä operaatiosta on toki opittava se, että jatkossa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten sotilaallinen operaatio, kehitysyhteistyö ja laajempi toiminta alueella saadaan sovitettua yhteen, [Puhemies koputtaa] jotta todella pystymme kestävästi edistämään ihmisoikeuksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Otetaan tähän vielä yksi vastauspuheenvuoro, edustaja Mäkelä, ja sen jälkeen ministereitä. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

14.54 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä Afganistanin epäonnistumisesta pitää oppia sellainen asia, että vastaisuudessa tällaiset pitää välttää, ja se tapahtuu sillä tavoin, että emme sotkeudu asioihin, jotka eivät meille kuulu. Tämä Afganistanhan oli eräänlainen USA:n takapihan sota ja maailmanpoliisioperaatio, jossa se liittolaisineen epäonnistui surkeasti. USA teki suuria virheitä operaatiossa erityisesti lennokki-iskujensa aiheuttamien siviiliuhrien määrän kautta, jolloin se sai kansan kääntymään hallintoa vastaan ja mahdollisti Talibanin helpon voiton. Ei tämän pitänyt yllätyksenä tulla kenellekään, joka näitä asioita vähänkään tuntee. On tekopyhää sanoa, että se oli yllätys.

Nyt Suomi oli tässä mukana pikku apulaisena, kun meidät siihen painostettiin. Alun perin USA sanoi terrori-iskujen jälkeen, että olette meidän puolellamme tai meitä vastaan.

Näin tämä oikeasti käytännössä meni. [Mikko Savola: Miten terrorismin torjunta?] Nyt Suomi on kaatanut sinne rahaa satoja miljoonia, evakuoinut satoja henkilöitä, ja ministerin mukaan miljoonia kaadetaan lisää ja henkilöitä evakuoidaan aina vain lisää. Mitä järkeä tässä on, ja milloin tämä loppuu?

Puhemies Anu Vehviläinen: Seuraavaksi ministeri Skinnari, 2 minuuttia. — Hänen jälkeensä ministeri Haavisto, 3 minuuttia.

14.55 **Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari:** Arvoisa puhemies! Omalta hallinnonalaltani lähinnä tietysti tämä kehitysministereiden kokous komissaarien Borrell ja Urpilainen kanssa nyt maanantaina Brysselissä oli erittäin ajankohtainen.

Edustaja Virolainen kysyi aivan oikein, mikä on EU:n rooli. Itse korostin tietysti sitä, että tähän humanitääriseen akuuttiin kriisiin pitää vastata ja samalla kehittää tätä humanitääristä siihen suuntaan, että sinne tulee myös niitä välttämättömiä terveyden ja koulutuksen elementtejä. Samalla totesin myös sen, että ei tämä ole yksin EU:n tai Euroopan vastuulla, tämä on koko kansainvälisen yhteisön vastuulla. Ministeri Haavisto on keskustellut muun muassa Yhdysvaltojen kehitysrahoittajien kanssa tällä viikolla, ja myös itse suuntaan ensin maanantaiksi Washingtoniin. Eli tarvitaan kansainvälistä yhteisöä, tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä.

Edustaja Biaudet: kansalaisjärjestöt, niiden rooli. Tämä tuli muidenkin edustajien kysymyksissä. Aivan oikein, he ovat siellä läsnä, heillä on valtavasti osaamista, valtavasti annettavaa, mutta he tekevät aivan valtavan haastavissa olosuhteissa sitä työtä. Kyllä me heitä kuulemme koko ajan, ja on ihan selvää, että tämä kommunikaatio on todella tärkeätä, ja siksi Suomi on lisännyt ja tulee lisäämään sitä rahoitusta, mikä koskettaa kansalaisjärjestöjen työtä.

Edustaja Pelkonen: mitä voimme tehdä, miten tästä eteenpäin, humanitäärinen apu, tytöt, naiset. Keskustelin tänään Maailman ruokaohjelman pääjohtaja David Beasleyn kanssa, ja siellä juuri korostui se suomalainen osaaminen, mitä täälläkin on kysytty, eli kouluruoka tytöille ja pojille. Tässä on hyvä esimerkki siitä, mitä me teemme konkreettisesti tosi vaikeissa olosuhteissa juuri nyt siellä katastrofin keskellä yhdessä Maailman ruokaohjelman kanssa.

Edustaja Hopsu: kehitysyhteistyön jatko, normaali kehitysyhteistyö. Siihen ei olla nyt palaamassa. Tilanne on edelleen auki, [Puhemies koputtaa] ja selvitämme asioita ja palaamme asiaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Haavisto, 3 minuuttia.

14.57 **Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Arvoisa puhemies! Erittäin hyviä kysymyksiä. Jos aloitan tästä edustaja Honkasalon kysymyksestä, joka osoitti turhautuneisuutta juuri siihen, että tilanne on nyt niin huono Afganistanin sisällä oikeastaan naisille, tytöille. Tytöt eivät pääse kouluun eivätkä yliopistoihin ja muualle. Eilen on juuri ollut Qatarin Dohassa suurlähettiläiden kokous ja tapaaminen Talebanin ulkoministerin kanssa — siellä on ollut myöskin Suomen lähettiläs mukana, suuri joukko EU-lähettiläitä — ja juuri nämä asiat on nostettu esille Talebanin kanssa. Taleban pyytäisi nyt rahaa maahan. Heillä on menossa maa konkurssiin, ja Euroopan unionin edustajat sanoivat, että ilman niitä ehtoja, että siellä kansalaisvapaudet toteutuvat, naisten oikeudet toteutuvat, tytöt pääsevät takaisin kouluun,

on turha haaveilla minkäänlaisesta tuesta. Tätä vääntöä ja keskustelua juuri nyt käydään, ja tämä on äärimmäisen tärkeä hetki. Samaan aikaan ihmiset kärsivät siellä kentällä, niin kuin tässä on kuvattu.

Edustaja Rantanen kysyi, keitä olivat nämä 414 Suomeen tullutta. Niistä on annettu eduskunnalle erikseen tarkkaa informaatiota, mutta se ei ole mikään salaisuus, että konsulitapausten määrä meidän aluksi arvioimastamme kasvoi voimakkaasti, eli Suomen kansalaisten, jotka olivat silloin Afganistanissa, ja sitten aivan viimeisenä päätöksenä päätettiin vielä laajentaa tätä lähetystölle työtä tehneiden määrää, ja nämä 83 henkilöä myöskin tähän määrään tulivat mukaan.

Edustaja Könttä kysyi hyvän kysymyksen alueen politiikasta, toisaalta Venäjän ja Kiinan roolista, jotka ovat maita, jotka tekevät nyt yhteistyötä Talebanin kanssa. Naapurimaat ovat monella tavalla paljon vartijoita. Tapasin Pakistanin ulkoministerin tuolla YK:n yleiskokouksen yhteydessä, ja kävimme läpi juuri sitä keskustelua, voiko Pakistan siinä naapurina vaikuttaa tähän Taleban-hallintoon johonkin siihen suuntaan, mitä mekin yritämme, ja ainakin he vakuuttivat, että heidän yrityksensä esimerkiksi naisten ja tyttöjen oikeuksien osalta ovat samansuuntaiset kuin meillä. Mutta olisi erittäin tärkeää, että voisimme vielä syventää yhteyttä Pakistaniin, ja jos katsoo nyt peruutuspeiliin, niin ehkä se Islamabadin lähetystön lakkauttaminen aikanaan oli vähän hätiköity toimenpide, koska Pakistan on valtava maa, sillä on valtava merkitys tuolla alueella. Totta kai, kun hallitus katsoo mahdollisuuksia avata uusia edustustoja, tätäkin tullaan sitten sinä hetkenä harkitsemaan.

Kiinan roolista kysyi muun muassa edustaja Adlercreutz, ja Kiinan kanssa myöskin pyritään käymään keskustelua juuri näistä ihmisoikeuskysymyksistä. Totta kai perusnäkemyksemme ovat joissakin asioissa kovin erilaiset.

Edustaja Kari aikaisemmalla kierroksella kysyi, minkälaisia lainmuutoksia esitetään. Meille on ehkä tärkeintä, että se pullonkaula, joka nyt tässä näkyi, että Suomi ei voi auttaa itseään ja Suomen kansalaisia ilman, että joku muu pyytää meiltä apua... Tässä varmasti on sellainen muutoksen paikka, mutta tästä käydään eduskunnan kanssa sitten keskustelua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja al-Taee.

15.00 **Hussein al-Taee sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai kiitokset myös minun puolestani valtioneuvostolle, virkamiehille ja kaikille vapaaehtoisille, jotka ovat mahdollistaneet evakuointeja.

Ensinnäkin haluaisin kuulla, ulkoministeri Haavisto: Ei kai me olla tunnustamassa Talebanin hallintoa? Ja ollaanko EU:ssa yhtäläisesti sitä mieltä, että Taleban on edelleen ääriliike, terroristijärjestö, jonka kanssa neuvotellaan vain siksi, että sillä on panttivankina niin paljon afgaaneja siellä maassa? Ja sitten toinen kysymys on tämä, että kyllähän afgaaneille täytyy nyt lähettää viesti tästä salista myös täältä Suomesta, että ei me olla tässä niin kypärä kallellaan — kyllä Taleban haluaa monia asioita, ja me voimme neuvotella EU-tasolla. Me kykenemme neuvottelemaan, me emme ole jättämässä tässä kysymyksessä Afganistaniin pulaan ihmisiä, joitten kanssa me ollaan toimittu 20 vuotta. Tämmöinen niin kuin toivon viesti olisi hyvä lähettää, että siellä on paljon [Puhemies koputtaa] jo tehty ja tullaan tekemään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Meri.

15.01 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kun katsoin tuossa mediasta, niin sieltä leireiltä tulee viestiä, että muuta toivoa ei ole kuin Allah, mutta ainoa, joka tuntuu toimivan, on länsimaiset maat ja kristityt maat. Oikeastaan kysyn teiltä, ministeri Haavisto, kun ensinnäkin puhuitte yhteistyöfoorumista: miten esimerkiksi varakas Saudi-Arabia osallistuu? Kun ajatellaan, heillä on kulttuurinaan ja uskontonaan islam, joka on samaa kulttuuriperimää, niin olisi erittäin hyvä, että hekin osallistuisivat, ja kuinka paljon. [Hussein al-Taee pyytää vastauspuheenvuoroa] — Mielenkiintoista, että al-Taee onkin jo ulkoministeri, hän antaa vastauspuheenvuoroja.

Toinen kysymys liittyy siihen, että ette vastannut edustaja Rantasen kysymykseen koskien sitä, kuinka paljon on se niin sanottu ”piikki auki”. Elikkä kuinka paljon 39 miljoonan väestöstä voimme ottaa Suomeen? Missä se raja menee? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kinnunen.

15.02 **Mikko Kinnunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun Suomi teki Afganistanissa kehitysyhteistyötä, maamme toteutti lähimmäisenrakkauden periaatetta. Kansainvälisen yhteisön, Euroopan unionin ja Suomen tulee kaikin keinoin yhteistyössä varmistaa se, etteivät viimeisen 20 vuoden saavutukset ja vaikutukset valu hukkaan. Niin ei tarvitse olla.

Afganistanin operaation suurin ja tärkein hedelmä on varmasti alueella järjestetty koulutus. Korvien väliin saatua sivistystä ja taitoja ei kukaan voi ottaa pois. Tämän operaation kokonaisarvioinnissa on syytä käydä läpi, millaista koulutusta kannattaa toteuttaa kehitysyhteistyön kautta. Ministeri Haavisto nosti mahdollisuutena opettajien palkkojen maksamisen ja ministeri Skinnari kouluruuan järjestämisen. Kysyn vielä: mitä on vielä tehtävissä, jotta [Puhemies koputtaa] koulutuksen vaikutus alueella jatkuu esimerkiksi järjestöjen kautta?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kaleva.

15.04 **Atte Kaleva kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan, niin kuin ulkoministeri Haavisto tässä totesi, Suomella ei ole pysyvää edustusta Islamabadissa. Ja varmasti Pakistan on sellainen maa, joka on ehkä Aasiasta nyt kaikkein tärkein tämmöinen, jossa kiertävä suurlähettiläs Suomen asioita hoitaa. Tämä kiertävä suurlähettiläs hoitaa Pakistanin lisäksi Bhutania, Sri Lankaa ja Malediiveja. Ja nyt, jos ajatellaan, että Pakistan 180-miljoonaisena kansakuntana käsitellään samassa korissa näitten kolmen muun kanssa, jotka ovat sinänsä tärkeitä ja varmasti mielenkiintoisia maita, niin eihän se painoarvo ole ollenkaan sama.

Minä palvelin itse UNMOGIP-operaatiossa sotilastarkkailijana Kašmirin alueella, ja meillä oli hyvä yhteistyö. Kun minä olin kansallinen vanhin siellä Suomen osastossa, oli hyvä yhteistyö tämän kiertävän suurlähettilään kanssa. Eli käytännössä me sotilastarkkailijat kerrottiin suurlähettiläälle, mitä siellä Kašmirin alueella tapahtuu. Sitten Suomi vetäytyi tästä operaatioista pois, mikä oli sinänsä iso virhe, mutta ei ehkä nyt mennä siihen. Nyt siellä ei oikeastaan ole silmiä ollenkaan. Minä kysyisinkin [Puhemies koputtaa] ulkoministeri Haavistolta: onko ulkoasiainhallinnossa ajatuksia avata uudestaan pysyvä edustusto Islamabadiin? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Harjanne.

15.05 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos hallitukselle ja ulkoministeri Haavistolle tästä esittelystä.

En sinänsä jaa edustaja Saramon analyysiä, mutta hän toi nähdäkseni erinomaisen ja tärkeän näkökulman keskusteluun siitä, että nyt Afganistan-operaation päätyttyä konfliktin luonteesta, suomalaissotilaiden roolista ja operaation päämäärästä käydään keskustelua paljon, ja se on tervetullutta.

On ylipäänsä tärkeää, että kun me osallistumme ja päätämme kriisinhallintaoperaatioista, niin tässä talossa ja tämän talon ulkopuolella käydään avointa keskustelua operaatioiden luonteesta, vaikuttavuudesta ja päämääristä. Itse olen toki sitä mieltä, että Suomella kannattaa olla aktiivinen rooli osallistua operaatioihin, jotka edistävät meidän ulko- ja turvallisuuspoliittisia päämääriämme, tavoitteitamme, joihin vakaampi ja turvallisempi maailma kuuluu. Suomalaisten ammattitaito riittää kyllä varmasti myös vaativiin paikkoihin, mutta tämän keskustelun tärkeyttä silti toki alleviivaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Elomaa.

15.06 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Afganistanin tilanne on ollut enemmän tai vähemmän sekaisin jo useamman vuosikymmenen ajan. Nyt Yhdysvallatkin vetäytyy. Suomen näkökulmasta kriisi on merkinnyt humanitaarisen avun lisäksi pakolaisvirtaa ja rauhanturvaoperaatioihin osallistumista. Hallitus pyrkii kaikin tavoin kiihdyttämään maahanmuuttoa miettimättä seuraamuksia. Viime aikoina on käyty kovaa keskustelua osaamisvajeen paikkaamisesta työmarkkinoilla maahanmuuton avulla, mutta valitettava tosiasia on, etteivät keskimäärin matalasti koulutetut tulijat tuo tähän sen suurempaa ratkaisua.

On äärimmäisen valitettavaa, että ihmisten olot ovat kurjat Afganistanissa, tai aivan missä päin maailmaa tahansa, mutta ennen kuin maahanmuuttovirtoja esimerkiksi Afganistanista aletaan kasvattaa, onko hallitus edes laatinut perusteellista vaikuttavuusarviota niin talouteen kuin turvallisuuteen liittyen?

Lopuksi kuitenkin tämä viime operaatio oli onnistunut, siitä kiitos, ja ennen kaikkea ne suomalaiset rauhanturvaajat, [Puhemies koputtaa] jotka ovat vuosikaudet olleet siellä Afganistanissa — kiitos heille.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Tanus.

15.07 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin haluaisin sanoa lämpimät kiitokset niin ulkoministeriölle kuin puolustusministeriölle, ja tässä myös sisäministeri on tietysti toiminut. Täytyy sanoa myös parlamentaarisen kriisinhallintakomitean jäsenenä toimineena ja asioihin sitä kautta myös tutustuneena, että operaatio meni todellakin hienosti ja kaikin puolin mallikelpoisesti.

Kaksi kysymystä, mitkä haluaisin tässä nostaa esiin:

Toisaalta ajatellen näitä afganistanilaisia, joilla on hyvin, hyvin läheisiä omaisia, perheenjäseniä siellä. Onko heille nyt kuitenkin riittävästi sitä apua ja tukea osoitettu, ja pystytäänkö ihan näitä ydinperheenjäseniä sieltä saamaan vielä pois?

Sitten tähän kriisinhallintaoperaatioon liittyen. Siellä meidän hienosti toimineet ovat nähneet monenlaista. Kriisinhallinnan parlamentaarisessa komiteassa nostin esiin, [Puhemies koputtaa] kuinka tätä debriefingiä ja hyvinvointia pitäisi myös näitten operaatioitten jälkeen vahvistaa. Onko tätä tehty?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Puisto.

15.08 **Sakari Puisto ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Afganistanin opit on tarkoitus ottaa käyttöön arvioitaessa tulevia operaatioita. Nyt kun eduskunnankin käsittelyssä on Malin operaatio, kysyisin: Vaikka sitä varsinaista selvitystä ei ole vielä tehty, miltä osin kuitenkin näitä Afganistanin arvioita on otettu nyt jo huomioon harkittaessa Malin operaatiota? Onko miltään osin tullut esimerkiksi uusia näkökohtia? Sitten ainakin itse mietin vielä sitä, pitäisikö tässä Malin operaatiossa pelkän selvityksen sijaan kuitenkin tehdä selonteko, ajatellen ihan sitä, kuinka tuore tämä Afganistanin tapaus on, ja ajatellen kokonaisuutta — päämääriä, riskejä, laajentamista ja sitten operaation vaikeutta — koska selonteossa kuitenkin ne perustelut jouduttaisiin pohtimaan ja esittämään ja niistä keskusteltaisiin täällä julkisuudessa tarkasti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Holopainen, Mari.

15.10 **Mari Holopainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies...

Puhemies Anu Vehviläinen: Mikrofoni päälle.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL on ajanut hanketta, jossa saisimme stipendiohjelman, johon vainoa ja kriisejä pakenevat yliopisto-opiskelijat voisivat tulla opiskelemaan Suomeen, ja tätä opetus- ja kulttuuriministeriö nyt selvittää. Olen itsekin kirjallisessa kysymyksessäni kysynyt, voisiko Suomi auttaa vielä enemmän etenkin naisia ja tyttöjä, jotka eivät nyt saa opiskelumahdollisuuksia Afganistanissa.

Tämä SYLin ehdotus koskee laajemmin erilaisia kriisialueita, ja meillähän on kokemusta tällaisista ohjelmista, jotka ovat erityisesti tutkijoille suunnattuja ja joissa voimme auttaa ihmisiä, jotka eivät enää pysty jatkamaan työtään esimerkiksi oman maan vainosta johtuen. Nyt tilanne on toki akuutti etenkin Afganistanin osalta, mutta miten tämä selvityshanke [Puhemies koputtaa] nyt etenee opetus- ja kulttuuriministeriössä opiskelijoiden osalta?

Puhemies Anu Vehviläinen: Otetaan tähän vielä edustaja Junnila ja hänen jälkeensä ministeri Haavisto jälleen. — Edustaja Junnila.

15.11 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoministeriön 4.5.2020 päivätyn raportin mukaan Suomi on kaikista kumppanimaista laittanut suurimmat panokset nimenomaan Afganistaniin. Tämä on ajanut vasemmalta ohi verrattuna jopa Afrikkaan, joka on hallitusohjelmassa keskeisessä roolissa. OECD on arvioinut, että Suomen kehitysapu Afganistaniin on ollut 463 miljoonaa euroa. Ulkoministeri on kuitenkin itse arvioinut summaksi 385 miljoonaa. Puolustusministeri on laskenut sotilaallisen kriisinhallinnan kustannukseksi 315 miljoonaa euroa, ja edelleen väitöskirjaa Suomen kehitysavusta Afganistanissa tekevä Ilona Kuusi on arvioinut kokonaissummaksi 846 miljoo-

naa euroa. 20 vuoden tulos on siis välilliset kustannukset huomioiden lähellä miljardia euroa.

Ulkoministeriö puhuu vaikutuksista peruskoulutuksen ja terveydenhoidon ympärillä, mutta pyydän ulkoministeriä avaamaan vaikutusarvioita myös muilta sektoreilta. Lisäksi kysyn, onko Afganistanin kanssa 2016 solmittu vapaaehtoisen paluun yhteispöytäkirja vielä voimassa ja noudatetaanko jatkossa vastavuoroisuutta [Puhemies: Aika!] laittomasti maassa olevien palautukseen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Tässä vaiheessa ministeri Haavisto, 3 minuuttia. Täällä on vielä edustajia, jotka eivät ole saaneet ensimmäistäkään puheenvuoroa. Annan ne ensin ja sitten katsomme myös, että meillä riittää aikaa vielä toisenkin puheenvuoron saamiseksi eräillä edustajilla. — Nyt ministeri Haavisto, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

15.12 **Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Kiitos, arvoisa puhemies! Edelliseltä kierrokselta jäi edustaja Mäkelän kysymykseen reagoimatta. Hän kysyi, miten kauan aiomme jatkaa puuttumista asioihin, jotka eivät meille kuulu. Rupesin miettimään suomalaisen rauhanturvan historiaa, joka on aika pitkä. Olemme olleet Kyproksella ja muuallakin [Kimmo Kiljunen: Suezilla!] — Suezilla — ja voisimme kysyä, kuuluvatko nämä asiat meille vai eivät. Maailma nyt on sellainen nykyään, että kyllä nämä asiat meille kuuluvat, ja varsinkin sellaiset asiat, jos jossakin nousee terroristisia liikkeitä. Minä ainakin ajattelen, että ne kuuluvat Suomelle silloin, kun lähdetään liikkeelle.

Edustaja al-Taee, ollaanko jättämässä afgaaneja pulaan: Ei olla jättämässä. Etsitään niitä keinoja, joilla maan sisällä voidaan vaikuttaa, ja totta kai etsitään näitä keinoja perheenyhdistämiseen ja muuhun, niin kuin tässä kerroin.

Edustaja Meri, kuinka kauan piikki on auki: Ei ole mitään piikkiä, joka olisi auki, vaan hallitus tekee, on tehnyt nämä evakuointipäätökset. Niillä oli alku ja niillä oli loppu. Erikseen ovat perheenyhdistämisasiat ja erikseen ovat sitten kiintiöpakolaisasiat. Kustakin näistä päätetään erikseen, ja luvut ovat sitten päätöksen yhteydessä tiedossa.

Edustaja Kinnunen, totesitte hyvin tästä lähimmäisenrakkauden periaatteesta, ja se on tietysti ollut ohjaavana, mutta hyvin tärkeä kysymys on se, miten voitaisiin koululaisia, nuoria, lapsia vielä enemmän maassa auttaa, ja sitä kansainväliset järjestöt pyrkivät tekemään, YK, Punainen Risti, muut järjestöt, ja etsitään tapoja tukea.

Edustaja Kaleva kysyi, avataanko lähetystöä uudestaan Pakistaniin. Mitään päätöksiä ei ole, mutta uskon, että tämäkin tilanne, joka nyt on Afganistanissa, auttaa arvioimaan sitä, olisiko tällainen tarpeen. Tästä on hyvä käydä myös täällä eduskunnassa keskustelua.

Edustaja Elomaa, puhuitte pakolaisvirrasta ja tämäntyyppisistä asioista. Niin kuin sanoin omassa puheenvuorossani, ei ole vielä sellaista pakolaisvirtaa, mikä voisi pahimmissa olosuhteissa tapahtua riippuen Afganistanin humanitäärisen tilanteen kehityksestä, taloudellisen tilanteen kehityksestä. Huonot merkit ovat tällä hetkellä ilmassa, ja juuri siksi etsitään ratkaisuja, miten voidaan tukea siellä alueella ja maan sisällä tilannetta.

Edustaja Puisto, kysyitte, onko Afganistanin oppeja, sovelletaanko jotain jo näissä Malioperaatioissa tai muussa. Ensinnäkin tämä Malin päätöksentekomekanismi — tarkistin sen vielä ulkoministeriössä — on nimenomaan nykyisen lainsäädännön mukainen, ja jos siihen on huomautettavaa, niin totta kai eduskunnan kanssa tästä käydään keskustelua. Mutta otetaanko jotakin huomioon: itse ainakin ottaisin huomioon siviiliyhteiskunnan roolin,

maiden ja alueen sisäisten jännitteiden roolin, erilaiset ryhmät, jotka ovat ehkä siellä syrjäytyneessä asemassa.

Edustaja Junnila, kuvasitte näitä eri lukuja, joita itsekin esitin. Ministeriön virkavastuulla laatimia lukuja täältä esitetään. Kyllä, 20 vuotta on ollut pitkä aika. Lopputulos ei ollut sellainen kuin toivoimme, [Puhemies koputtaa] mutta oppi on mennyt ihmisille kuitenkin sinne korvien väliin ja siellä varmasti edelleen on.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laakso.

15.16 **Sheikki Laakso ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tosiaan turha olla jälkiviisas siitä, kannattiko Afganistaniin mennä vai ei, mutta 20 vuoden jälkeen on kuitenkin hyvä tajuta se asia, että on turha kuvitella, että me voidaan mennä johonkin muuttamaan ihmisten asenteita ja aatteita. Eihän se onnistu edes HIFK—Jokerit-pelissä, [Anders Adlercreutz: Ei ole ollut pitkään aikaan!] että mennään kertomaan, että lopussa vaikka sitten KK voittaa tai vastaavaa. Tilanne on joka tapauksessa se, että tämä on täysin mahdoton yhtälö yrittääkään tähän asiaan. Se on eri asia, että mennään oikeasti turvaamaan rauhaa ynnä muuta.

Tarkoitus oli vielä kysyä sellaista hommaa, että kun EU:lla on nopean toiminnan joukot ja noin 100 miljoonaa on laitettu rahaa siihen leikkiin, niin pitäisiköhän meidän vaatia EU:lta jonkunnäköistä selontekoa, [Puhemies koputtaa] miksi tämä homma ei toimi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

15.17 **Pasi Kivisaari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on ymmärrettävästi keskeyttänyt kehitysyhteistyönsä Afganistanissa. Ilmeisesti vain välttämätöntä humanitääristä apua annetaan. Ja kyllä, kuten täällä on todettu, 20 vuoden kokonaisvaltaisen toiminnan jälkeen on todellinen vaara, että ajaudutaan lähtöpisteeseen. Se vaara on siis todellinen ja osaltaan myös painajaismainen esimerkiksi tyttöjen ja naisten oikeuksien kannalta. Afganistan on ollut Suomen suurin kehitysyhteistyökumppani. Vuosittain kehitysrahoitus maahan on ilmeisesti ollut noin 30 miljoonaa euroa. Kysyisinkin vielä, mitä rahoitukselle siis tapahtuu nyt jatkossa: suunnataanko kokonaisuus kokonaan toisaalle [Puhemies koputtaa] vai varataanko se humanitääriseen apuun?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Virta.

15.18 **Sofia Virta vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä salissa on muutamaan otteeseen pohdittu sitä, onko se kaikki työ, jota Afganistanissa on tehty viimeisen 20 vuoden aikana, nyt mennyt hukkaan, niin ei se ole mennyt hukkaan. Sillä on turvattu lapsuutta, nuoruutta, naisten oikeuksia ja sillä on muun muassa onnistuttu puolittamaan äiti- ja lapsikuolleisuus.

Mutta nyt tilanne on vakava. Afganistan on jo aikaisemmin ollut vaarallinen maa lapsille. Nyt se on yksi maailman vaarallisimmista maista. Ja kun me puhumme Afganistanista ja Afganistanin tilanteesta, niin me puhumme paljon lapsista, sillä puolet väestöstä on lapsia. Me puhumme lapsista, joista moni on nyt hengenvaarassa, lapsista, joiden elintaso on ollut jo laskusuunnassa vallitsevan koronapandemian ja kuivuuden vuoksi. Tänä vuonna pakon edestä kotinsa jättäneistä 80 prosenttia on ollut lapsia ja naisia. Noin 10 miljoonaa

lasta on nyt humanitäärisen avun varassa ja miljoonan alle 5-vuotiaan lapsen arvioidaan kärsivän aliravitsemuksesta tilanteen jatkuessa. Nyt tilanne lasten oikeuksien toteutumisen suhteen on siis valtavassa kriisissä. Yhä useamman lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen, kehitykseen tai kouluun on vaakalaudalla. [Puhemies koputtaa] Me, Suomi, olemme yksi vakaimmista maista, ja meidän täytyy auttaa jokaista lasta maan rajoista riippumatta. [Puhemies koputtaa] Kysyisin hallitukselta: [Puhemies koputtaa] mitä konkreettista tehdään juuri lasten auttamiseksi?

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tässä vaiheessa ministeri Kaikkonen, 2 minuuttia, sitten vielä edustajapuheenvuoroja. — Ministeri Kaikkonen.

15.19 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen:** Arvoisa puhemies! Vielä EU:n taisteluosastojen toimimattomuudesta. Suomi on kyllä sinällään jo jonkun aikaa pitänyt esillä tätä asiaa, että konseptia täytyy kehittää, ja on hyvä, että nyt siihen ollaan tarttumassa, ja uskon, että lähikuukausien aikana tässä myös eteenpäin tullaan pääsemään. Tähän on nyt havahduttu laajemminkin EU-tasolla. Tämä edustaja Laaksolle.

Edustaja Tanus nosti esiin tämän, sanoisinko, kriha-veteraanien tilanteen. Voi sanoa, että nämä nykyiset rauhanturvaajien psykososiaalisen tuen ja hoidon järjestelyt on kehitetty pitkälti itse asiassa juuri Afganistanin operaatioiden kokemusten perusteella. Eli se on se pohja kaikelle muullekin, mitä teemme.

Tähän liittyy kysymys siitä, että Suomen Rauhanturvaajaliiton, joka myös tätä kuntoutusta ja vertaistukea järjestää aika keskeisellä tavalla, resursseja on leikattu johtuen käsittääkseni veikkaustuottojen, STEA-tuottojen pienenemisestä. Tämä huoli on kuultu, ja meillä puolustusministeriössä on käynnistetty nyt nopeat toimet, joilla voitaisiin mahdollistaa lisäresurssit vielä tälle vuodelle Suomen Rauhanturvaajaliitolle. Tässä ollaan liikkeellä. Sama ongelma koskee ensi vuotta, ja etsimme ratkaisuja myös ensi vuodelle, koska tämä työ, mitä Suomen Rauhanturvaajaliitto tekee tässä asiassa, on erittäin tärkeää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Saramo.

15.21 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! On varmasti niin, että Suomi teki paljon hyvää, joka ei pyyhkiydy, kuten tässä on todettu, ja on varmasti niin, että nyt meidän pitää tehdä vielä, tekeminen ei voi loppua. Me tarvitaan humanitaarista apua, me tarvitaan perheen yhdistämisiä, me tarvitaan kansainvälistä painetta, Suomi siinä mukana.

On todella helppo olla samaa mieltä lähes kaikesta ministeri Haaviston sanomasta, mutta kuitenkin takerrun siihen yhteen sanaan. Sen sijaan, että todettaisiin reilusti meidän ajautuneen sodan osapuoleksi, niin sanotaan, että meillä oli ”kehityskomponentin lisäksi sotakomponentti”. Mielestäni tämä ei edistä sitä sellaista keskustelua, jota me tarvittaisiin nyt, kun mietitään — täällä Mali on nostettu hyvin esimerkiksi — tulevia operaatioita. Kyllä meidän minusta pitää se arvio tehdä niin, että me oikeasti mennään peilin eteen ja katsotaan, myönnetään se, että oltiin sotaa käyvä maa, osapuoli, ja sitten tehdään sen pohjalta ne ratkaisut. Ja sitten kun tulevaisuudessa tehdään ratkaisuja, niin tiedetään, [Puhemies koputtaa] mitä tehdään, ja tarvittaessa sitten aina muutetaan toki päätöksiä, [Puhemies koputtaa] kun tilanteet muuttuvat.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pelkonen.

15.22 **Jaana Pelkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyisin vielä nopeasti tästä ministeri Haaviston mainitsemasta poikkihallinnollisesta työryhmästä, jota ollaan asettamassa arvioimaan lain muutostarpeita: onko tälle työlle olemassa jokin tavoitearvio tai -aikataulu? Eli kiinnostaisi tietää, koska saamme tietää lisää tästä aiheesta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Adlercreutz.

15.22 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Vaikka olisikin sitä mieltä... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt vielä pitäisi laittaa se mikrofoni päälle.

Arvoisa puhemies! Tämä on nyt ilmeisesti äärimmäisen vaikeaa.

Vaikka olisikin sitä mieltä, että lapsen ei pidä päästä vanhempansa luo tai miehen vaimonsa luo, niin perheenyhdistäminen on kuitenkin asia, josta ollaan yhteisesti sovittu ja joka on Suomen lakiin kirjattu. Afganistanin kohdalla siinä on se haaste, että se on käytännössä liki mahdotonta. On olemassa byrokraattisia esteitä, byrokraattisia ongelmia, käytännön ongelmia, joidenka takia prosessia ei edes saa aloitettua, ja se on sellainen ongelma, jolta meillä ei ole oikeutta sulkea silmiämme, vaikka olisi mitä mieltä perheenyhdistämisistä. Me ei voida asettaa ihmisiä erilaiseen asemaan sen perusteella, missäpäin maailmaa he asuvat, varsinkin kun me tiedämme, että Afganistanin tilanne on äärimmäisen vakava, paikoittain äärimmäisen vaarallinen. Tiedämme, että Suomessa asuu ihmisiä ja Suomen kouluissa käy nuoria, [Puhemies koputtaa] jotka eivät tiedä, miten heidän läheistensä kanssa käy.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savola.

15.24 **Mikko Savola kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Haavisto, te sanoitte, että Talebanin kanssa ei tehdä yhteistyötä, ja näissä puheenvuoroissa aika monta kertaa Talebaniin on nyt viitattu. Me näemme sen, kuinka vahva toimija Taleban maassa on. Ei mennyt montaakaan viikkoa, kun he ottivat vallan takaisin itselleen, kun länsimaiden joukot vetäytyivät maasta. Meillä on huoli humanitäärisistä asioista, lasten, tyttöjen, naisten asemasta, koulunkäynnistä, terveydenhuollosta, mutta onko kuitenkin niin, että mikäli tätä apua heille halutaan antaa, meillä on oltava keskusteluyhteys myös talebanien kanssa ja heidän kanssaan pitäisi myös saada jonkinlainen poliittinen ratkaisu? Onko tämä kuitenkin realismia — ei nyt välttämättä Suomen ja Talebanin välillä — EU:n ja Talebanin välisissä keskusteluissa?

Kaiken kaikkiaan haluan kiittää tästä hyvästä keskustelusta. Toivottavasti me jatkamme tämän aiheen ympärillä [Puhemies koputtaa] myöskin jatkossa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

15.25 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä jatkaisin itse asiassa suoraan tuosta, mistä edustaja Savola puhui.

Meidän kannattaa nyt suunnata katseemme tulevaan, ei pelkästään siihen, mitä on mennyt — meidän täytyy oppia siitä menneestä. Tulevan osalta on selvää, että me tunnistamme sen hallituksen, joka sinne on syntynyt, eli tämän Talebanin hallituksen. Šarialaki on pantu täysimääräisesti voimaan, kyllä sekin nähdään. Tunnistamme Talebanin aikaisemmat terroriteot, mihin se on osallistunut, ja järkyttävät ihmisoikeusloukkaukset. Tunnistamme myöskin sen, mikä on naisten asema tässä yhteiskunnassa.

Mutta silti olemme siinä tilanteessa, että Afganistan säilyy YK:n jäsenvaltiona. Ollessaan YK:n jäsenvaltio se allekirjoittaa yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen, ja siellä on tietyt kriteerit sille, millä tavalla hallintoa myöskin ihmisoikeuksien näkökulmasta ylläpidetään. Sen takia minä itse olisin vetoamassa myöskin vähän samaan asiaan, että tunnistamme nämä ongelmat, ja olin ilahtunut kuulleessani, että Euroopan unionin lähettiläät ovat käyneet nyt alustavia keskusteluja, miten me voimme edetä yhteistyössä, ei ainoastaan rahoituspanosten osalta vaan myöskin sisällöllisesti, kuinka yhteiskuntaa viedään eteenpäin. Ja tämä on ehkä [Puhemies koputtaa] se portti tulevaan, että ei eristetä Afganistanin kansaa [Puhemies koputtaa] tässä prosessissa vaan pidetään mukana.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kari, Mika.

15.26 **Mika Kari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä kun käytettiin aikaisemmin puheenvuoroja, että kaikki 20 vuoden aikana tehty työ on kadonnut ja hävinnyt Afganistanin hiekkaan, niin näin ei luonnollisesti ole, ja yksi keskeinen osa tätä panosta, joka on kannattanut tehdä, on terrorismin vastainen työ. Se, kutsutaanko tätä terrorismin vastaiseksi sodaksi tai aktiivitoimeksi, on ehkä semantiikkaa. Meidän pitää palata muistoissamme sinne 20 vuoden takaiseen tilanteeseen, jolloin kokonainen valtio oli kansainvälisen terrorismin alusta, ja meidän pitää nähdä myös tulevassa kriisinhallintatyössä tämä komponentti edelleenkin. Yhtenä hyvänä torjuntatoimena tälle kehitykselle on tyttöjen ja naisten oikeuksien esillä pitäminen ja niihin vaikuttaminen, ja tämä hallitus on tehnyt niissä asioissa hyvää työtä.

Haluan lyhyesti sanoa vielä sen, että viime viikolla olimme Pariisissa keskustelemassa kansainvälisestä yhteistyöstä rauhanturvaoperaatioiden ja muiden osalta, [Puhemies koputtaa] ja toivon hallitukselle tässä työssä erinomaisen hyvää jatkoa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Niikko.

15.27 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, kun mainitsitte sen, että me pyrimme nyt yhteisesti YK:n kautta ja muillakin tavoin osallistumaan Afganistanin siviilihallinnon ylläpitämiseen, kuten mainitsitte, että vaikkapa opettajien tai lääkäreiden palkkojen maksuun ja niin päin pois, niin tavallaan nyt, ennen kuin tämmöisiä lopullisia päätöksiä valtioneuvosto tekee, olisi varmaan syytä ihan keskustella siitä, mihin kaikkeen me sitoudumme. Nimittäin nythän meillä on se 30 miljoonaa euroa annettu vuosittain sinne rahaa kahdenvälisesti, muistaakseni 10 miljoonaa ja 20 miljoonaa mennyt YK:n ja muiden järjestöjen kautta, ja nyt jos tämä sama potti on tavallaan siellä pöydällä käytettävissä, niin ennen kuin mitään sitoumuksia tehdään, niin siitä pitäisi tehdä kunnon vaikuttavuusarviot, koska nythän voi käydä niin, että me ostamme ikään kuin aikaa tai ostamme ikään kuin demokratiaa tällä hommalla, ja tämä voi olla samanlainen suo, mikä on ollut tähänkin saakka, elikkä se ei välttämättä toimi sillä tavoin. Toki ymmär-

rän tämän inhimillisen hädän, [Puhemies koputtaa] mihin haluamme vastata, mutta siitä pitäisi olla kumminkin hyvin paljon avoimuutta myös eduskunnassa, kun näitä päätöksiä tehdään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tämän keskustelun viimeinen puheenvuoro, ministeri Haavisto, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

15.28 **Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille erittäin hyvästä keskustelusta, ja tässä vielä tuli tämä painotus lapsiin muun muassa edustajan Virran puheenvuorossa, mitä tehdään Afganistanin lasten eteen konkreettisesti, ja näitä keinoja juuri nyt etsitään kansainvälisten järjestöjen, YK:n, Lääkärit Ilman Rajoja, Punaisen Ristin ja muiden kautta. Siellä esimerkiksi maan sisäiset pakolaiset ovat aivan kauheassa tilanteessa, niin kuin on nähty, siellä telttojen tai riepujen alla, talvi on tulossa, aikaa ei ole kovin paljon näiden ihmisten auttamiseen, ja tästä tulee se kiire tässä humanitäärisellä puolella.

Edustaja Saramo, totesitte näistä eri komponenteista. Toivottavasti sanoin ”sotilaallinen komponentti” tai ”sotilaskomponentti” ja ”kehityskomponentti”. Tätä tarkoitin, että tässä ovat olleet nämä molemmat: turvallisuus erittäin painokkaasti sen terrori-iskun jälkeen, joka laukaisi tämän koko Afganistanin operaation, mutta kehityskomponentti vahvasti siinä 20 vuoden ajan.

Edustaja Pelkonen, kysyitte, koska tämän lainsäädäntöuudistuksen ehdotuksen työtä voidaan esitellä. Toivottavasti kevään aikana tulee mahdollisuus käydä ainakin eduskunnan valiokuntien kanssa tästä tarkempaa keskustelua.

Täysin samaa mieltä, edustaja Adlercreutz, mitä sanoitte perheenyhdistämisestä. Se on tietty oikeus, joka laissa on määritelty, ja jos me estämme sen viranomaisina, että sitä oikeutta ei voi käyttää, koska ei pääse sitä anomusta jättämään, se ei varmaan ole se, mitä eduskunta on tarkoittanut. Uskon, että täällä on tarkoitettu, että sitä oikeuttaan voi yrittää käyttää.

Edustaja Savola ja edustaja Kiljunenkin nostivat esille tämän kysymyksen, voiko Talebanin kanssa neuvotella. Emme tunnusta sitä, emme tue sitä, emme hyväksy sen tapaa ottaa valtaa maassa, mutta on juuri näin, että on tiettyjä asioita, esimerkiksi humanitäärisessä avussa, joiden perille pääsy täytyy taata, ja se täytyy taata Talebanin hallinnoimien alueiden kautta, ja etsitään niitä keinoja, millä suoraan voitaisiin näitä ihmisiä auttaa. Tämä liittyy myöskin edustaja Niikon kysymykseen, millaista yhteistyötä voidaan näissä olosuhteissa tehdä. Me luotamme aika paljon YK:hon tässä tilanteessa. YK-järjestöillä on hyvin laaja verkko ollut Afganistanissa. He sanovat, että he voivat sitä verkkoa edelleen ylläpitää, jos kansainvälisellä yhteisöllä on tarvetta auttaa ihmisiä suoraan, näitä maan sisäisiä pakolaisia ja Afganistanin ympärillä oleviin naapurimaihin tulleita pakolaisia. Siinä eri YK-järjestöt ovat varmasti sellainen luonteva kanava, ja uskon, että EU:ssa löytyy yhteistä pohjaa tälle.

Edustaja Kari vielä otti esille tämän terrorismin vastaisen työn, joka ainakin itselläni on ollut se motivaatio, miksi on tärkeää, että olemme Afganistanin kaltaisessa maassa, joka on mahdollistanut valtavan suuren terroristi-iskun Yhdysvaltoja vastaan ryhmältä, joka on suunnitellut terrori-iskuja myöskin Eurooppaa vastaan. On erittäin tärkeää, että olemme mukana tässä terrorisminvastaisessa työssä myös jatkossa. — Kiitos keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 162/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan. — Keskustelu, ministeri Ohisalo, olkaa hyvä.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.32 **Sisäministeri Maria Ohisalo** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, hyvät kansanedustajat! Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi niin kutsuttua vastaanottolakia eli lakia kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta. Lakia muutettaisiin siten, että Maahanmuuttovirastolle keskitettäisiin vastuu siitä valmiussuunnittelusta, joka koskee vastaanottopalveluiden järjestämistä laajamittaisen maahantulon tilanteessa. Tämä muutos parantaisi varautumista suuriin maahantulijamääriin ja selkeyttäisi viranomaisten työnjakoa.

Nykyisin vastuu vastaanoton valmiussuunnittelusta on jaettu useammalle taholle. Valmiussuunnittelua hoitaa Maahanmuuttovirasto, jonka tehtäviin kuuluu turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmän käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta. Olemassa oleva vastaanottojärjestelmä muodostaa pohjan, jonka varaan Maahanmuuttovirasto on tehnyt suunnitelmat vastaanottokapasiteetin laajentamiseksi, jos tilanne niin edellyttää. Myös ely-keskukset osallistuvat laajamittaiseen maahantuloon liittyvään valmiussuunnitteluun. Ely-keskukset on velvoitettu sopimaan varautumissuunnitelmien laatimisesta alueillaan olevien kuntien kanssa vastaanoton järjestämiseksi laajamittaisen maahantulon tilanteessa. Ely-keskukset ylläpitävät myös alueellisia eri viranomaisten, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien yhteistyöryhmiä, joiden tarkoituksena on koordinoida alueen valmiussuunnitelmien valmistelua ja samalla sitouttaa näitä toimijoita mukaan varautumistyöhön.

Nykyisen vastaanottolain 12 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarvittaessa, että joihinkin kuntiin olisi perustettava laajamittaisen maahantulon tilanteessa vastaanotto- tai järjestelykeskuksia. No, miksi tämä nykyinen järjestely ei toimi?

Ensinnäkin: Valmiussuunnittelun tehtävä jakautuu usealle eri toimijalle. Jo valmiuslain periaatteen mukaista on, että valmiudesta vastaa se taho, joka normaaliaikoinakin hoitaa tehtävää. Nykyratkaisussa tehtävää hoitavat Maahanmuuttoviraston ohella myös ely-keskukset, joiden roolit ovat osin päällekkäiset.

Toiseksi: Ely-keskukset eivät ole käytännössä kyenneet tuottamaan sitä valmiutta, mikä olisi ollut tarpeen. Tämä tuli esiin syksyllä 2015, kun Suomeen saapui erittäin suuri määrä

turvapaikanhakijoita. Kun ely-keskukset eivät muutoin ole ohjaamassa vastaanottopalveluiden tuottamista, niillä ei ole vastaanottotoimintaan liittyvää käytännön osaamista. Ely-keskuksilla on myös ollut käytössään liian vähän resursseja tämän tehtävän hoitamiseen.

Kolmanneksi: Vastaanottolain sääntely, jolla kuntia velvoitettaisiin valtioneuvoston asetuksella perustamaan vastaanotto- ja järjestelykeskuksia, on vastoin perustuslaissa säädettyä kuntien itsehallintoa. Näin ollen tämä säännös on poistettava.

Esityksellä ehdotetaan tilanteen korjaamista siten, että kokonaisvastuu maahantulijoiden vastaanottopalveluiden järjestämiseen liittyvästä valmiussuunnittelusta ja varautumistoimista annetaan Maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttovirastolla on paras osaaminen vastaanottopalveluiden järjestämisestä. Lisäksi kokonaisuus olisi vain yhden viranomaisen vastuulla, minkä myötä alueellinen ja valtakunnallinen valmiussuunnittelu voisi paremmin kytkeytyä yhdeksi kokonaisuudeksi. Laajamittaisen maahantulon tilanteessa järjestelmän kokonaishallinta olisi parempaa ja myös kustannustehokkaampaa. Myös työnjako olisi selkeämpi.

Kuntia velvoittava ja perustuslain vastainen kirjaus poistettaisiin vastaanottolaista. Kuntien toivotaan toki edelleen osallistuvan valmiussuunnitteluun yhteistyössä Maahanmuuttoviraston kanssa. Ely-keskusten roolina olisi jatkossa osallistua Maahanmuuttoviraston vetämään alueelliseen valmiussuunnitteluun yhtenä alueen viranomaisena muiden joukossa.

Samalla kun tehtävä keskitetään Maahanmuuttovirastolle, on sille annettava riittävät resurssit tehtävän hoitamiseen. Tarve on kolmea henkilötyövuotta vastaava resurssi. Tästä yhtä henkilötyövuotta vastaava osuus voidaan siirtää ely-keskuksilta tehtävien siirron myötä ja kahta henkilötyövuotta vastaava osuus ehdotetaan katettavaksi määrärahaa lisäämällä. Riittävät resurssit ovat tarpeen, jotta valmiussuunnitelmat ovat laadukkaita ja ajantasaisia ja vastaavat tarpeeseen laajamittaisen maahantulon tilanteessa.

Suunnitelmia on myös testattava harjoituksin, on laadittava ja ylläpidettävä ohjeita ja eri toimijoille on järjestettävä koulutusta. Lisäksi on tarpeen kehittää ja vahvistaa maahanmuuton tilannekuvan seurantaa ja ennakointia. Vuoden 15 tilanne osoitti, että paremmalla ennakoinnilla saatava lisäaika varautumiseen olisi parantanut tilanteen hallintaa ja mahdollisesti säästänyt myös rahaa.

Arvoisa puhemies, hyvät kansanedustajat! Nyt esitetty vastaanottolain muutos on tärkeä osa valmiuden ja varautumisen kehittämisen työtä, jota sisäasiainhallinnon alalla on tehty jo vuosia. Laajamittaisen maahantulon tilanteessa on tärkeää, että vastuunjako eri toimijoiden kesken on selkeää ja että varautumistoimemme ovat tilanteen vaatimalla tasolla.

Tässä esityksessä ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vestman.

15.37 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille asian esittelystä. Laajamittainen maahantulo on tosiaan kansallisessa riskiarviossa tunnistettu yhdeksi kansalliseksi riskiksi, jonka todennäköisyys on aiempaa korkeampi, ja pidän tätä hallituksen esitystä vastaanottolain muuttamisesta perusteltuna. On tärkeää, että Maahanmuuttovirasto vastaisi jatkossa varautumisesta vastaanoton järjestämiseen laajamittaisen maahantulon tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kysyä ministeriltä tässä yhteydessä myös muista toimenpiteistä, joita hallitus mahdollisesti valmistelee laajamittaisen maahantulon tilannetta aja-

tellen. Suomen valmiuslainsäädäntöhän ei oikeastaan tunnista tällaista laajamittaisen maahantulon tilannetta, ja olen ymmärtänyt, että Suomella on lainsäädännön näkökulmasta suhteellisen heikot edellytykset reagoida tällaiseen laajamittaisen maahantulon tilanteeseen. Useissa Euroopan maissa on otettu käyttöön tällaista hätätilasääntelyä, jossa maa pystyy rajoittamaan maahantulijoiden määrää laajamittaisen maahantulon tilanteessa, ja myös kansainvälinen oikeus tunnistaa tällaisen mahdollisuuden, jossa hätätilamenettelyn nojalla valtio voi oman turvallisuutensa ja järjestelmänsä kestävyyden vuoksi rajata maahantulijoiden määrää. Missä mennään valmiuslainsäädännön päivittämisessä ja muun laajamittaisen maahantulon tilannetta huomioon ottavan lainsäädännön valmistelussa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

15.39 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille tästä esittelystä. Ilman, että otan kantaa yksityiskohtiin, koska tämä on hallintovaliokuntaan sitten menossa, totean vain, että varmasti tällainen suunnittelun koordinaatio ja se, että se on yksissä käsissä, vie tätä asiaa eteenpäin. Silloin 2015 aika kylmiltään Suomi joutui tämäntyyppiseen tilanteeseen, ja se, että sieltä on nyt huomioitu näitä myöskin tähän järjestelmään ja organisointiin liittyviä kehittämiskohteita, on erittäin hyvä. Näitähän ei voi kaikkia kerralla tehdä, vaan ne tulevat sitten ajan mittaan, ja nyt on sitten tämän aika.

Kysyn nyt: On arvioitu varmasti, että se kolme henkilötyövuotta riittää. No, ehkä tähän suunnitteluun, mutta sittenhän tietysti se vaatii aika paljon nimenomaan sitä yhteistyötä elyn ja kuntien kanssa joka tapauksessa. Vaikka niiltä se koordinaatio, suunnittelun vastuu nyt annetaankin Migrille, siitä huolimatta tarvitaan sitten näillä alueilla, elyillä ja kunnillakin, suunnitteluresurssia. Mutta itse asiassa kysyisin mielenkiinnosta, kun en ole lukenut sanasta sanaan niitä lausuntoja, mikä oli elyn kanta tästä, kun nyt otetaan vähän elyltäkin sitä vastuuta pois. Mikä elyn kanta oli, koska elyhän joutuu antamaan nyt resursseja huolimatta siitä, että se varmasti joutuu kuitenkin tätä suunnittelua sitten alueella tekemään? Onko se ollut ihan elyjen kanta, että joo, tämä yksi henkilötyövuosi voidaan heiltä ottaa? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja al-Taee.

15.41 **Hussein al-Taee sd:** Arvoisa puhemies! Ministerille: Nyt tällä hetkellähän ensinnäkin täytyy tunnistaa ja tunnustaa se, että SPR:hän pelasti kyllä valtiovallan siinä, kun 2015 se rupeama tuli. Minusta onkin tärkeää, että lainsäädäntöön jätetään myöskin semmoinen mahdollisuus, että tällaista apua voitaisiin edelleen näiltä järjestöiltä, kuten Suomen Punaiselta Ristiltä ja muilta, tässä kohtaa pyytää. He ovat voittoa tavoittelematon toimija toisin kuin monet yritykset, ja se toiminta on silloin sen näköistä, kun yleensä järjestöt ja kolmannen sektorin toimijat tekevät ja yrittävät parhaansa mukaan edistää yhteisiä asioita mahdollisimman kustannustehokkaasti mutta kuitenkin ihmisyyttä ja ihmisiä arvostaen.

Tänä päivänä on edelleen auki vastaanottokeskuksia, joissa on aika paljon ihmisiä, ja tavallaan ne olot siellä ovat aika karseat hyvin monella ihmisellä, monella perheelläkin. Tiedän, että hyvin moni vastaanottokeskuksissa oleva henkilö tällä hetkellä on mielialalääkityksen varassa. Siellä käytetään valtavasti erilaisia lääkkeitä, jotta tavallaan ihmisten mieli sitten rauhoittuu seitsemän vuodenkin odotuksen jälkeen.

Nyt kun näitä muutoksia tapahtuu, miten näitten ihmisten hyvinvointia voitaisiin vielä entistä vahvemmin vahvistaa? Ottaen huomioon tulevaisuuden kehityksen, tämäntyyppistä riskiarviotahan ja valmistautumista tässä osittain tehdään, niin miten me voimme pitää huolta siitä, että nämä ihmiset ovat toimeliaita heti alusta saakka? Ymmärretään, että he tulevat mahdollisesti sotatilanteista. Heillä on traumaperäistä ongelmallisuutta siellä taustalla, ja heillä saattaa olla myös lapsia. Samoissa keskuksissa saattaa olla joitain ihmisiä, jotka eivät esimerkiksi ole aina olleet kaidalla polulla. Miten tätä dynamiikkaa ja tätä kokonaisuutta voitaisiin hoitaa niin, että ne ihmiset siellä viihtyvät ja ovat yhteiskuntakelpoisia, jos oleskeluluvan saavat?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laukkanen.

15.43 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on mitä tervetullein ja seurausta siitä, että todella 2015 kohtasimme tilanteen, johon emme olleet varautuneet. Silloin kunnat ja ely-keskukset saivat käsiinsä hyvin mittavan työn. Osa selvisi ihan kohtalaisesti, mutta sitten näimme myös näitä lieveilmiöitä, joissa vastaanottokeskuksia perustettiin ympäri Suomea ja kaikkien tavoitteet eivät olleet niin kunniallisia auttamisen suhteen vaan lähinnä takana oli myös hyötymistarkoituksia. Joten on erittäin hyvä, että tämä esitys on nyt valmisteltu ja tämä toiminta keskittyy yhteen paikkaan, se on suunnitelmallista ja nämä auttamispolut, jos tällainen hetki meille tulee, että tulee taas paljon ihmisiä, olisivat selkeitä ja siellä olisi myös säädetty siitä, kuka voi auttaa, niin ettei ihan kuka vain mene ja vuokraa hotellia ja totea, että nyt minusta tuli yhtäkkiä maahanmuuton asiantuntija.

Kiitos tästä esityksestä, ja toivon hallintovaliokunnalle käsittelyyn viisautta ja ymmärrystä kokonaisuuden hallinnassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lindén.

15.44 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin tarkkaan ministerin hyvän esittelyn tästä ja myös edustaja Risikon puheenvuoron. Edustaja Risikolla on pitkäaikainen kokemus näistä asioista, ja nyt omassa puheenvuorossani menen vielä kauemmas menneisyyteen eli 90-luvun alkuun, jolloin työskentelin lääninhallituksessa lääninlääkärinä. Kun itäinen naapurimme oli hajoamisen tilassa ja Suomessa arvioitiin, että nimenomaan siltä ilmansuunnalta saattaisi tulla hallitsematonta maahanmuuttoa enimmillään jopa puolen miljoonan ihmisen verran, jouduin silloin lääninhallituksen virkamiehenä osallistumaan valmiussuunnitteluun, jossa ihan aidosti ja oikeasti suunniteltiin, miten varauduttaisiin tällaiseen tilanteeseen: missä olisivat henkilöiden majoituspaikat, miten järjestettäisiin ruokailu, koulutus ja kaikki muut asiat. No, tämä on menneisyyttä, ja onneksi niin ei tapahtunut, mutta tästä johtopäätökseni on se, että voidaan olla montaa mieltä lääninhallitusten roolista aikanaan, mutta monialaisina viranomaisina ne olivat juuri sellaisia, että samassa virastossa toimivat niin poliisijohto, sosiaali- ja terveysjohto kuin pelastusjohtokin. Nyt itse asiassa meillä on tarvetta juuri laaja-alaiseen viranomaisyhteistyöhön keskushallintoa alemmallakin tasolla eli alueellisella tasolla kuntien ja keskushallinnon välissä. Siinä mielessä, vaikka noista tapahtumista on pitkä aika, kaikki tämä kokemus on arvokasta, ja se kannattaisi tässä hyödyntää, koska me olemme kuitenkin maailmassa, jossa tämänkaltaiset haasteet saattavat hyvinkin nopeasti ja yllättäen realisoitua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

15.46 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Mehän käymme jatkuvasti täällä eduskunnassa keskustelua maahanmuutosta ja myöskin turvapaikanhakuprosessista, ja tähän on tullut jopa tämmöinen leimaamisen kulttuuri, että ihmiset, jotka hakevat turvapaikkaa, aidosti suojaa, eivät sitä ansaitsisi, vaan lähdetään spekuloimaan, spekuloimaan sillä, mitkä ne motiivit aidosti siellä taustalla ovat. — Ja kieltämättä niistä motiiveista monta kertaa voi kysyä, onko se aito turvapaikanhakuprosessi vai ei.

Olennaisinta on, että Suomi on kuitenkin maa, joka on allekirjoittanut Geneven pakolaissopimuksen, toimii niiden kriteerien ohjeilla, joissa lähdetään liikkeelle siitä, että ihminen, joka ei saa suojaa omassa kotimaassaan, joka joutuu ihmisoikeusloukkauksien kohteeksi ja tarvitsee sen suojan, jolloin me autamme ja me samanaikaisesti tunnistamme, että nämä ihmiset ovat itse asiassa niistä maahanmuuttajista kaikkein haavoittuvin ryhmä. Kaikkein haavoittuvin ryhmä. Ja sen takia meidän on syytä luoda nämä valmiudet siihen, että me kykenemme täyttämään nuo kansainväliset sopimukset. Olemme olleet itsekin siinä tilanteessa, että Suomesta on lähdetty pakoon, on haettu turvapaikkoja. En mene historiaan niin kauas kuin pitää mennä, mutta joka tapauksessa olemme saaneet apua myös omalle kontollemme, ja tämä on vuorovaikutussuhde, missä me kansainvälisesti olemme.

Tämä lakiesitys, joka tässä nyt meillä on käsittelyssä, pyrkii helpottamaan, keskittämään ja hallintoa tehostamaan ja saamaan tätä viranomaisen keskinäistä vuorovaikutusta. Tämä on kaikki positiivista, kiitos hallitukselle tästä esityksestä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vestman.

15.48 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Jatkan vielä siitä, miten nykyistä lainsäädäntöä pitäisi kehittää paitsi laajamittaista maahantuloa myös itse asiassa laajemmin turvapaikkaprosessia ajatellen. Suomihan ei ole hyödyntänyt kaikkia niitä mahdollisuuksia, joita EU-oikeus mahdollistaa turvapaikkamenettelyssä. Suomi ei ole implementoinut turvapaikkadirektiivin mahdollistamaa rajamenettelyä, jossa turvapaikanhakijoita voidaan pitää neljä viikkoa rajavyöhykkeellä tai sen läheisyydessä päästämättä heitä maahan. Rajamenettelyssä voidaan ratkaista hakemuksia nopeutetulla turvapaikkamenettelyllä ja käännyttää perusteettomasti maahan pyrkivät takaisin. Rajamenettely antaa myös mahdollisuuksia sitten tällaiseen säilöönottoon. Tästäkin kysyisin nyt ministeriltä. Rajamenettelyn implementointi Suomen lainsäädäntöönhän oli tunnistettu porvarihallituksen viime metreillä laatimassa toimenpideohjelmassa, joka sisälsi useita toimenpiteitä esimerkiksi ulkomaalaistaustaisen rikollisuuden torjumiseksi, ja siinä ohjelmassa tämä rajamenettely oli nostettu esille. Onko tämän kyseisen menettelyn käyttöönottoa harkittu hallituksessa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

15.49 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä kysyn tästä, että kun tämä suunnittelun koordinaatio nyt tulee Maahanmuuttovirastolle, niin muuttuuko myös sisältö. Varmasti kun on eri ihmiset ja eri organisaatio, niin tietysti tapa tehdä jotain suunnitelmaa, orientaatio saattaa vähän muuttua, mutta edellyttääkö tämä laki tai tullaanko asetuksella vaikuttamaan jotenkin tulevaisuudessa siihen, että joku painopiste siinä toimin-

nassa, mitä sitten suunnitellaan, tulisi muuttumaan? Onko tämä laki pelkästänsä organisointiin liittyvä laki vai liittyykö tähän myös sisällöllisiä muutoksia?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edellisissä puheenvuoroissa oli kysymyksiä. Ministeri Ohisalo, 3 minuuttia.

15.50 **Sisäministeri Maria Ohisalo:** Arvoisa puhemies! Hyviä kommentteja lähetekeskustelussa, kiitokset niistä.

Edustaja Vestmanille kahteen kysymykseen: Valmiuslain uudistustyö on käynnistetty oikeusministeriössä, jolle vastuu kuuluu. Itse asiassa jo ennen koronapandemiaa tätä työtä on tehty, ja sitä viedään eteenpäin paraikaa. Kyse on tietysti laista, jonka läpivieminen tarvitsee pitkän, pitkän ajan, kaksi eduskuntaa, mutta erittäin tärkeä kokonaisuus, ja siinä pitää katsoa, että sisäasiainhallinnon viranomaisille löytyy selkeät omat toimivastuut ja -valtuudet. On hyvä katsoa tätä kokonaisuutta yhdessä.

Kysymys rajamenettelystä: Tämä rajamenettely on osa EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopaktia, jonka komissio antoi vuosi sitten ja jota Suomen hallitus on käsitellyt ja myös täällä valiokunnissa ollaan yhdessä käsitelty. Osana tätä kokonaisuutta rajamenettely on, ja Suomi sitä on kannattanut. Se toisi jouhevuutta niihin alkuvaiheisiin, tiedettäisiin, mihin prosesseihin ihmiset viedään, ja luultavasti tämä parantaisi sitä kokonaiskuvaa, niin että tietäisimme, kuka tarvitsee minkäkinlaista apua, tukea missäkin vaiheessa.

Tämä ehkä linkittyy edustaja al-Taeen kysymykseen siitä, kun mainitsitte, että osa turvapaikanhakijoista viettää vuosia vastaanottokeskuksissa. Tässä kiteytyy se ongelma, mikä meidän järjestelmässä on, että siellä alussa pitäisi pystyä vahvistamaan prosessin laatua, jotta hakemukset käsitellään kunnolla, ihmistä oikein kuullen, kaikki asiat huomioiden, ja että ihminen ei joutuisi uusintaprosesseihin ja korjaaviin toimenpiteisiin näissä prosesseissa. Eli tehtävä olisi nopeuttaa sitä kautta näitä prosesseja, että laatu varmistetaan, ja tämä on hallitusohjelmassa hyvin keskeinen näkökulma.

Täällä kysyttiin myös, miten yhteistyö elyn kanssa ja ylipäätään muiden viranomaisten kanssa tästä eteenpäin. Elyjen kanssa on hyvä yhteinen näkemys tästä, että voimme edetä näin tässä kokonaisuudessa, ja totta kai jokaisella viranomaisella on tärkeä paikka siinä, että mitä aikaisemmassa vaiheessa tunnistamme tällaiset tilanteet, sitä paremmin voimme yhdessä koordinaatiota harjoittaa näissä tilanteissa. Tässä taustalla apuna on se, että tilannekuvaa kehitetään jatkuvasti paitsi suomalaisten viranomaisten kesken — tiedonvaihtoa, tilannekuvan koordinointia — myös eurooppalaisten toimijoiden kanssa yhteistyössä: Frontex, EASO ja moni muu eurooppalainen viranomainen.

Vastaanottokeskuksissa ihmiset todella viettävät liian pitkiä aikoja, ja se on paitsi inhimillisesti myös taloudellisesti kestämätöntä. Mitä voimme tehdä on tietysti se, että ihmiset pääsevät integroitumaan mahdollisimman paljon jo siinä vaiheessa yhteiskuntaan: kielikoulutusta, mielenterveyspalveluita, ylipäätään mahdollisuuksia vaikkapa työskentelyyn. Tätä kaikkea meidän on nyt jo mahdollista tehdä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 163/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Ministeri Ohisalo, oletteko varautunut esittelemään? — Ministeri ei ole varautunut esittelemään tätä, mutta keskustelu alkaa. — Edustaja al-Taee.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.54 **Hussein al-Taee sd:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä on yksi laki sarjassa lakeja liittyen rahanpesuterrorismin ehkäisyyn. Näitä on tietenkin tullut talousvaliokunnan läpi useita, ja kun näitä on nyt säädetty direktiivitasolla ja myöskin kansallisella tasolla, niin tässä on tämmöinen kokonaisuus, jossa tämä on tavallaan se viimeisin kohta. No, kukaan ei tällaisia lakeja oikeastaan vastusta, vaan koemme vahvasti, että haluamme puuttua rahanpesuun ja tehdä siitä mahdotonta, tilkitä kaikki ne aukot, joista tällä hetkellä rikollisuus toimii.

Mutta myös asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin se huoli, että mitä paremmin teemme rahanpesun mahdottomaksi, sitä enemmän se vaatii pankkipalveluilta käsityötä. Se taas on johtanut siihen, että pankkipalvelut — ja minä toivon, että myöskin edustaja Laukkanen ottaa tähän kantaa — eivät ole enää suotuja useammankaan pankin toimesta järjestöille, erilaisille palloseuroille, kehitysyhteistyöjärjestöille, erilaisille kerhoille tai uskonnollisille yhdistyksille. Useat, useat, useat tahot Suomessa eivät kykene avaamaan ja saamaan pankkipalveluita juuri näiden kiristysten takia.

Toinen ongelma, mikä näihin on nyt liittynyt, on se, että kun tänä päivänä ikäihmisiltä pyydetään erilaisia tunnistautumismetodeja, digitaalisia sellaisia, jotta turvallisuus säilyisi ja paranisi, niin tämä on osaltaan aiheuttanut digisyrjäytymistä ikäväestössä täällä ikääntyvässä Suomessa.

Minun mielestäni, kun tällaista lainsäädäntöä säädetään ja se menee eduskunnan läpi, on samanaikaisesti varmistettava, että yhteiskunnan toimintaedellytykset kuitenkin jatkuvat. Kyllähän rikolliset löytävät erilaisia keinoja toimia koko ajan ja ovat kenties silloin tällöin askeleen edellä yhteiskuntaa, mutta me suojelemme yhteiskuntaa rikollisilta ja meidän on myös pystyttävä mahdollistamaan yhteiskunnan normaali toiminta, ja tässä suhteessa toivoisin maalais- tai kaupunkilaisjärkeä myöskin näitten erittäin tärkeitten lakien säätämiseen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laukkanen.

15.57 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Oli todella ikävää, että ministeri ehti poistua, koska nimenomaan hänen olisi nyt ollut hyvä kuulla tämä asia.

Tämä rahanpesudirektiivi, jonka seurausta nämä Suomenkin lainsäädännöt ja nyt tämäkin esittely tässä ovat, on sillä tavalla osoittautunut puutteelliseksi, että ohjeistus ei ole aivan täsmällistä. Otan esimerkiksi tämän, minkä edustaja al-Taeekin tässä nosti jo esille, ”tuntea asiakkaansa” -velvoitteen, joka on nyt sitten rahalaitoksille osoitettu. Koska on epäselvästi määritelty, mitä ”tuntea asiakkaansa” sisällöllisesti tarkalleen tarkoittaa, se on johtanut pankkien puolelta hyvin omavaltaiseen tulkintaan siitä, mitä sillä tarkoitetaan. Ja tämä taas on johtanut puolestaan siihen, että pankit ovat ikään kuin ottaneet poliisin, syyttäjän ja tuomarin tehtävät itselleen. Tämä ei ole ollut tämän direktiivin tarkoitus, vaan se, että jos jotain epäilyä on, niin pankeilla tämän ”tuntea asiakkaansa” -selvityksen kautta olisi velvollisuus ilmoittaa tästä asiasta tälle ryhmälle, joka sitten näitä mahdollisia edesottamuksia selvittää, tälle rahanpesuvalvontaelimelle. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että kun pankki huomaa omasta mielestään jonkun ongelman, he eivät lähesty asiasta poliisia eivätkä tätä valvontaelintä, vaan sulkevat asiakkaan tilin ja tekevät sen yksipuolisella päätöksellä — ilmoittavat asiakkaalle, että teidän kaikki rahanne on jäädytetty.

Toinen asia, joka tästä on seurannut, on se, että yhdistysten tilejä ei enää avata. Tämä on aivan akuutti ongelma. Näitä ilmoituksia tulee viikoittain, joissa aloittava yhdistys ilmoittaa, että eivät saa pankissa tiliä auki. Tilanne on täysin mahdoton kansalaisyhteiskunnan toiminnan kannalta. Miten ihmeessä yhdistys voi toimia, jos sillä ei ole pankkitiliä?

Sitten nämä kehitysyhteistyössä toimivat suuretkin toimijat, joiden kohdalla taas pankit soveltavat tätä niin sanottua EU:n riskimaasäädöstä, katsovat, että jos he eivät nyt sitten puutu tähän kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen toimintaan, niin heille siirtyy vastuu näistä rahoista, jotka kehitysmaihin ohjautuvat tavalla tai toisella. Tämäkään ei ole ollut tämän direktiivin tarkoitus.

Olisi ollut kyllä hienoa, jos ministeri olisi ollut paikalla ja saanut tämän viestin itsellensä. Tähän asiaan on kyllä syytä puuttua. Tämä on aivan EU-tason ongelma myös. Toivoisin myös, että finanssiala [Puhemies: Kiitoksia!] ja pankkia valvova järjestelmä myös tunnistaisivat ongelman ja tarttuisivat siihen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

16.00 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Oli kyllä todella harmi, kun ministeri ei ollut varautunut esittelemään tätä lakiesitystä. Nimittäin sattuneesta syystä tiedän tämän rahanpesulakiproblematiikan — en rahanpesun problematiikkaa vaan sen lainsäädännön, mikä siihen liittyy. Olin ministerinä silloin, kun tätä direktiiviinkin liittyvää lainsäädäntöä tehtiin Suomessa, ja se on mitä monimutkaisinta, suoraan sanottuna.

Tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomiota juuri näihin kahteen aikaisempaan puheenvuoroon. Edustajat al-Taee ja Laukkanen, molemmat, käyttivät erinomaiset puheenvuorot siitä, että kun me puhumme rahanpesun estämisestä, niin eihän tavoite ole kuitenkaan komplisoida liikaa kansalaisten elämää. Ymmärrän oikein hyvin, että pankit tekevät tehtävänsä, ja lakikin sitä edellyttää kuten direktiivikin ja siitä tehty Suomen implementaatio eli laki, mutta nyt näyttää siltä, että joissain kohdin on menty hyvin pitkälle. Nämä esimerkit, mitkä täällä nyt tulivat esille muun muassa edustajan Laukkasen puheenvuoron aikana, ovat kyllä täyttä, todellista elämää, ja ne hankaloittavat toimintaa esimerkiksi järjestöissä. Siitä syystä toivonkin, että tähänkin lainsäädäntöön suhtaudutaan nyt erittäin vakavasti.

Tarkoitus on hyvä, sitä me emme kukaan kiellä, mutta jos se monimutkaistaa elämää kovin paljon ja sitä, että jäävät toiminnat tekemättä, esimerkiksi järjestötoiminta, niin se on huono. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

16.01 **Antero Laukkanen kd:** Kiitoksia, herra puhemies! Koska hieman jäi ajatus poikki tuossa, kun aika loppui, niin jatkan sen loppuun.

Eräs taho otti yhteyttä minuun, kun pankki oli sulkenut heidän tilinsä, kolmen kuukauden ajaksi heidän kohdallaan. Palkat ja vuokrat jäivät maksamatta. Kaikki varat olivat siellä tileillä. Asiasta käynnistettiin poliisitutkinta, jonka pankki toimitti, ja poliisi ilmoitti, että mitään väärää toimintaa ei yhdistyksen toiminnassa ollut. Sitten pankki kaiken kukkuraksi ilmoitti, että vaikka he ovat nyt toimineet kuin ovat toimineet, aiheuttaneet tämän merkittävän haitan eikä mitään väärää ole todettu, niin tästä huolimatta he haluavat päättää yhteistyön tämän järjestön kanssa, ja ilmoitettiin, että tilit suljetaan kuukauden päästä lopullisesti.

Tämä toiminta herättää todella paljon keskustelua meidän lainsäädännön huolellisuudesta, ja niin kuin täällä edustaja Risikko totesi, toive on, että nyt hallintovaliokunnassa tämä asia ja nämäkin asiat nousisivat esille. Harmi, että tässä esityksessä niitä ei ole. Tämä aikaisempi laki säädettiin 2016, ja olin lakivaliokunnassa sitä käsittelemässä. En voinut kuvitellakaan, että pankki ottaisi tämän seurauksena itsellensä semmoisen roolin kuin se on ottanut.

Kun olin nostanut tämän asian julkiseen keskusteluun, sain erään suuren pankin johtajalta puhelun, jossa hän kiitti minua tämän asian esiin nostamisesta ja sanoi, että tilanne tuolla tiskin toisella puolella heidän konttorityöntekijöidensä ja asiakkaidensa välillä on välillä todella kurjaa seurattavaa, kun he ovat toimineet niin kuin ovat toimineet ja ovat ymmärtäneet, että toimivat vielä lain mukaan, mutta kuitenkin tilanne on todella epäselvä. Hänkin toivoi, että tähän lainsäädäntöön saataisiin selkeyttä. Eli molemmin puolin pöytää täällä on nyt toive, että tämä laki selkiytyisi ja ohjeistukset pankin toiminnalle olisivat selkeitä.

Lisäksi soitin Poliisihallitukseen tästä asiasta, ja he olivat tosi pahoillaan, että pankki toimii niin kuin toimii, koska se myös häiritsee heidän työtään. He eivät sitten pääse käsiksi näihin todellisiin rahanpesijöihin, kun pankki pistää tilit kiinni ja nämä pahantekijät pakenevat paikalta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja al-Taee.

16.04 **Hussein al-Taee sd:** Arvoisa puhemies! Jatkan siitä, mihin kollegat oikeastaan jäivät, ja haluaisin jatkaa näitten esimerkkien kautta. Eli tosiaan kyseessä on edelleen rahanpesua estävä, terrorismin rahoitusta estävä laki, jota tässä käsittelemme. Mutta me käsittelemme nyt sitä vaikutusta, mikä sillä on nyt konkreettisesti ollut tässä sarjassa näitä lakeja yhteiskuntaan ja erityisesti kansalaisyhteiskuntaan.

Nyt jatkan siitä, mihin oikeastaan edustaja Laukkanen jäi. Sitten kun henkilöt, kerhot, palloseurat ja erilaiset toiminnalliset yhdistykset, jotka esimerkiksi keräävät rahaa ja sen perusteella rahoittavat toimintaansa, eivät enää kykene maksamaan vuokria sen tilin kaut-

ta, mikä on se kerhon tili, niin yksi niistä henkilöistä rupeaa maksamaan sitten niitä laskuja sen oman henkilökohtaisen tilinsä kautta, ja se raha kuljetetaan siitä läpi. Jos tämä henkilö on opiskelija, niin silloin opiskelijatuet ovat olleet katkolla tämän vuoksi, ja Kela sitten syynää, mistä nämä rahat ovat tulleet. Ja näin ollen pankit ovat sitten myöskin yrittäneet puuttua niin, että näiltä henkilökohtaisilta tileiltä ei hoideta näitä muita, yhdistyksen asioita, mutta nämä ihmiset ovat olleet vaikeassa paikassa, koska toimitilat lähtevät alta, jos ei rahavirta kulje.

Myöskin opiskelijajärjestöt ottivat minuun yhteyttä vähän aikaa sitten tähän asiaan liittyen, ja tiedän myös AMK-tasolta tällä hetkellä, että jos AMK:n opiskelijajärjestössä on hallituksessa sellaisia henkilöitä, joilla on vieraskielinen nimi, niin yleensä se on myöskin johtanut suoraan hylkäämiseen. Eli jos taas hallituksessa on vain täysin suomenkielisiä nimiä, niin silloin se on yleensä mennyt läpi ja tili on avattu. Tässähän siis lain edessä nämä ihmiset eivät ole yhdenvertaisia, ja tähänkin asiaan täytyy nyt kiinnittää huomiota. Kun tämän tyyppistä, muuten hyvää lakia säätää, täytyy kuitenkin katsoa, että kansalaisyhteiskunta on edelleen kykenevä toimimaan ja opiskelijajärjestöt edelleen kokevat, että Suomi on järjestöjen luvattu maa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

16.06 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! Todellakin edustaja Laukkanen toi kentältä hyvää palautetta, mitä on tullut. Voin itsekin todeta, että näissä joskus tuntuu, että minkä takia tämä jätetään aina torsoksi eikä mietitä loppuun asti — etenkään sitä, mitä tilanteita voisi näistä jutuista tulla.

Näissähän on nyt tullut ilmi esimerkiksi tällaista hommaa, että käteistä rahaa ei enää pysty laittamaan jonkun tilille, jollei ole tiliin niin sanotusti käyttöoikeutta, mikä aiheuttaa sitten... Ei se ongelma jokapäiväinen ole, mutta henkilökohtaisestikin kävi aikoinaan niin, että vaimoni oli palkkojamme maksanut ja palkanmaksukohdassa oli käynyt joku vipa. Ongelma olikin siinä, että oli perjantaipäivä ja kuskeilla tilipäivä. Mutta eipäs saatukaan niitä rahoja sinne tilille suoraan, vaikka mentiin pankin tiskille, mutta onneksi tietysti oli pankilla erikoistarjous laittaa ne rahat nopeasti tilille, mistä se veloitti sitten erikseen.

Eihän meidän varmastikaan ole tarkoitus tällaista järjestelmää luoda, että tehdään ihmisten toiminnasta äärettömän vaikeata, koska tilanne on se, että siinä kuitenkin pystytään todentamaan, kuka sen rahan laittaa, ja voidaan kysyä, mitä varten. Tässä on väkisin jotenkin jäänyt, että on ajateltu asiaa koko ajan vain toiselta puolelta eikä ole mietitty, mitä vaikeuksia normaali-ihmiselle tai yhdistykselle tai vastaavalle tulee tästä, eikä mietitty, miten niissä kohdissa voidaan nämä asiat ratkaista.

On kyllä äärettömän tärkeää, että me tehdään täällä tähänkin asiaan huomattavasti tarkennusta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 165/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan. — Alustuspuheenvuoro, ministeri Andersson, olkaa hyvä.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.09 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuon eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta.

Hallituksemme yhtenä keskeisenä tavoitteena on taata laadukkaat oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelut kaikilla koulutusasteilla. Hallitusohjelman mukaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja vahvistetaan, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen. Hallitusohjelmassa linjataan lisäksi sitovista mitoituksista toisen asteen opiskeluhuollon palveluihin, ja tämän jälkeen hallitus teki päätöksen, jonka mukaan henkilöstömitoitus tuodaan myös esi- ja perusopetukseen.

Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia siten, että laissa säädettäisiin sitovasta psykologeja ja kuraattoreja koskevasta mitoituksesta. Lakiesityksen tavoitteena on, että jatkossa yhtä kuraattoria kohden saisi olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa. Henkilöstömitoitus olisi yhtä suuri sekä perusopetuksessa että toisella asteella.

Oppilas- ja opiskelijahuolto vahvistuu nyt esitettävillä panostuksilla merkittävästi. On keskeistä, että lapset ja nuoret saavat tukea nopeasti ja joustavasti silloin, kun tuen tarvetta ilmenee. Tämä on edellytys myös sille, että onnistumme varmistamaan, että mahdollisimman monen nuoren opinpolku jatkuu toisen asteen suorittamiseen asti. Nyt esitettävät toimet ovat siis myös keskeinen osa oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa. Sitovalla kuraattori- ja psykologipalveluiden henkilöstömitoituksella voidaan turvata oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien palvelujen nykyistä tasa-arvoisempi saatavuus ja laatu kouluissa ja oppilaitoksissa eri puolilla Suomea sekä perus- että toisella asteella.

Henkilöstömitoituksen lisäksi opiskeluhuollon palveluiden laatua voidaan parantaa tarkentamalla kuraattorin kelpoisuusehtoa. Tällä hetkellä voimassa oleva kuraattorin kelpoisuusehto on osittain epäselvä ja tulkinnanvarainen. Tässä esityksessä ehdotetaan, että kuraattorina voisi jatkossa toimia henkilö, jolla on sosiaalityöntekijän tai sosionomin koulutus, ja lisäksi kelpoisuusvaatimukset täyttäisi henkilö, jolla on tehtävään soveltuva sosiaali- tai kasvatusalalle taikka käyttäytymistieteisiin suuntautunut korkeakoulututkinto. Koulutuksen lisäksi tulee olla suoritettuna 60 opintopisteen laajuiset korkeakouluopinnot, jotka muodostuvat sosiaalityön yliopisto-opinnoista tai sosionomitutkintoon kuuluvista opinnoista.

Tämä ehdotettu kuraattorin kelpoisuusvaatimus on joustava, ja se mahdollistaa kuraattoreiden rekrytoimisen erilaisilla koulutustaustoilla, mutta kelpoisuusehdon täsmentäminen vähentää laintulkinnan ongelmia ja siten toivottavasti myös helpottaa kuraattoreiden rekrytointia. Joustava kelpoisuuden määrittely antaisi samalla työnantajalle monipuoliset

mahdollisuudet hyödyntää hieman eri tavalla painottuneiden korkeakoulututkintojen tuottamaa osaamista oppilaitosten tarpeiden mukaisesti. Samalla kelpoisuusvaatimus kuitenkin takaisi sen, että kuraattorilla on riittävä osaaminen sosiaalialan työmenetelmistä, sosiaalihuollon lainsäädännöstä ja toimintaympäristöstä.

Nyt tehtävät oppilas- ja opiskelijahuollon parannukset lisäävät oppilaiden ja opiskelijoiden yhdenvertaisuutta, kun psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat aiempaa tasalaatuisemmin saatavilla eri puolilla maata. Yhdenvertaisilla ja oikea-aikaisesti saatavilla palveluilla pystytään nykyistä tasa-arvoisemmin edistämään lasten ja nuorten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä, sosiaalista hyvinvointia sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta omaan kasvuyhteisöön. Opiskeluhuollon oikea-aikaiset palvelut auttavat myös estämään ongelmien kärjistymistä ja voivat näin säästää viranomaisresursseja toisaalla. Yhteisöllisen opiskeluhuollon ennaltaehkäisevä tuki ja oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden riittävyys sekä oikea-aikaisuus vähentävät paineita oppilaiden siirtämiseen erityisopetukseen sekä psykiatristen palveluiden ja lastensuojeluasiakkuuden tarvetta.

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on viime aikoina käyty aiheellista keskustelua opettajien ja muun opetushenkilökunnan jaksamisesta sekä työoloista. Oppilashuollon riittävä rahoitus ja henkilömäärä on välttämätön edellytys opetuksen laadulle ja myös sille, että opettajat voivat keskittyä omaan työhönsä nykyistä täysipainoisemmin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

16.14 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! Olen entisessä elämässäni, siis työssäni alakoulun rehtorina, nähnyt monta kertaa, kuinka oppilas löytää avun kuraattorin tai psykologin kautta. Melkein yhtä monta kertaa olen tuskaillut kuraattori- ja psykologipalveluiden liian vähäistä riittävyyttä.

Nuorten koululaisten ja opiskelijoiden pahoinvointi on valitettavaa todellisuutta. Ennaltaehkäisy on tietenkin se oikea avainsana, mutta on erityisen tärkeää kysyä, miksi pahoinvointia monista, monista eri toimenpiteistä huolimatta kuitenkin tapahtuu. Tämä siksi, että kun jo roihuaa, on turha enää opastaa tulitikkuleikkien vaaroista. Resurssit on saatava kuntoon ja apua tarvitaan heti. Sitä tämäkin esitys pyrkii tekemään.

Nykyisin osa kuraattoreista ja psykologeista uhkaa hukkua työmääränsä alle. Yhtä toimijaa kohti on paikka paikoin aivan liian monta oppilasta. Tämä aiheuttaa sen, että kaikkia ei ole mahdollista hoitaa riittävällä vakavuudella. Kiire vaikeuttaa yhteisöllisen ja yksilökohtaisen avun tarjoamista ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tilanne on siis tällä hetkellä se, että mennään tilanteesta toiseen usein valitettavan myöhässä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi henkilömitoitusta psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Riittävä määrä psykologeja ja kuraattoreita mahdollistaa nopeamman puuttumisen ongelmiin, kohdistetumman avun ja tasa-arvoisemmat resurssit ympäri Suomen. Se on hyvin yksinkertaista logiikkaa. On tietysti myös ymmärrettävä, että tässä esityksessä ladataan uusi minimiraja, siis kipuraja, jolla toimintaa on toteutettava. Toivon, ettei siitä muodostu maksimia, koska jo tällä hetkellä on osassa kouluista ja oppilaitoksista tilanne, jossa nämäkin mitoitukset kalpenevat.

Puhemies! Kuraattorit ja psykologit ovat totta kai tärkeä osa kouluyhteisöä ja sen keskeisiä toimijoita. Oppilas- ja opiskelijahuollolla on täysin olennainen merkitys tasa-arvoisten mahdollisuuksien luojana ja siinä, että kaikki pidetään mukana. Kuitenkaan pelkkä henkilömitoitus ei riitä turvaamaan psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuutta. Osaa-

vaa työvoimaa on myös koulutettava riittävästi. Nykyisin heikosti resursoitu työ jatkuvine kiireineen ei lisää alan houkuttelevuutta. Resurssipula tekee työstä kaoottisen ja tilanteen, jossa ollaan ammatillisesti jatkuvasti takamatkalla.

Puhemies! Pidän myös esitykseen liittyviä pätevyysvaatimuksia oikeina ja olennaisina. Vahvistamalla opiskeluhuollon henkilöstöresursseja voidaan nykyistä paremmin tarjota oppilaille valmiuksia siirtyä perusopetuksesta toiselle asteelle ja suoriutua ylipäätään myöskin toisen asteen koulutuksesta. Ja lopulta kyse ei ole aina oppimisesta, vaan itsetunnon, itseluottamuksen vaalimisesta, siis siitä, että jokainen voisi kokea olevansa hyvä ja riittävä. Siihen tarvitaan aikuista, ammattilaista, jolla on aikaa ja tahtoa kuunnella. Tässä valossa esitys on kovin tärkeä ja myöskin kunniakas.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Petelius, olkaa hyvä.

16.19 **Pirkka-Pekka Petelius vihr:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitos ministerille myöskin esittelystä.

Jokainen lapsi ansaitsee voida hyvin. Jokainen lapsi ansaitsee tukea, jos koulunkäynti tai opiskelu tuntuu vaikealta. Nyt säätämällä psykologi- ja kuraattoripalveluille selkeät mitoitukset vahvistetaan juuri jokaisen lapsen ja nuoren tasa-arvoista mahdollisuutta oppia.

THL:n ja Opetushallituksen selvityksen mukaan perusopetuksessa työskentelevien kuraattoreiden ja psykologien vastuulla olevien oppilaiden määrä vaihtelee peräti 700:n ja jopa 2 000:n välillä — se on valtava määrä. No, nyt hallituksen esitys lisää, aivan kuten ministeri tässä totesi, näiden kuraattoreiden ja koulupsykologien määrää kouluissa, kun — toistan ministeriä — perus- ja toisen asteen koulutuksessa olisi vähintään yksi psykologi 780:tä lasta ja nuorta kohden ja vähintään yksi kuraattori 670:tä lasta kohden. Tämä muutos on huomattava. Kun oppilashuollon työntekijöillä on vastuullaan vähemmän oppilaita, niin parannetaan heidän mahdollisuuttaan aidosti kohdata jokainen apua tarvitseva lapsi. Lapset eivät ole homogeeninen ryhmä, vaan jokainen on yksilö, ja tämä mahdollistaa ikään kuin sen oikean kohtaamisen, mikä on tärkeää. Lisäksi heillä on täten enemmän aikaa ennalta ehkäisevään ja yhteisölliseen työhön, jolla edistetään koko kouluyhteisön hyvinvointia ja ehkäistään esimerkiksi kiusaamista.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti: tämä lakiesitys on yksi osa sitä kokonaisuutta, jolla kuromme umpeen korona-ajan aiheuttamaa hyvinvointivajetta, ja täten taataan jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus voida paremmin, sillä vain hyvinvoiva lapsi voi oppia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, och sedan ledamot Ollikainen.

16.22 **Mikko Ollikainen r:** Ärade talman, arvoisa puhemies! Ett stort tack till ministern för presentationen av lagförslaget.

Psykisk ohälsa har debatterats flera gånger här i salen under hösten, senast förra veckan i några repriser. Det är helt rätt, för det är en enorm utmaning, som vi vet allihopa, som vi har även för barn och unga, men också det här för vuxna — det gäller alla åldrar. Men speciellt hos barn och unga har ensamheten och ångesten vuxit mycket, vilket också kommer fram i den här skolhälsoundersökningen, och det är därför viktigt att den här frågan nu lyfts fram med jämna mellanrum.

Barns och ungas behov av psykolog- och kuratorstjänster har ökat stadigt här i vårt land under 2010-talet, och på något sätt har det också blivit mer accepterat att diskutera och prata om mental ohälsa, vilket är bra. Även om ensamheten ökar hela tiden, oberoende av ålder, är vi ju ständigt online med den här och får ju en sorts social kontakt. Men ändå det där att mötas öga mot öga, det fattas, och det här är en ny slags utmaning för oss.

Kuraattoreiden ja koulupsykologien saatavuudessa on tällä hetkellä todella suuria eroja, ja tästä nyt kerrottiin tässä aikaisemminkin. Esimerkiksi kotimaakunnassani Pohjanmaalla tilanne on erittäin vakava ja vaikea. Työvoimaa on vaikea palkata. Esimerkiksi Pedersöressä koulupsykologeilla oli 2019 vastuullaan yli 1 400 oppilasta. Huolestuttavia ovat myös viime vuoden luvut tietyissä kunnissa. Koulupsykologeilla oli pahimmillaan, kuten tässä mainittiin, 2 000 oppilasta vastuullaan. Näin ei voi olla, ja on erittäin kannatettavaa, että esityksessä ehdotetaan sitovaa henkilöstömitoitusta koulukuraattoreille ja -psykologeille.

Det är även otroligt viktigt att svenskans ställning beaktats i det slutgiltiga lagförslaget, i utkastet kom den ju fram kring de här studierna i socialt arbete. Men då det gäller de svenskspråkiga skolkuratorerna så har många utvecklingspsykologi som sitt huvudämne, och det är nu viktigt att vi har den här arbetskraften kvar och att de här tjänsterna får fortsätta och att vi inte förlorar någon alls. Därför vill jag rikta ett stort tack till ministern som gjorde de här ändringarna i slutskedet. Det är jätteviktigt att vi får behålla de här. Men trots det får nu Åbo Akademi efter detta möjlighet att utbilda 60 studiepoäng i socialt arbete i framtiden, men det är huvudsaken att de som är behöriga i dag får fortsätta med det här arbetet. Det skulle ha varit ett problem.

Det är också viktigt att vi får tillräckligt av skolpsykologer i framtiden så att de kan vara till hands i elevernas vardag, på båda nationalspråken i skolorna och att det är ett fungerande samarbete mellan välfärdsområdena och skolorna och kommunerna. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.25 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Käsitteillä on tärkeä hallituksen esitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja sen varmistamiseksi, että jokaisella olisi tarvittavat oppilashuollon palvelut saavutettavissa. Korona-ajan seurauksena lasten ja nuorten pahoinvointi, yksinäisyys ja masentuneisuus ovat lisääntyneet entisestään. Moni kunta on tilanteessa, jossa palvelut ovat ylikuormittuneita ja apua ei ole saatavissa riittävän nopeasti.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on kaiken oppimisen edellytys. Sitovat mitoitukset kuraattorille ja psykologeille takaavat, että oppilashuollon resurssit eivät päätyisi kuntien talouden tasapainotuskohteiksi. Sitovien mitoitusten myötä on tarkoitus taata lisää kuraattoreja ja psykologeja kaikkialle Suomeen. Ehdotuksen mukaan perusopetuksessa mitoitus olisi vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohti ja yksi psykologi 780:tä oppilasta kohti, ja kuten täällä jo todettu, toisen asteen koulutuksessa olisi samanlainen mitoitus. Tämä on siis tosiaan minimitaso, ja toivottavasti missään ei saavutettua tasoa lähdetä tämän vuoksi laskemaan.

THL:n ja Opetushallituksen vuonna 2018 tehdyn selvityksen mukaan perusopetuksessa työskentelevien kuraattorien ja psykologien oppilas- ja toimipistemäärissä on suuria eroja. Esimerkiksi kokoaikaisten työntekijöiden vastuulla olevien oppilaiden määrä vaihteli 700:n ja 2 000:n välillä. Mitoitus mahdollistaa, että kuraattoreilla on enemmän aikaa en-

naltaehkäisevään ja yhteisölliseen työhön, jolla edistetään koko kouluyhteisön hyvinvointia ja ehkäistään kiusaamista ja kouluväkivaltaa, mihin tämäkin hallitus on halunnut tarttua.

Koulupsykologien työtä tarvitaan etenkin yksilöllisen matalan kynnyksen tuen toteutumiseen kouluilla ja tukemaan kolmiportaisen tuen toteutumista jokaisen oppilaan kohdalla. Tärkeä osa koulupsykologin työtä on tukitarpeiden kartoitus, siihen liittyvä testaaminen ja sen perusteella annettava ohjaus ja yhteistyö luokanopettajan, aineenopettajan tai erityisluokanopettajan kanssa oikeiden tukitoimien löytämiseksi.

Oppilashuollon palveluiden riittävä saatavuus on ollut vihreille erityisen tärkeä osa oppivelvollisuuden laajentamista. Pelkkä mekaaninen laajennuspäätös ei riitä, vaan riittävä tuki hyvinvointiin ja koulunkäyntiin varmistaa, että yksikään nuori ei putoa kelkasta. Lisäksi tarvitaan riittävästi opinto-ohjausta, jotta jokaiselle löytyy sopiva koulu ja opiskelupolku.

Tärkeää on hyvinvointialueiden syntyessä varmistaa, että oppilashuollon henkilöstö, vaikka onkin eri toimijoiden palkkalistoilla, voi yhä toimia samassa osoitteessa koululla tiiviisti yhtenä yhtenäisenä tiiminä ja osana koulun työyhteisöä. Tämän yhteistyön sujuvuutta uudessa rakenteessa on tärkeää seurata ja tarvittaessa tarkastella uudelleen.

Itsekin olen erityisopettajan roolissa ollut oppilashuoltotyöryhmässä ja nähnyt sen työsaran, mikä siellä on. Tehtävää riittää, ja työnkuvat tuntuvat kyllä olevan kohdallaan.

Lisäksi tässä esityksessä määritellään kuraattorin kelpoisuus. Kelpoisuusehtosäännöstä ehdotetaan siis täsmennettäväksi, ja tämäkin on kannatettava esitys. Toivottavasti tällä voidaan tukea ammattitaitoisten kuraattorien rekrytointia.

Pelkät mitoitukset ja rahoitus eivät kuitenkaan automaattisesti muutu henkilöiksi. Ainakin pääkaupunkiseudulla on paljon avoimia koulupsykologien virkoja ja vakansseja, joihin ei löydy tekijöitä. Sama tilanne on valitettavasti myös lastenpsykiatrian osastolla, josta puuttuu lääkäreitä. Psykologien työkuormaa on monessa kunnassa pyritty helpottamaan sillä, että on rekrytoitu lisää kuraattoreja, lastenpsykiatrian sairaanhoitajia tai muuta henkilöstöä kouluun tueksi. Toki nyt, kun mitoitus on kohta parempi ja jopa riittävä, työkuorma helpottuu, ja ehkä alalla pysymistä pystytään vähän paremmin tukemaan ja psykologit eivät näin vaihda toisiin samalla koulutuksella mahdollisiin mutta työkuormaltaan kevyempiin tehtäviin. Tärkeää on kuitenkin tarkastella myös koulutusmäärien riittävyyttä suhteessa palvelutarpeeseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, olkaa hyvä.

16.30 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Olemme viime aikoina puhuneet täällä istuntosalissa nuorten mielenterveyden ongelmista, oppimistulosten heikkenemisestä, opettajien hädästä, yksinäisyydestä, perheiden hädästä. Korona on heikentänyt monen tilannetta. Apua tarvitaan. Hyvinvoiva lapsi oppii parhaiten. Kotona ja kouluissa olevat ongelmat eivät ratkea yhdellä keinolla. Tarvitaan useita toimenpiteitä, jotka kohdistuvat niin kouluun kuin kotiin.

Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tärkeän asian esittelystä. Tässä hallituksen esityksessä halutaan säätää mitoitus, jonka mukaan peruskoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa olisi vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohti ja yksi psykologi 780:tä oppilasta kohti. Samalla uudistetaan kuraattorin kelpoisuusehtoja nykyistä täsmällisemmiksi. Tämä

auttaa osaavan henkilöstön rekrytoinnissa. On tärkeää havaita, että kuraattorin työssä jo olevat voivat jatkaa nykyisessä työssään.

Toimin ennen eduskuntaa 23 vuotta kansanopiston rehtorina. Minulla on ollut työtovereina monia mainioita kuraattoreita, joilla on ollut erilaisia koulutustaustoja. Kukin on tehnyt työtään omana persoonanaan. Ammatillisuuden lisäksi tarvitaan nuoren kohtaamisen taitoa, kuuntelemisen taitoa, rinnalla kulkemisen taitoa. Hyväkin kuraattori tarvitsee työnsä tueksi työnohjausta ja jatkuvaa oppimista, osaamisensa jatkuvaa päivittämistä.

Uudistuksen tavoitteena on turvata se, että opiskelijahuoltopalvelut ovat nykyistä paremmin saatavilla. Uudistuksen kokonaiskustannus on vajaat 30 miljoonaa euroa vuodessa. Se on iso raha. Jos tämä lisäsatsaus vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä, se tuo lopulta säästöjä kalliimpiin korjaaviin toimiin.

Kun oppilas tai opiskelija tarvitsee apua, sitä on hyvä saada pian. Avun tarve on monenlaista: fyysistä, psyykkistä, sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvää, kiusaamiseen saatavaa apua ja tukea oppimiseen. Avun antamisen mahdollistaa se, että henkilökuntaa on riittävästi saatavilla. Toisaalta uudistus tähtää yhtäläisesti myös ongelmien ennaltaehkäisyyn. Se on parasta apua. Laajempi tukihenkilöstö voi myös auttaa siinä, että yhä useammalla on paremmat valmiudet siirtyä koulupolulla eteenpäin niin, ettei tiputa kelkasta. Asian tärkeys korostuu nyt, kun oppivelvollisuutta on laajennettu. Tätä laajennettua oppivelvollisuutta eli perustuslain mukaista perusopetusta toteuttavat Suomessa myös kansanopistot pitkien linjojen koulutuksillaan. Sielläkin tarvitaan psykologipalveluja ja kuraattoripalveluja. Kysynkin tähän liittyen ministeriltä: otetaanko nämä kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutuksen opiskelijat kuntien mitoituksissa huomioon?

Arvoisa puhemies! Pelkkä mitoitus ei tietenkään ratkaise kaikkia ongelmia. On huolehdittava siitä, että osaavaa työvoimaa on riittävästi saatavilla. Esimerkiksi Oulun yliopistossa aloitettiin kuluvana syksynä psykologian koulutusohjelma. Tämä auttaa tilanteeseen muutaman vuoden kuluessa, mutta ei välittömästi. Psykologimitoitus tulee voimaan siirtymäajan jälkeen elokuun alusta vuonna 2023. Pitää olla varmaa, että psykologit riittävät. Täytyy varmistua siitä, että myös kuraattorin pätevyydellä valmistuvia on riittävästi. Kokonaisuus ei ole yksinkertainen eikä ratkea sormia napsauttamalla.

Koulujen ja oppilaitosten tilanteet ovat kovin erilaisia, kenttä on monimuotoinen, tarpeet moninaiset. Kuten ministeri Andersson totesi: kun koulun monialainen yhteistyö toimii, opettajat saavat keskittyä opettamiseen. Hyvinvoiva lapsi oppii hyvinvoivassa ja turvallisessa kouluyhteisössä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt ehditään ottaa yksi puheenvuoro, ja sen jälkeen ministeri, muutama minuutti. — Edustaja Eloranta, olkaa hyvä.

16.35 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää ja tietysti myös erittäin positiivista, että oppilas- ja opiskelijahuoltoa vahvistetaan säätämällä sitovista mitoituksista sekä kelpoisuuksista psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Koronapandemia on korostanut tätä tarvetta entisestään.

Pääministeri Marinin hallitus on tehnyt lukuisia koulutuspoliittisia parannuksia varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, jotka tukevat lapsia ja nuoria elämän karikoissa ja jotka antavat varhaiskasvatuksen ja koulujen opettajille ja muulle henkilöstölle eväitä lasten hyvinvoinnin parantamiseksi. Tämä esitys vahvistaa entisestään valittua linjaa. Esimerkkinä voi-

si mainita sivistysvaliokunnassa parhaillaan käsittelyssä olevan varhaiskasvatuksen kolmiportaisen tuen. Kyseessä on uusi rakenteellinen toimi varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi. Kolmiportaista tukea varhaiskasvatukseen on odotettu kauan, ja se jos mikä on varhaista puuttumista lasten ongelmiin.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyy myös monia toimia, millä tuetaan lasten yhdenvertaista ja tasa-arvoista pärjäämistä opintiellä. On muun muassa käynnistetty opinto-ohjauksen kehittämisohjelma, joka koskee perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta, sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa parantava Oikeus oppia -kehittämisohjelma. Oikeus osata -kehittämisohjelman tavoitteena puolestaan on varmistaa ammatillisen koulutuksen laatua.

Oppivelvollisuuslaissa säädetään myös saattaen vaihtaen -periaatteesta, jonka mukaisesti oppivelvollista nuorta ohjataan ja tuetaan koulutuspolun nivelvaiheissa. Eri tahojen ohjaus- ja valvontavastuut määritellään lainsäädännössä siten, että yhden tahon ohjaus- ja valvontavastuu päättyy aina vasta silloin, kun toisen tahon ohjaus- ja valvontavastuu alkaa. Tällä varmistetaan se, että oppivelvollinen nuori ei missään vaiheessa putoa tukiverkon ulkopuolelle. Myös kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi on julkaistu hallituksen toimenpideohjelma opetus- ja kulttuuriministeriön, oikeusministeriön, sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä.

Arvoisa puhemies! Säätämällä tämän esityksen mukaisesti psykologi- ja kuraattoripalveluista tarkemmin tavoitellaan sitä, että opiskeluhuollon ennalta ehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon varhainen apu ja tuki olisivat kaikkien opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tasa-arvoisesti saatavilla olevalla ja tasalaatuisella opiskeluhuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä, sosiaalista hyvinvointia sekä ehkäistään ongelmien syntymistä esimerkiksi koulukiusaamista estävillä toimenpiteillä. Vahvistamalla opiskeluhuollon henkilöstöresursseja voidaan nykyistä paremmin tarjota oppilaalle myös valmiuksia siirtyä perusopetuksesta toiselle asteelle ja suoriutua toisen asteen koulutuksesta, saada joko lukio- tai ammattitutkinto. Ehdotuksen mukaan oppilas- ja opiskeluhuoltolain soveltamisalan piiriin kuuluvassa perusopetuslain mukaisessa opetuksessa tulisi olla vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohden ja yksi psykologi 780:tä oppilasta kohti, ja toisen asteen koulutuksessa tulisi olemaan nämä samat mitoitukset.

Arvoisa puhemies! Korona-aika on tuonut esille paljon lasten ja nuorten pahoinvointia ja myös osoittanut tukipalveluiden puutteita ja resurssipulaa. Viime viikolla keskusteltiin paljon tuosta viimeisimmästä kouluterveyskyselystä, jossa lukemat olivat ikävällä tavalla nousseet korona-aikana. Lapset ja nuoret voivat huonommin kuin aikaisemmin.

Toimivilla opiskeluhuollon palveluilla tuetaan oppilaiden ja opiskelijoiden ohella myös perheitä ja opettajien opetus- ja kasvatustyötä. Riittävästi resursoidulla opiskeluhuollolla pystytään myös tasoittamaan oppilaiden ja opiskelijoiden erilaisten sosioekonomisten taustojen vaikutusta koulunkäyntiin ja opiskeluun. Sitovan opiskeluhuollon henkilöstömitoituksen tavoitteena on myös, että henkilöstön työpanosta voitaisiin kohdentaa nykyistä enemmän yhteisölliseen opiskeluhuoltoon ja siten edistää koko koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Onkin erinomaista, että nyt käsittelyssä oleva esitys auttaa omalta osaltaan ratkomaan myös koronan tuomia ongelmia. On hienoa päästä aloittamaan tämän hallituksen esityksen asiantuntijakuulemiset sivistysvaliokunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Andersson, pari minuuttia.

16.40 **Opetusministeri Li Andersson:** Arvoisa puhemies! Lämpimät kiitokset kaikille edustajille näistä puheenvuoroista. Mielestäni niissäkin hyvin nousi esille näiden oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden suuri merkitys myös oppimisen kannalta. Niin kuin usea edustaja tässä sanoi, vain hyvinvoiva lapsi oppii.

On myös aivan selvää, että näiden palveluiden vahvistamiselle on erityisen suuri tarve nyt koronan jälkeen, kun me tiedetään ja myöskin nämä tuoreimmat kouluterveyskyselyt ovat meille kertoneet, että pahoinvointi nuorten keskuudessa selvästi on kasvanut.

Edustaja Kinnunen kysyi ministeriltä myöskin ihan spesifin kysymyksen eli sen, otetaanko kansanopistojen oppivelvollisille suunnatuilla linjoilla opiskelevat huomioon näissä mitoituksissa. Vastaus siihen kysymykseen on ”kyllä”, otetaan huomioon. Eli kun tämän oppivelvollisuusuudistuksen myötä myös oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut laajenivat näihin opiskelijoihin, on loogista, että heidät myöskin sitten lasketaan näihin mitoituksiin mukaan.

Lämpimät kiitokset kaikille edustajille minun puolestani tästä keskustelusta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.41.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.27.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä. — Edustaja Honkasalo poissa, edustaja Laukkanen poissa, myös edustaja Risikko poissa, edustaja Wallinheimo poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain 13 b §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 170/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. — Avataan keskustelu. Esittelypuheenvuoro, ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.42 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaiselle lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä oma sosiaalityöntekijä, jota lastensuojelulaissa kutsutaan lapsen asioista vastaavaksi sosiaalityöntekijäksi. Sosiaalityöntekijä on virkasuhteessa kuntaan, ja hän hoitaa tehtäväänsä aina virkavastuulla.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen vastuu lapsen edun ja hänen oikeuksiensa toteutumisessa. Kysymys on vaativasta erityistason asiantuntijatehtävästä, joka pitää sisällään vaativaa lapsen edun arviointityötä ja tähän perustuvaa päätöksentekoa sekä lapsen oikeuksien toteutumisen valvontaa. Tärkeä osa työtä on yhteistyö huoltajien, muun lapsen lähiverkoston sekä eri yhteistyötahojen kanssa, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalityöntekijä vastaa siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja palvelut.

Lapsen edun ja oikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta kysymys on keskeisesti siitä, että sosiaalityöntekijällä on riittävästi aikaa tutustua lapseen ja hänen tilanteeseensa. Jos yhdellä sosiaalityöntekijällä on liian monta asiakasta vastuullaan, on suuri riski, että yksittäisen lapsen etu ja oikeudet eivät toteudu täysimääräisesti.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen on monissa kunnissa vaarassa, kun yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on liikaa asiakkaita vastuullaan. Esimerkiksi sijaishuollossa olevien lasten oikeus hyvään hoitoon ja huolenpitoon vaarantuu nykyisessä tilanteessa, kun sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollisuutta valvoa sijaishuollon käytäntöjen lainmukaisuutta. Yhteiskunnalla on erityinen vastuu juuri näiden haavoittuvassa asemassa olevien lasten suojelusta. Myös laillisuusvalvojat ovat toistuvasti kiinnittäneet asiaan huomiota.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakasmäärää ei ole tällä hetkellä laissa rajattu. Lastensuojelun laatusuosituksessa suositellaan asiakasmääräksi 25:tä lasta yhtä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää kohden. Suosituspohjainen ohjeistus ei ole kuitenkaan tuonut riittävää muutosta lasten tilanteeseen. Enää ei voida odottaa, vaan lasten edun ja oikeuksien toteutumisen parantaminen edellyttää pikaisia toimia nykytilanteen korjaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus esittääkin, että lastensuojelulakiin säädetään lastensuojelun asteittain kiristyvä sosiaalityön henkilöstömitoitus. Sen mukaisesti vuonna 2022 ja 2023 yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla enintään 35 lasta vastuullaan ja vuodesta 2024 alkaen lapsia saisi olla enintään 30. Tämä on erityisen iso muutos käytännön tasolla sosiaalityön parantamiseksi ja lasten oikeuksien toteutumiseksi. Olen iloinen siitä, että asiasta linjattiin jo hallitusohjelmassa, ja tänään esitys annetaan.

Tämän esityksen tavoitteena on siis vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa ja turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi säädettävällä mitoituksella vähennetään sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja näin parannetaan sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioi-

hin ja mahdollistaa sosiaalityön tekeminen lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen.

Tavoitteena on myös parantaa sosiaalityön alueellista yhdenvertaisuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirto mahdollistaa sen, että hyvinvointialueilla on suurempina toimijoina lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet organisoida lastensuojelun sosiaalityötä ja tehdä sisäisiä järjestelyjä, joilla mitoitus voidaan turvata.

Mitoituksen kustannukset, 4,8 miljoonaa euroa ensi vuodesta alkaen ja vuodesta 2024 alkaen 21,7 miljoonaa euroa, hyvitetään valtionosuuksina kunnille ja tuleville hyvinvointialueille.

Arvoisa puhemies! Uudistusta tehdään haastavassa henkilöstötilanteessa. Kun tiukempi mitoitus tulee voimaan, tarvitaan arviolta 359 uutta työntekijää. On selvää, että mitoituksen täytäntöönpano edellyttää koulutuslisäyksiä. Esityksen mukaan sosiaalityön koulutuspaikkoja lisätäänkin 200 paikalla ajalla 2022—2027. Lisäkoulutuspaikkojen määrässä on huomioitu aikaisemmin vuosina 2020—2022 tehdyt koulutuslisäykset sekä yliopistojen tosiasialliset mahdollisuudet lisätä aloituspaikkoja.

On myös hyvä huomioida, ettei koulutuspaikkojen lisääminen ole ainoa keino vastata henkilöstövajeeseen, vaan haasteena on nimenomaan saada koulutettuja sosiaalityöntekijöitä valitsemaan lastensuojelu ja pysymään lastensuojelun työntekijöinä. Oleellista on siis parantaa työn vetovoimaa ja houkuttelevuutta työn kuormittavuutta vähentämällä, ja asiakasmäärän rajaamisella on nimenomaan positiivisia vaikutuksia lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden saamiseen työpaikoille, työn houkuttelevuuteen ja säällisiin työoloihin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

16.47 **Heidi Viljanen sd:** Arvoisa herra puhemies! Lastensuojelun ammattilaiset tekevät erittäin tärkeää ja vaativaa työtä haavoittuvassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden parissa. Työn määrä, vaativuus ja käytettävissä olevat resurssit eivät kuitenkaan kohtaa. Lastensuojelu on ollut kriisissä jo pitkään. Tilanteet eri kunnissa vaihtelevat merkittävästi ja asettavat näin myös lapset ja työntekijät eriarvoiseen asemaan.

Nykyään lastensuojelun sosiaalityöntekijällä voi olla vastuullaan miten monta lasta tahansa, sillä asiakasmäärää ei ole säädelty. Tällaisessa tilanteessa kärsii erityisesti lapsi, kun työntekijällä ei ole aikaa kohdata ja perehtyä hänen asioihinsa, mutta kärsii myös työntekijä, kun on koko ajan kiire eikä ehdi tehdä työtään kunnolla. On vaarana, että työmäärän alle hukkuvat lapsen yksilöllisen tilanteen tarkastelu sekä lapsen etu ja oikeudet.

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä lastensuojelun henkilöstömitoitus kirjattaisiin lakiin hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Lastensuojelun asiakasmäärää rajattaisiin asteittain niin, että yhden lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuulla voisi ensi vuonna olla maksimissaan 35 lasta ja vuonna 2024 lapsimäärä olisi 30. Tämä mitoituksen säätäminen on tärkeä muutos, jolla tuetaan ammattilaisia selviämään työstään ilman ylikuormittumista, ja tavoite on ennen kaikkea turvata lapsen oikeuksien toteutuminen nykytilannetta paremmin.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat paljon vartijoina työssä, joka vaatii laaja-alaista lainsäädännön osaamista ja soveltamista, työmenetelmien hallintaa ja vankkaa yhteiskunnallisten ilmiöiden tuntemusta. Työ on jatkuvaa ongelmien ratkomista, jota haastavat pal-

velujärjestelmän puutteet, jolloin tarkoituksenmukaisten palveluiden löytäminen lapselle ja perheelle on erittäin haastavaa.

Työssään lastensuojelun sosiaalityöntekijä joutuu tekemään isoja, ihmisten oikeuksia ja elämää koskevia ja rajoittavia päätöksiä. Vaativaan työhön yhdistetty liiallinen työmäärä kuormittaa ja aiheuttaa uupumusta sekä muita terveyttä ja jaksamista vaarantavia ilmiöitä. Jokainen alalla työskentelevä ammattilainen tietää, että työtä tehdään aina lapsen etu edellä, ja tämän työn jokainen haluaa tehdä hyvin. On tärkeää, että siihen on tosiasialliset mahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! Pelkkä henkilöstömitoituksen säätäminen ei kuitenkaan riitä. Tarvitaan lisää päteviä ammattilaisia ja muutoksia koulutusmääriin, jotta ammattilaisia saadaan kentälle. On muistettava, että pätevistä sosiaalityöntekijöistä on pulaa myös muualla kuin lastensuojelussa. Tiedämme, että myös aikuissosiaalityössä on omat haasteensa. Viimeisinä vuosina sosiaalityön aloituspaikkamääriä yliopistoissa on kasvatettu. Nyt myös tämän esityksen myötä sosiaalityön koulutuspaikkoja lisätään 200 paikalla vuosien 22—27 aikana.

Lastensuojelun rekrytointiongelmat ja työntekijöiden vaihtuvuus eivät korjaudu pelkästään opiskelijamääriä lisäämällä. Ongelmat ovat osin myös rakenteellisia. Johtaminen, palkkaus ja työoloihin ja työhyvinvointiin panostaminen ovat avainasemassa, kun halutaan houkutella lastensuojelun työntekijöitä. Yhtenä keinona pätevien sosiaalityöntekijöiden saamiseksi on myös väläytelty sosiaalityöntekijöiden pätevyysvaatimusten keventämistä. Tähän keskusteluun en itse lähtisi lainkaan. Herääkin helposti kysymys, tunnetaanko sosiaalityöntekijöiden työnkuvaa oikeasti, ja ennen kaikkea, arvostetaanko sosiaalityöntekijöiden akateemista osaamista ja tieteenalaa riittävästi.

Kuten sanottu, lastensuojelun sosiaalityö on vuosia kärsinyt ylisuurista asiakasmääristä ja työntekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta. Työntekijöillä ei ole mitenkään ollut mahdollisuutta vastata olemassa olevaan tarpeeseen, ja näin ollen liian moni lapsi on jäänyt ilman tarvitsemaansa apua. Lastensuojelun asiakasmitoituksen säätäminen tuo helpotusta alalle, ja sosiaalityöntekijöillä olisi mahdollisuus tehdä jatkossa työtään eettisesti kestävämmällä tavalla. Silloin kun lapsella on avuntarve, apua pitää olla saatavilla. Työntekijöillä pitää olla aikaa kuunnella lasta ja tutustua häneen ja hänen tilanteeseensa. Kun yhdellä työntekijällä on asiakkaita kohtuullinen määrä, tähän kohtaamiseen jää aikaa ja työhyvinvointi paranee.

Haluan osoittaa kiitokset hallitukselle tästä kauan odotetusta muutoksesta. Lapsilla on oikeus suojeluun ja työntekijöillä oikeus tehdä työtään turvallisesti ja kestävällä tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

16.52 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Lastensuojelu on erittäin tärkeä mutta aliresursoitu toimiala. Vuonna 2017 lähes puolessa kuntia asiakkaita oli yli 40, viidenneksessä kuntia yli 60 yhtä lastensuojelun sosiaalityöntekijää kohden — ja pahimmillaan yli sata. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut, ja kuitenkin lastensuojeluun osoitetut panokset realisoituvat hyvinvoivina nuorina ja lopulta myös hyvinvoivina aikuisina.

Onnistuneen lastensuojelun kannalta on välttämätöntä, että sosiaalityöntekijällä on aikaa perehtyä lapsen asioihin. Lisäksi on tärkeää varmistaa sujuva tiedonkulku viranomais-

ten, koululaitoksen sekä vanhempien välillä. Opettajilta on tullut huoli kodin ja koulun välisen yhteistyön toteutumisesta sijaishuollon aikana. Päiväkodin ja koulun olisi ehdottoman tärkeää saada mahdollisimman nopeasti tieto silloin, kun lapsi tai nuori huostaanotetaan. Olennaista on nimittäin tietää, keiden kanssa koulu milloinkin tekee yhteistyötä. Sijoituspäätöksen yhteydessä pitäisi lastensuojelulla olla velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti lapsen päivähoitoon tai kouluun, miltä osin kukin taho — huoltaja, sijoituspaikan henkilöstö, sijoituspäätöksen tehnyt taho tai muut henkilöt — vastaavat lapsen asioista ja tekevät yhteistyötä koulun kanssa.

Tiedonkulun kannalta olisi olennaista tietää, kuka allekirjoittaa oppilaan kokeet, kenelle ilmoitetaan, jos oppilas sairastuu koulupäivän aikana, kuka kutsutaan vanhempainiltaan ja kenen kanssa tehdään yhteistyötä jokapäiväisten asioiden hoidon kanssa. Kenelle ilmoitetaan rangaistuksista, kenellä on tunnukset Wilmaan, kenen kanssa tehdään yhteistyötä oppilashuollon tai muiden asioiden osalta?

Edellä mainituista syistä olisi tärkeää, että lakiin saadaan riittävä velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti päiväkotiin tai koululle, kuka tai mikä taho missäkin asiassa tekee yhteistyötä koulun kanssa ja on toimivaltainen päättämään lapsen varhaiskasvatusta ja oppivelvollisuutta koskevista asioista. Vihdoin viime keväänä lausunnoilla olleesta hallituksen esitysluonnoksesta tämä löytyi.

Oli harmillista, että nyt käsitellään pelkästään hallituksen esitystä laiksi lastensuojelulain 13 b §:n muuttamisesta ja muut ehdotukset irrotetaan omaksi kokonaisuudekseen ja näitä koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2022. 52 a §:n 2 momentin lisäys edistäisi tiedonkulun toteutumista ja siten koulun ja kodin välisen yhteistyön toteutumista, ja kun tieto kulkee, voidaan varmistaa, että myöskin lapsen etu toteutuu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

16.55 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Kiitos tästä lakiesityksestä. Olemme todella tärkeän asian äärellä.

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia säätämällä lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksesta. Tavoitteena on vahvistaa lapsen edun ensisijaisuutta ja lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Säädettävällä henkilöstömitoituksella vähennetään sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja näin parannetaan sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioihin ja sosiaalityön tekemiseen lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen. Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 22 ja 23 ja enintään 30 lasta vuodesta 24 alkaen. Ehdotus koskee alle 18-vuotiaita perhekohtaisen lastensuojelun asiakkuudessa olevia lapsia.

Kun asiakasmäärää ei nyt tällä hetkellä ole rajattu, niin sosiaalityöntekijät ovat kokeneet, etteivät he kykene tekemään eettisesti kestävää lastensuojelutyötä. Ammatti-identiteetin ja todellisuuden välinen ristiriita on liian suuri, ja se nimenomaan uuvuttaa työntekijöitä. Asiakasmäärää rajaamalla mahdollistettaisiin, että yksittäisen sosiaalityöntekijän työkuorma kevenisi ja hänellä olisi jatkossa nykyistä paremmin aikaa luottamuksen rakentamiseen lapsen kanssa, aikaa paneutua lasten ja perheiden tuen tarpeisiin sekä toteuttaa sijaishuollon valvontaa.

Lastensuojelun henkilöstötilanne on erittäin haasteellinen, ja siksi on kiinnitettävä enemmän huomiota lastensuojelutyön houkuttelevuuden sekä veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen. Lastensuojelun sosiaalityössä viihtymiseen ja pitovoimaan vaikuttavat myönteisesti kohtuullinen asiakasmäärä, työn vaativuutta vastaava palkka, työskentelyä tukeva johtaminen ja toimivat rakenteet.

Puhemies! Tarkastusvaliokunta on omana asianaan tutkinut lastensuojelun tilannetta ja erityisesti lastensuojelun valvontaa. Mietinnössämme tämän vuoden helmikuussa muistutimme, että lastensuojelulaki korostaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän roolia koko lastensuojeluasiakkuuden aikana. Hänen tehtävänsä on vastata siitä, että lapsi ja nuori saavat tarvitsemansa palvelut ja tuen. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on tunnistettu lastensuojelun palveluissa olevien lasten erityisen suojelun ja tuen tarve. Lapsen asioista vastaavilla sosiaalityöntekijöillä on erityinen velvoite tämän oikeuden toteutumisen turvaamisesta ja lapsikohtaisen sijaishuollon toteutumisen valvonnasta.

Tarkastusvaliokunnan kuulemisten perusteella voidaan todeta, ettei valvontaa aina tehdä ja etteivät kaikki lapset ja nuoret edes tiedä omasta sosiaalityöntekijästään. Lasten ja nuorten tietoisuutta omista oikeuksistaan tulisikin lisätä. Lapsen ja nuoren tulee tietää, kuka on hänen oma sosiaalityöntekijänsä ja keneen voi ottaa yhteyttä, mikäli palveluissa ilmenee ongelmia. Tarkastusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla sosiaalityöntekijä ei ehdi tavata lasta säännöllisesti eikä tutustua hänen tilanteeseensa. Toivottavasti — ja niin uskon — tämä lakimuutos parantaa tätä tilannetta.

Tarkastusvaliokunta korosti myös mietinnössään, että lastensuojeluun ja sen valvontaan on turvattava riittävät resurssit. Aluehallintoviranomaisilta on tullut tänäkin syksynä hätähuutoja sen suhteen, etteivät heidän resurssinsa riitä edes lakisääteisen valvonnan toteuttamiseen. Ongelmana on myös se, että valvonta jakautuu eri toimijoille, ja monimutkainen sääntely vaikeuttaa tehokasta ohjaus- ja valvontatoimintaa ja lisää myös riskiä siitä, että valvonta jää tekemättä.

Tarkastusvaliokunta totesi keväällä, että lastensuojelun koko valvontajärjestelmä tulisi ottaa arvioinnin ja kehittämisen kohteeksi, sillä nykyinen järjestelmä ei toimi lasten etua ajatellen niin kuin pitäisi. Toivottavasti tämä tarkastusvaliokunnan viesti otetaan vakavasti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eloranta, olkaa hyvä.

17.00 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! Lastensuojelu on pitkään ollut kuormittunut suurien asiakasmäärien takia. Alalla työskentelevät sosiaalityöntekijät kokevat, etteivät he voi tehdä työtään hyvin ja eettisesti. Meillä kaikilla on yhtä monta tuntia vuorokaudessa. Tunteja ei tule lisää, vaikka asiakkaiden määrä kasvaa kohtuuttomiin. Työn tekeminen eettisesti on mahdotonta, jos aikaa ei ole perehtyä lapsen tilanteeseen riittävällä tavalla. Olen iloinen, että lastensuojelun henkilöstömitoituksesta säätäminen sisältyy Marinin hallituksen ohjelmaan ja lakiesitys on nyt saatu tänne eduskuntaan. Henkilöstömitoitus parantaa tilannetta monessa kunnassa ja kaupungissa. Jokainen lapsi on valoisan tulevaisuuden ansainnut, ja lastensuojelu on tärkeä keino sen tulevaisuuden rakentamisessa.

Tällä säädettävällä henkilöstömitoituksella, joka siis ensi vuonna on 35 ja vuonna 24 sitten alenee 30:een, vähennetään sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja näin parannetaan so-

siaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioihin ja tehdä sosiaalityötä lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen. Näin voidaan vahvistaa lapsen edun ensisijaisuuden ja lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen.

Lastensuojelun sosiaalityö edellyttää paljon laaja-alaista ja aikaa vievää verkostotyötä, juridista osaamista sekä vastuullista päätöksentekoa. Asiakasmäärää rajaamalla yksittäisen sosiaalityöntekijän kuorma kevenee, ja hänellä olisi jatkossa nykyistä paremmin aikaa luottamuksen rakentamiseen lapsen kanssa, aikaa paneutua lasten ja perheiden tuen tarpeisiin sekä toteuttaa sijaishuollon valvontaa. Enemmän huomiota on kiinnitettävä myös lastensuojelutyön houkuttelevuuden sekä veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Enimmäisasiakasmäärästä säätäminen parantaa etenkin lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkaana olevien lasten oikeusturvaa. Se vahvistaa lapsen edun huomioimista, jolloin se toteuttaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaista velvoitetta huolehtia lapsen edun ensisijaisuuden toteutumisesta kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa. Samalla paranee lastensuojelun sosiaalityön alueellinen yhdenvertaisuus, koska kuntien välillä on nyt isoja eroja sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärissä. Tämä on lasten yhdenvertaisen kohtelun ja oikeuksien toteutumisen kannalta erittäin tärkeää.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on tunnistettu myös lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten erityisen suojelun ja tuen tarve. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen velvoite tämän oikeuden toteutumisen turvaamisessa ja lapsikohtaisen sijaishuollon toteutumisen valvonnassa.

Lapsivaikutusten arviointi edellyttää myös lapsilta ja nuorilta itseltään saatavaa tietoa heidän olosuhteistaan, ja siksi onkin erittäin hyvä, että tämän esityksen lausuntoaikana toteutettiin pilotti lastensuojelussa olevien lasten ja nuorten kuulemiseksi. Tämä on erittäin hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Parhaimmillaan lapsen, hänen perheensä ja sosiaalityöntekijän luottamuksellinen suhde mahdollistaa tiiviin työskentelyn muutoksen aikaansaamiseksi siten, ettei lapsen asiakkuus lastensuojelussa pitkity. Tähän liittyy myös toimenpiteiden vaikuttavuuden jatkuva arviointi. Tämäkin mahdollistuisi nykyistä paremmin.

Lasten vanhemmat ja muut läheiset kokevat lastensuojelun asiakkaina olevista lapsista huolta, jota lastensuojelun sosiaalityön liian tiukka resursointi lisää. Henkilöstömitoitusta parantavan muutoksen voi arvioida vähentävän omaisten kokemaa huolta. Lasten, heidän perheidensä ja muiden läheistensä aito kuuleminen, vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja yksilöllisen tuen mahdollistaminen edesauttavat osaltaan luottamuksen syntymistä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän mahdollisuudet tukea perhettä kokonaisvaltaisemmin paranevat.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen vastuu lapsen edun ja hänen oikeuksiensa toteutumisessa. Sosiaalityöntekijä vastaa siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja palvelut. Lapsen edun ja oikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta kysymys on keskeisesti siitä, että työntekijällä on riittävästi aikaa tutustua lapseen ja hänen tilanteeseensa. Jos yhdellä sosiaalityöntekijällä on liian monta asiakasta vastuullaan, on suuri riski, että yksittäisen lapsen etu ja oikeudet eivät toteudu täysimääräisesti. Esimerkiksi sijaishuollossa olevien lasten oikeus hyvään hoitoon ja huolenpitoon vaarantuu nykyisessä tilanteessa, kun sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollisuutta valvoa sijaishuollon käytäntöjen lainmukaisuutta. Yhteiskunnalla on erityinen vastuu juuri näiden lasten suojelusta.

Myös laillisuusvalvojat ovat kiinnittäneet asiaan huomiota. On hyvä, että tähän saadaan nyt muutos.

On selvää, että mitoituksen täytäntöönpano edellyttää myös koulutuslisäyksiä, sillä tarvitaan lähes 400 uutta työntekijää. Esityksen mukaan näitä koulutuspaikkoja ollaankin lisäämässä.

Arvoisa puhemies! Lapset ovat yhteiskuntamme tulevaisuus. Lastensuojelussa työskentelevät sosiaalityöntekijät auttavat, tukevat ja jopa pelastavat. He työskentelevät kaikkein haavoittuvimpien lasten kanssa. Ei ole yhdentekevää, miten hyvin ja eettisesti he voivat tehdä työnsä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.05 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa herra puhemies! Meillä on täällä käsittelyssä lastensuojelulakiin muutos, ja siihen on hallituksen esityksessä tämmöinen muutos, että sinne asetetaan henkilöstömitoitus, elikkä yhdellä lastensuojelun työntekijällä voisi olla jatkossa 35 lasta asiakkaana nyt tulevana ja seuraavana vuonna ja sitä seuraavana tämä luku tippuisi 30:een. Tähän astihan tilanne on ollut niin — varmaan vähän alueittain tai paikkakunnittain — että yksi lastensuojelutyöntekijä on joutunut hoitamaan jopa lähes 100 lapsen huostaanottoa tai näitä sijaisperheen asioita.

Arvoisa puhemies! Tuossa eduskunnan portailla on joka keskiviikko ollut tavattavissa semmoinen kuin Birgitta-mummu, ja hän on siinä tavallansa tuonut tätä lastensuojelun tilannetta esiin, ja siinä on huomattavia ristiriitoja. Varmasti muistamme muutaman vuoden takaa semmoisen tapauksen, jossa lasta ei ollut huostaanotettu. Silloinhan tilanne oli katastrofaalinen ja se näyttäytyi niin, että lastensuojelu on ihan sekaisin, mutta nyt valitettavasti olen kohdannut myös semmoisia tapauksia, että lastensuojelussa on semmoista ylireagointia. Lastensuojelulaki itse asiassa on hyvä, ja tämä nyt ainakin parantaa sitä lakia. Mutta, niin kuin tämä Birgitta-mummu tuossa vaatii, niin huostaanottojen sijasta tulisi antaa tukea perheille. Minä olen itse muutamaa tapausta nyt eduskunta-aikana ja joskus aikaisemminkin ollut seuraamassa, ja kyllä siellä tehdään myös ylilyöntejä toiseen suuntaan. Tehdään väliintuloja, vaikka mielestäni ei tarvittaisi sellaista väliintuloa, vaan tarvittaisiin ehkä pieni opastus, ohjeistus, pieni tuki perheille.

Valitettavasti näyttää aika usein, että näiden perheiden kohdalla, joihin tällainen väliintulo sattuu — ja sillä tavalla, että vanhemmat eivät hyväksy väliintuloa — hyvin usein on semmoinen taustalla, että vanhemmat näyttävät olevan jotenkin vähäosaisia tai näillä vanhemmilla on jokin nepsy, neuropsykologinen tai autismin kirjoon viittaava ominaisuus. Tämä on todella valitettavaa, että tehdään tämmöinen väliintulo, jota vanhemmat eivät hyväksy, ja voitte kuvitella sitten, miltä vanhemmista tuntuu.

Tässä joku aika sitten lehdessä kirjoitettiin siitä, kun joku poika oli hukkunut jossakin tässä lähellä ja koko kyläyhteisö etsi, ja uutisoitiin, että koko Suomi suree. Se on todella valitettavaa. Nämä perheet kuitenkin saavat ehkä jonkinlaisen vertaistuen siitä, mutta perhe, johon tehdään väliintulo, että lapset otetaan huostaan, jää vähän niin kuin omillensa, ja heidän on tosi vaikea saada siihen tukea ja oikeutta. He saavat ehkä oikeutta, mutta he eivät aina saa oikeudenmukaisuutta. Heitä saatetaan uhata jopa yhteydenpidon rajoittamisella: jos te ette suostu tähän, niin me rajoitamme teidän yhteydenpitoanne lapseen.

Täällä on niin uskomattomia asioita, mitä olen päässyt itse seuraamaan ja omin korvin kuullut. Eräässä lastensuojelutapauksessa oli semmoinen, että siellä olivat olleet lastensuojelutyöntekijät tutustumassa perheeseen ja kirjoittaneet ongelmakohtia ja muita, ja oikeastansa siinä katalogissa, mikä heillä oli kirjoitettuna, kaikki nähtiin vain ongelmien kautta. Ja ehkä uskomattomin asia, mihinkä minä olen tällä kokemuksella törmännyt, on semmoinen, että lapsille on annettu kohtuuttoman pitkiä pelikieltoja, siis PlayStationilla. Minusta jollakin tavalla itsestäni tuntui, että silloin pitäisi antaa mitali näille vanhemmille eikä ottaa lapsia huostaan heiltä.

Näitä on useita tämmöisiä asioita, mitkä sieltä ovat pompanneet silmille. Tämä asia, että nyt saadaan sinne henkilöstömitoitus, saattaa parantaa tätä tilannetta, mutta Birgitta-mummu ja hänen taustajärjestönsä — se oli kadotetutlapset.fi, tässä osoitteessa heillä on sivut — vaativat, että tehtäisiin Suomessa lastensuojelun sijaishuollon nykytilan selvitys, ja minä kyllä ehdottomasti kannatan tätä. Saataisiin todenmukainen kuva siitä tilanteesta, miten tämä Suomessa tapahtuu ja myös miten paljon siihen kuluu yhteiskunnan varoja. Meidän pitäisi asettaa perhe täällä ykkösasiaksi kaikissa päätöksissä, suomalaiset, oma kansa ja perhe pitää keskiössä. Perhe on yhteiskunnan perusryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin kasvun luonnollinen ympäristö. Perheiden tulee saada tasa-arvoisesti tukea voidakseen hoitaa velvollisuutensa. [Puhemies koputtaa] Lasten ja perheiden tulee saada [Puhemies: Kiitoksia!] myös huostaanoton jälkeen riittävästi tukea, jotta lasten palauttaminen kotiin mahdollistuu. [Puhemies: Kiitoksia!] Tätä lasten kotiinpaluuta pitäisi tehostaa. — Ole hyvä!

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt meillä on etukäteen varattu aika käytetty tähän, ja ministeri Kiuru vielä pari minuuttia.

17.13 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru:** Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta vielä tässä erittäin tärkeässä aiheessa kiteyttää tätä nykytilaa.

Monet teistä viittasivat nykytilaan, ja kyllä on sanottava, että aika surullinen on meidän tämänhetkinen tilanne nimenomaan lastensuojelun näkökulmasta. Jos te ajattelette, niin vuonna 2017, josta meillä on nyt nämä tilastot käytettävissämme, lähes puolet suomalaisista kunnista oli asettanut henkilöstömitoituksen 40 lapseen yhtä työntekijää kohti. Onko tämä inhimillistä? Ja tähän pystyi siis lähes puolet kunnista. Viidennes kunnista oli asettanut henkilöstömitoituksen 60 lapseen per työntekijä, ja pahimmillaan kunnissa tilanne oli sellainen, että yhtä työntekijää kohti oli 100 lasta. Me emme voi jatkaa suomalaisessa yhteiskunnassa näin, että erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lapset ovat näin vähäisen tukiverkon piirissä, ja siksi tämä esitys on erittäin tärkeä. Tämä tulee meille loppuviimeksi halvemmaksi, etenkin kun me ajattelemme ei vain taloudellisia kustannuksia vaan myös sosiaalisen kestävyysvajeen näkökulmasta syntyviä kustannuksia. Etenkin teini-ikäisenä lastensuojelun laitoshoitoon sijoitetut lapset ja muut itsenäistyvät nuoret siirtyvät ikätovereitaan erittäin paljon harvemmin koulutuksen ja työllisyyden piiriin, jopa 38 prosenttia vähemmän muuhun ikäryhmään verrattuna. Samaan aikaan pitkäaikaisen talouden tuen ja työttömyyden ketjut ovat 21 prosenttia yleisempiä kuin muilla.

On sanottava, että yhdistettynä lastensuojelun ilmoitusten kasvavaan määrään meidän on pakko saada Suomessa tämä tärkeä työ nyt kuntoon, ja olen iloinen siitä, että tämä esitys on saatu lopulta eduskuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.15.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.28.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraavaksi jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 7 käsittelyä. — Edustaja Kilpi. [Marko Kilpi: Mikä nyt on aihe?] — Esityslistan kohta 7, lastensuojelulaki.

18.28 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa puhemies! Tämä puheenvuoro oli oikeastaan pyydetty silloin, kun ministeri oli paikalla. Olisin halunnut esittää hänelle kysymyksen, kun jälleen kerran ollaan lastensuojelun kanssa tekemisissä, liittyen tuohon ministerin esittämään hallituksen esitykseen lastensuojelulain muuttamiseksi.

Pula sosiaalityöntekijöistä lastensuojelun piirissä on akuutti, ja tämä on kiistaton juttu. On erittäin hyvä, että siihen pureudutaan. Tässä kohtaa pitää kyllä nostaa esille lastensuojelun osalta myös huostaanotot ja se, mikä tilanne siellä on ja mitenkä pahasti se on kriisiytynyt. Niin kuin tuossa aikaisemminkin oli jo puhetta, niin tämähän johtuu siitä, että nämä viimeaikaiset lastensuojelulain muutokset, isot muutokset, ovat tämän aiheuttaneet.

Minä olen saanut todella paljon viestejä lastensuojelun piiristä. Siellä muun muassa on tuotu esille sitä, että jos toimivaltuudet ja työkalut ovat kunnossa, niin resursseja kyllä on riittävästi sillä sektorilla, siinä ei ole ongelmaa, mutta kun ne eivät ole kunnossa, niin mikään resurssi ei riitä. Ikävä kyllä me eletään nyt just sitä tilannetta, että mikään ei riitä ja tilanne meinaa ihan kohtapuoliin romahtaa käsiin. Olisin nyt ministeriltä kysynyt, mitä aiotaan tälle ongelmalle tehdä ja missä ajassa. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain ja ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 155/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan. — Ministeri Kurvinen, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Totean, että lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.15 **Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On erityisen mukavaa olla täällä puhujakorokkeella sen vuoksi, että tämä käsittelyssä oleva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain ja ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain muuttamisesta on ensimmäinen hallituksen esitys, jonka saan tiede- ja kulttuuriministerinä tuoda tänne eduskuntaan. Toivon, että eduskunnan kanssa alkanut hyvä yhteistyö jatkuu myös näiden lainsäädäntöasioiden osalta.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan tosiaan muutettavaksi näitä kahta lakia, ja tavoitteena tällä muutoksella olisi erään ammattiryhmän aseman parantaminen. Tavoitteena olisi hiihdonopettajien aseman parantaminen ja heidän työn perässä tapahtuvan liikkuvuutensa aseman parantaminen. Tilanne on se, että nykyisin hiihdonopettajan tehtävää ei Suomessa ole säännelty, minkä seurauksena ei ole olemassa toimivaltaista viranomaista, joka voisi myöntää hiihdonopettajalle pätevyystodistuksen.

Näitä pätevyystodistuksia tarvitaan, arvoisa eduskunta, siksi, että nämä henkilöt voisivat työskennellä myös Suomen ulkopuolella. Myöskään ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa ei ole säädetty toimivallasta tällaisissa tapauksissa, joissa ammatti ei ole Suomessa säännelty. Tästä on hyötyä myös muille sääntelemättömissä ammateissa toimiville henkilöille. Tämä antaa mahdollisuuksia työvoiman liikkuvuudelle Euroopan unionin sisäpuolella, kun on olemassa EU-lainsäädännön velvoitteen mukainen kansallinen viranomaistaho, joka voi myöntää näitä pätevyystodistuksia esimerkiksi hiihdonopettajille. Toimivalta tällaisten todistusten myöntämiseen ehdotetaan annettavaksi Opetushallitukselle.

Lisäksi tällä esityksellä on tavoitteena sujuvoittaa Opetushallitukselle suoritettavien tunnustamishakemusten maksujen maksamista. Nykyisin haasteita on aiheuttanut maksujen periminen päätöksen antamisen jälkeen. Esityksessä ehdotetaan, että ammattipätevyyden tunnustamisesta annettuun lakiin ja ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annettuun lakiin lisättäisiin uudet säännökset myös tästä maksujen perimisestä. Ehdotuksen mukaan Opetushallitukselle maksettavat ammattipätevyyksiä ja virkakelpoisuuksia koskevat hakemus- ja päätösmaksut pitäisi maksaa ennen käsittelyn aloittamista ja päätöksen saamista, tai hakemus tällaisesta päätöksestä raukeaa. Jatkossa maksettaisiin eri hakemustyypeille yhteinen käsittelymaksu ja myöhemmin päätöstyypin mukainen päätösmaksu. Uuden mallin arvioidaan pitkällä aikavälillä nopeuttavan näitten hakemusten käsittelyä ja sitä kautta vähentävän toki jonkin verran myöskin byrokratiaa, pieneltä osin.

Arvoisa puhemies! Loppuun näiden lakiesitysten voimaantulosta: tämä pääasia on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, jotta jo ensi talvena voisivat hiihtoalan ammattilaiset tästä nauttia, mutta sitten tämän käsittelymaksuja koskevan säännöksen on tarkoitus tulla voimaan 1. tammikuuta 2022.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja al-Taee poissa. — Edustaja Koponen Ari, olkaa hyvä.

17.19 **Ari Koponen ps:** Kiitos, puhemies! Onnea ministerille ensimmäisestä hallituksen esityksen esittelystä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 164/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Paatero, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.19 **Kuntaministeri Sirpa Paatero** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä on siis ihan perinteisesti joka syksy tänne tuleva lakiesitys, joka liittyy ensi vuoden budjettiin ja jossa määritellään kuntien peruspalveluiden valtionosuusprosentti. Ja huomiona myöskin tässä kohtaa, että se summahan on noin 8 miljardia, kun siitä on jo muutama vuosi sitten erotettu veroperustemuutosten summa, joka on noin 2,6 miljardia euroa. Tässä valtionosuusprosentissa huomio kiinnittyy ehkä siihen, että se on alempi ensi vuodelle kuin tälle vuodelle, mutta siihen on hyvät perusteet.

Tämän vuoden 300 miljoonan euron lisäys valtionosuuteen ei ole enää ensi vuonna koronaperusteinen, ja se on yksi asia, mikä tähän vaikuttaa. Lisäystä tulee kuntien uusista ja laajenevista tehtävistä, joista suurimmat ovat vanhuspalvelulain muutokset, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tulleet muutokset, opiskelija- ja oppilashuoltoon tulleet muutokset ja lastensuojelun suojaosaan ynnä muihin tulevat muutokset. Niistä tulee yli 116 miljoonaa euroa. Olemme tehneet myöskin erillisen valtionosuuskorotuspäätöksen kehysriihen aikana, ja se on 256 miljoonaa euroa lähestulkoon tarkalleen.

Kustannustenjaon tarkistusta ei tehdä ensi vuoden osalta, ja sitten se, mikä vaikuttaa myöskin tähän prosenttiin, on se, kun vuosina 2016, 2018 ja 2019 on jätetty indeksikorotukset tekemättä. Valitettavasti nämä ovat nyt roikkuneet siellä perässä, ja on parempi, että ne nyt ensi vuoden kohdalla sitten nollataan, elikkä ei ole mahdollista rahoittaa kaikkea tätä vanhaa rasitetta, mutta pitää saada asiat kuntoon ennen kuin hyvinvointialueet erotetaan sitten tästä kuntien taloudesta. Siitä syystä myöskin tämä valtionosuusprosentti muuttuu, samoin kilpailukykysopimus, joka siellä on yhä edelleen ollut, vaikka käytännössä sillä ei ole mitään merkitystä. Tähän tulee myöskin lisäystä asukaslukuun ja muihin laskentatekijöihin liittyvistä muutoksista johtuen noin 54 miljoonan euron summa.

Kokonaisuutena, kun tekee tätä yhteen- ja vähennyslaskua näiden summien osalta, mitä äsken totesin, kunnille tulee valtionosuuksia ensi vuodelle noin 300 miljoonaa euroa lisää.

Tässä on huomioitava, että tämän hallituskauden aikana erityisesti on haluttu pitää kiinni siitä, että indeksikorotukset tehdään täysimääräisinä kunnille. Kuntien osalta on olemassa kohtia, jotka tulevat ensi vuonnakin vähennyksinä tästä koko summasta ja jotka liittyvät meillä muun muassa kuntien digitalisaatioavustukseen, jonka vuoksi sieltä irrotetaan 10 miljoonaa, lääkärihelikoptereihin, johon menee reilu 20 miljoonaa, ja sitten pitkäaikaistyöttömien eläketuen menojen vähennykseen, johon menee 7 miljoonaa. Elikkä nämä irrotetaan tästä valtionosuudesta pois. Sen lisäksi sinne lisätään 2 miljoonaa siitä syystä, että kuntia velvoitetaan osallistumaan hyvinvointialueiden rahoittamiseen.

Tämä kokonaisuus on siis mittava ja tulee vaikuttamaan kuntiin. Meidän tavoitteenamme on, että kunnat pystyisivät ensi vuonna palaamaan suunnilleen normaaliin. Toivottavasti tämä koronatilanne loppuu, niin että sitten vuonna 23, kun talous puolitetaan, kunnat selviäisivät niistä vastuista, jotka kunnille siinä tapauksessa yhä edelleen jäävät. Tästä syystä tämän valtionosuusprosentin lisäksihän meillä on, erityisesti nyt koronasta johtuvista syistä, juuri lähtenyt haku muun muassa 1,1 miljardin osalta suoraan koronasta aiheutuvien kustannuksien kattamiseksi, ja meillä on ollut monen muunkin ministeriön alla näitä valtion avustusmuotoisia toimintoja, joittenka osalta on haluttu ja pystytty vastaamaan.

Elikkä tässä tapauksessa esittelyssä oli vain tämä normaali peruspalveluiden valtionosuus ja siinä se prosentti, ei verotulokompensaatiota, menetysten korvausten osuutta, eikä valtion avustuksia, jotka tulevat myöskin tulevina vuosina näyttelemään varsinkin monen ministeriön osalta suurta osaa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.24 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Nyt kun kuntaministeri on täällä paikalla, niin kiitoksia tästä esittelystä. Kaksi kysymystä:

Toinen liittyy tähän vuoteen. Näitä korona-avustuksiahan annetaan vielä tänä vuonna kunnille, joten jos ystävällisesti vielä kerrotte, kun en muista sitä, kuinka paljon se summa suurin piirtein nyt on, mitä vielä loppuvuodesta annetaan. Otan esimerkin: Meidän alueeltamme on aika moni kunta ollut heikossa hapessa jo ennen koronaa ja sitten vielä tämän jälkeen, ja sitten on tullut erilaisia lakisääteisiä tehtäviä, jotka ovat vieneet valtionosuuksia. Kysyisin ihan sitä, mikä onkaan se summa. Entä mitä arvelette, kun teillä on hyvä tuntuma valtiovarainministeriössä kuntaosastolla siihen, minkä verran kunnilla nyt on näitä ongelmia koronan suhteen ja kuinka paljon rahaa on mennyt, pystytäänkö kattamaan ihan ne kaikki sataprosenttisesti?

Sitten toinen kysymys liittyy tähän itse asiaan, mistä nyt puhutaan, eli valtionosuusjärjestelmään ja peruspalvelujen valtionosuuksiin. Nyt tällä hetkellähän kunnille on annettu tehtäväksi jyvittää se, mitä on mennyt soteen ja kuinka paljon muuhun tehtävään. Kun minä olen kiertänyt tuolla kunnissa, niin nyt on aika paljon sellaista epätietoisuutta siitä, kuinka se tehdään. Siis meistä ehkä tuntuu aika lailla selvältä, että joo, se otetaan sillä tavalla, että kaikki, jotka ovat tähän asti menneet soteen, sitten jatkossa siirtyvät pois, mutta katsokaas, kun siellä on sellaista, että sama henkilö on tehnyt osaa sotesta ja osaa sitten sille kunnalle, esimerkiksi palkanlasku tai joku toimistotyö tai joku muu. Nyt on erilaisia tapoja tehdä tätä jyvitystä, ja siinä on sellainen vaara, että jos jyvitetään eri tavalla, se vaikuttaa sitten niiden tulevien hyvinvointialueiden rahoitukseen. Ja nyt minä kysyisin: onko teillä, arvoisa ministeri, valtiovarainministeriön kuntaosastolla tehty sellaista ohjeistusta, sellaista sabluunaa, millä logiikalla ne jyvitykset tehdään? Minä peräänkuulutan tässä nyt

sitä, että meidän pitää miettiä sitä tulevien hyvinvointialueitten rahoitusta, johon tämä nyt liittyy, mutta meidän pitää kyllä pitää huoli myös siitä — varmasti kuntaministerinä olette samaa mieltä — että kunnat pysyvät pystyssä. Sen pitää nyt olla järkevä. Minä kuulin, että Valtiokonttori olisi antanut tällaisen laskentasabluunan, mutta minä haluaisin teiltä nyt kuulla, koska kyllä minä luulen, että te tietäisitte siitä ja tiedättekin, kuka on tehnyt sellaisen mallin, kuinka tämä lasketaan. Jos kaikki hyvinvointialueet laskevat eri tavalla, niin ne ovat kyllä vähän erilaisessa tilanteessa. Saatte varmasti kiinni siitä, mitä tässä sanon. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Paatero, olkaa hyvä, vastaukset näihin kysymyksiin.

17.27 **Kuntaministeri Sirpa Paatero:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Erittäin hyviä kysymyksiä, näitä joudutaan tässä pohtimaan isolla porukalla varmaan myöskin siellä alueilla. Jos aloitan jälkimmäisestä: Valtiokonttori kokoaa tätä nykyä automaattisesti kuntien taloustiedot, ja sen takia tätä yhtenäistämistä siinä, mitenkä ne kirjataan, on ollut välttämätöntä tehdä. Tästä syystä se viesti on juuri näin, että sieltä Valtiokonttorilta on tullut se, että mitkä niistä tilinpidon riveistä kuuluvat millekin momentille, jotta sitä vertailukelpoista tietoa saadaan. Tähän siirtoon liittyen on yhä edelleenkin monia kysymyksiä, mitä käydään alueiden kanssa läpi, ja muun muassa näitä ohjeistuksia tehdään. Mutta tämä automaattinen taloustietojen kirjaus tulee sinne Valtiokonttoriin, ja siitä syystä tämä sinne puolelle myöskin kuuluu.

Ne leikkaukset, jotka kuntiin tapahtuvat, ovat peruspalveluiden valtionosuus, joka on siis tämä laskennallinen osuus tästä sote-puolesta, ja ne sivistyspuolen valtionosuudet sinne jäävät yhä edelleenkin. Elikkä siltä osin.

Sitten tähän, että kuinka paljon kunta on näihin rahoja käyttänyt: Tästä kokonaisuudestahan katsotaan se, mikä on se prosentti, mikä leikataan niistä verotuloista. Sen takia se on ihan laskennallinen, kun katsotaan ensi vuoden osalta, kuinka paljon sitä tuloa on käytetty. Sen takia on iso merkitys sillä, miten kunnat nyt budjetoivat niitä sote-menoja ensi vuodelle, koska päättäjät, jotka ovat myös hyvinvointialueilla, kokevat sen sitten siellä toisessa päässä. Jos vedetään nyt kovin alas — anteeksi, puhemies, tämä ei kuulu tähän aiheeseen suoraan, mutta tämä on niin iso kysymys — jos vedetään kovin nollille, negatiiviselle, niin se vaikuttaa sinne hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Sitten kysymykseen tästä, mikä on se summa. Tällä hetkellä asetuksessa, jolla lähti liikkeelle se prosessi, jossa myönnetään tätä avustusta koronasta suoraan aiheutuviin kustannuksiin, jotka ovat siis ihan suoria, ei hoito- ja hoivavelkaa, vaan ihan suoraan näitä testejä ja jäljitystä ja muuta, se summa on laskettu siihen 1,1 miljardiin euroon, mutta tietenkin se summahan muodostuu sen mukaan, mitä alueilta haetaan, mitä kunnat hakevat, koska sen pitää perustua niihin realistisiin kustannuksiin.

Kunnille ja hyvinvointialueille tulevaisuudessa jää tätä hoito- ja hoivavelkaa, ja siitä syystä se summa on varsin mittava. Mutta siitä syystä jo siihen RRF:ään on varattu 400 miljoonaa euroa, josta 100 miljoonaa menee digitaalisuuteen ja 300 miljoonaa sitten suoraan tähän hoiva- ja hoitovelan paikkaamiseen. Voi olla, että tämän lisäksi joudutaan tekemään, niin kuin nyttenkin on jouduttu, kohdennettuja avustusmuotoisia järjestelyjä esimerkiksi koulupuolelle, opetus- ja sivistyspuolelle, jos nähdään tilanne akuutiksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.30 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti: Nyt kun tätä korona-avustusta... Ymmärrän oikein hyvin, että tässä puhutaan valtionosuusuudistuksen järjestelmän muutoksesta, mutta se liippaa sitä, koska se, mitä tapahtuu tänä vuonna, vaikuttaa sitten myöskin kuntien mahdollisuuksiin toimia ensi vuonna, joten vielä kysyn korona-avustuksista ja yleensä näistä sen verran, että nyt kun kunnille on annettu — kiitos siitä, koska kunnat ovat selvinneet suhteellisen hyvin ja joissakin on saatu todella se valtava alijäämä ylijäämäiseksi — niin nyt on tietysti se, että seuraako valtiovarainministeriö sitä, mihin kunnat ovat käyttäneet sen rahan. Jos sitä rahaa on annettu siihen, että on tullut hoitovelkaa tai että on oppilashuoltoa alas ajettu, kun ovat olleet opiskelijat etänä — oppilashuoltoa on alas ajettu — niin sitten ei ole kuitenkaan välttämättä sillä rahalla, mikä on teiltä saatu, nostettu sitä oppilashuoltoa ylös, ja minun mielestäni se on väärin. Ja sitä minä tässä peräänkuulutan, että seuraatteko te sitä, laitetaanko se raha aivan varmasti siihen, mikä siellä on se koettu gäppi. Otan nyt esimerkiksi tämän oppilashuollon ja sen, joka liittyy nyt ministeri Sarkkisenkin rooteliin, yleensä tämän hyvinvointivajeen, mikä siellä on saattanut olla. Nythän pitäisi nimenomaan sillä rahalla myöskin maksaa niitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Paatero vielä.

17.32 **Kuntaministeri Sirpa Paatero:** Kiitoksia! Ihan yksityiskohtien osalta voin sanoa, että tämä korona-avustus on STM:n asetus, niin että nyt vähän puhun naapureitten tontilla, mutta hyvä niin, me ollaan yhdessä — valtionvarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö — sitä valmisteltu, mutta sen varsinaisen käsittelyn käy sitten STM läpi kuntien osalta.

Näitten avustusmuotoisten tukien osalta sinnehän on kirjattu kriteereitä, millä niitä seurataan. Mutta sitten meillä on ollut tälle vuodelle muun muassa 300 miljoonan yleinen valtionosuuden korotus, jota ei seurata. Elikkä se menee normaalina valtionosuutena yleiskatteiseen budjettiin kunnassa, ja sitten kunta näkee, miten se hyödyntää parhaiten kunnan hyvinvointia. Mutta näiden avustusmuotoisten kohdalla tätä tehdään.

Sanon tässä samalla, kun sain mahdollisuuden, että meillähän on tämä koko avustusjärjestelmä perkaamisen alla, niin järjestöjen avustukset kuin myöskin kuntien. Itse asiassa se on jopa, sanonko, varsin mittava summa, kun katsotaan kaikki konsernitasolla kuntien hyväksi menevät, valtiolta tulevat avustusmuodot. Se on jopa 1,9 miljardia euroa. Ja tämän takia tämmöinen digitalisointi ja sen avoimuuden lisääminen siltä osin ovat myöskin välttämättömiä. [Paula Risikko: Kiitos!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 171/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.34 **Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koronapandemia ei valitettavasti ole vielä ohitse, ja taudin kanssa joudutaan jollain tavalla elämään todennäköisesti myös vielä ensi vuoden puolella. Käsillä oleva esitys on laadittu kiireellisesti turvaamaan vakuutettujen pääsyä covid-19-taudilta suojaamiseksi annettaviin rokotuksiin sekä helpottamaan vakuutettujen taloudellista mahdollisuutta mennä koronavirustutkimukseen julkisen terveydenhuollon lisäksi myös yksityiseen terveydenhuoltoon. Voimassa olevat sairausvakuutuslain väliaikaiset säännökset ovat voimassa 31.12.2021 saakka, ja tällä esityksellä siis jatkettaisiin niiden voimassaoloa 30.6.2022 saakka.

Koronarokotteen rokottamistoimenpiteen sairausvakuutuslain mukaista korvattavuutta yksityisessä terveydenhuollossa jatkettaisiin. Korvaustaksa olisi 10 euroa. Rokottamistoimenpiteen korvausten korvauskulut rahoitettaisiin valtion varoista. Koronarokotteen rokottamistoimenpiteen korvattavuuden jatkaminen tarkoittaisi myös sitä, että samalla näihin rokotuksiin tehdyt matkat olisivat sairaanhoitovakuutuksen matkakorvauksista korvattavia. Matkakorvaukset rahoitettaisiin sairaanhoitovakuutuksen normaalien rahoitusosien mukaisesti eli 67 prosenttia valtion varoista ja 33 prosenttia vakuutettujen sairaanhoitomaksun tuotoilla.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että kaikki suomalaiset voivat saada koronarokotteen ja että ainakaan matkakulut eivät muodostuisi esteeksi rokotteen ottamiselle. Lisäksi sairausvakuutuslain valtuutusta valtioneuvoston asetuksen antamiselle tällä esityksellä jatkettaisiin. Asetuksella säädettäisiin koronavirustutkimuksen korvauksen korvaustaksasta normaalista sairausvakuutuslain mukaisesta Kansaneläkelaitoksen taksan vahvistamismenettelystä poikkeavasti. Tarkoituksena olisi, että asetuksella säädettävä taksan määrä olisi suurempi kuin Kansaneläkelaitoksen nykyisin PCR-tutkimuksesta korvaama 56 euroa.

Esitys liittyy valtion 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022 ja olemaan voimassa 30.6.2022 saakka.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.36 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeri Sarkkiselle ja onnea matkaan tähän uuteen tehtävään. En ole tainnut teitä vielä onnitellakaan tästä uudesta tehtävästä. Hieno asia, se on hieno tehtävä.

Mutta kiitoksia myöskin tästä teidän lakiesityksestä, hallituksen esityksestä, koska se on itse asiassa jatkoa aikaisemmalle suurimmaksi osaksi. Se on tuiki tärkeä tällä hetkellä. Me

emme ole vielä koronasta selvinneet, testauksia tarvitaan, ja sitten me tarvitaan niitä rokotteita. Rokotekattavuus ei vielä tällä hetkellä ole sitä, mitä me haluaisimme, ja valitettavasti koronatilanne on tällä hetkellä pahempi kuin mitä me ennakoitiin hieman aikaisemmin, ja se vain on nyt totuus.

Kun meillä oli kymmenen vuotta sitten edellinen pandemia eli sikainfluenssa, niin silloin me tehtiin sellaista analyysia, arviointia, että meillä oli muutama iso arviointipäivä, jolloin me arvioitiin sitä, mitä erityisesti pitää huomioida seuraavalla kerralla, kun meille tulee tämän tyyppinen pandemia, mikä nyt on. — Tämä on vielä laajempi, koska sikainfluenssa saatiin nopeammin hoitoon, koska me saimme rokotteita aikaisemmin. Me saimme ensimmäiseen aaltoon ne. — Meidän yksi sellainen oppi oli, että yksityinen mukaan mahdollisimman nopeasti ja erityisesti siinä testausvaiheessa ja rokotusvaiheessa, ja sitten tietysti hoitovaiheessa, jos hoidon tarve olisi lisääntynyt. Silloin sitä ei niin kauheasti ollut, mitä nyt on taas ollut. Eli juuri tämä, että meillä olisi sekä testaus, rokottaminen mutta myöskin hoito, ja siinä olisi yksityinen mukana tiiviisti.

Minun mielestäni tämä, että tätä sairausvakuutuskorvausta nyt annetaan, on ihan hyvä ja järkevä juttu, ja sitä jatketaan. Tässähän meni aika kauan, ennen kuin tämä hallitus otti yksityisiä näihin mukaan, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan ja hyvä näin. Mutta totean vain vielä sen, että kyllähän pitää tunnistaa se, että meillä on kuitenkin kapasiteetti terveydenhuollossa sellainen, että jos tulee valtava potilasmäärä tai rokotusmäärä tai testausmäärä, niin me tarvitsemme sitä yksityistä sektoria. Tämä on muistettava, että se pelkkä julkinen ei koskaan riitä tällaisissa pandemiatilanteissa, ja sen tähden tällaisia yhteistyömalleja pitäisikin luoda jo ennakolta, eikä niin, että sitten joudutaan häthätää tekemään esimerkiksi sairausvakuutuksen kautta. Se voitaisiin tehdä aivan toisinkin, kun niihin olisi tällaiset niin sanotut varautumismallit.

Toinen muuten, arvoisa puhemies, mikä me silloin opittiin, oli nimenomaan se, että viestintä pitää suorittaa hyvin ja siinä ryhmässä pitää olla lakimies, viestintäasiantuntija ja epidemiologi. Sitä kautta saadaan viestintä pelaamaan paremmin. En ota tähän nyt enempää kantaa, mutta totean vain näin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.39 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofoni päälle.

No niin, nyt toimii mikrofoni. — Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti tukea noita edustaja Risikon äsken esittämiä näkemyksiä yksityisen puolen mukaan ottamisesta tähän pandemian torjuntaan ja rokotuksiin.

Mietin vain tätä siitä näkökulmasta, että onkohan yksi syy siihen, miksi rokotekattavuus ei ole tämän korkeampi, se, että yksityistä puolta ja työterveyshuoltoa ei ole ajoissa osallistettu näiden koronarokotteiden antamiseen. Muistelen vain sitä aikaa, kun tämä sikainfluenssa oli liikenteessä, ja olin silloin itse huomattavasti nuorempi ja olin työelämässä mukana, niin otin sen rokotteen silloin kun sen sai työterveyshuollosta ja se oli kätevästi saatavilla, helposti otettavissa. En usko, että olisin viitsinyt alkaa jonottamaan mihinkään terveyskeskuksen rokotepisteelle tai alkaa varailemaan oma-aloitteisesti aikaa sen rokot-

teen ottamiseen. Se olisi ollut liian suuri vaiva, ja olisin ollut miinus siinä rokotekattavuudessa. Sen ikäinen nuori mies ajattelee olevansa varsin kuolematon, vaikka se sikainfluenssa olikin sen ikäiselle nuorelle miehelle huomattavasti koronaa vaarallisempi tauti. Ihan vihjeenä, että yksityispuoli kannattaa osallistaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.40 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Mäkelän innoittamana vielä tuon tosiaan tämän työterveyshuollon. Nyt kun me vähän ihmetellään sitä, miksi se rokotekattavuus ei ole niin korkea, niin ymmärrettävääähän on sellainen, että kaikki eivät voi ottaa rokotetta, ja sitten on tietysti monia eri syitä. Mutta sitten luin lehdestä, että esimerkiksi eduskunnassa se rokotekattavuus ei kansanedustajilla ollut ihan niin kuin me olimme kuvitelleet, kun sitä analyysia tehtiin, ja sitten perusteluksi annettiin muun muassa semmoinen, että kun on täällä viikot, niin viikonloppuna ei sitten siellä omalla paikkakunnalla sitä välttämättä saa, mutta sehän olisi korjattu nimenomaan sillä, että meillä olisi ollut täällä joku tällainen pop-up-piste, aivan niin kuin meillä lauantaina tuolla Ideaparkissa Seinäjoella oli pop-up-piste ja valtava ryntäys maakunnan ihmisiä tuli rokotuksia hakemaan.

Minä ymmärrän toisaalta, minä tiedän nämä systeemit, mitkä täällä talossa on, enkä rupea sitä nyt missään nimessä kritisoimaan, mutta sanoisin yleisesti sen, että työterveyshuollot mukaan. Sitä nopeammin me saadaan, koska siellä on matala kynnys mennä hakemaan sitä rokotetta ja silloin ei esimerkiksi voisi sanoa perusteeksi sille, että kansanedustajilla ei ole rokotetta, että he ovat viikot täällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ministeri Sarkkinen, 1 minuutti.

17.42 **Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen:** Arvoisa puhemies! Ensinnä tästä valmiuden ja varautumisen kehittämisestä: On todellakin näin niin kuin edustaja Risikko sanoi, että pitää pystyä oppimaan siitä, mitä on tapahtunut ja myös tekemään suunnitelmia sitten seuraavia pandemioita ja kriisejä varten. Ne kriisit eivät välttämättä ole samanlaisia kuin se edeltävä, mutta pitää yrittää silti ottaa oppia. Tällaiset yhteistyömallien rakentamiset jo ennakolta ovat varmasti sellaisia, mitä niin valtakunnallisesti kuin myös paikallistasolla pitäisi pystyä tekemään, ja nyt on myös tarkoitus vahvistaa hyvinvointialueilla sitä alueellista varautumisen ja valmiuden rakennetta, ja siellä erityisesti näiden yhteistyömallien rakentaminen on tärkeää myös yksityisen puolen kanssa.

Kunnathan voivat tässä rokottamisessa ottaa yksityisen puolen mukaan. Osa kunnista on tehnyt sitä enemmän, osa vähemmän, mutta ajattelen myös niin, että jos ja kun tämä rokottaminen ja korona jossain muodossa [Puhemies koputtaa] ovat läsnä keskuudessamme pitempään, niin varmaan se rokottaminenkin viedään enemmän samantyyppisiin järjestelyihin kuin esim. influenssarokottaminen, ja siinähän työterveydellä on nykyisin aika iso rooli.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 166/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioitten osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ensiksi todetaan, että ministeri Harakka on poissa. Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.43 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Sinänsä ei ole väärin tukea autokannan uudistumista Suomessa ylipäänsä, vaan se on suorastaan oikein, mutta kuitenkin hieman oudoksun tätä sähköautojen hankinnan tukea niin hankintatuen kuin autoverotuksenkin kautta. Se on mielestäni ongelmallista siinä mielessä, että siinä asetetaan jokin teknologia toisen yläpuolelle, ei toimita teknologianeutraalisti. Ja sitten taas toisaalta tässä maassa, jossa on jo valmiiksi kaikkein vanhin autokanta sivistyneessä Euroopassa, se tuki on kuitenkin taas sitten absoluuttiselta summaltaan molemmista päistä pienempi kuin verrokkimaissa, eli se ei sitä autokantaa uudista siinä aikataulussa kuin hallitus kenties toivoisi. Se tuki joka tapauksessa kohdistuu sellaisiin autoihin, joita kansan enemmistöllä ei ole varaa hankkia: koska keskimääräinen auto Suomessa oli muistini mukaan sen 3 000—4 000 euron arvoinen, niin eihän uusia sähköautoja sellaisilla rahoilla hankita. Sitten taas jos otetaan autovero pois sähköautoilta — ajatellaan vaikka 60 000 euron hintaista sähköautoa — niin jos se 60 000 euron hintainen auto maksaakin 57 000, niin ostaako sellainen henkilö, jolla olisi ollut varaa ostaa se 60 000 euron sähköauto, ennemmin sen auton sillä 57 000 eurolla? Itse en oikein siihen usko, vaan se auto kyllä tuossa tuloluokassa hankitaan, jos siihen on tarve.

Epäilen myös sitä, että kun nyt Suomen autoverotus on ollut sitä, mitä on ollut, niin autotehtaat ja jälleenmyyjät ovat joutuneet subventoimaan Suomen automarkkinoita ainakin jollain tavalla piilotetusti eli esimerkiksi niin, että autojen lisävarusteisiin on rakennettu sellaisia paketteja, että ne on myyty Suomeen edullisemmin ja saatu sillä tavalla kauppaa aikaiseksi Suomessa. Nyt jos autovero vetäistään pois sähköautoilta, ettei siinä kävisi niin, että autotehtaat ja jälleenmyyjät siirtävät tämän subvention enemmän ja vähemmän niiden autojen ostohintaan esimerkiksi ottamalla sellaisia varusteita pois, jotka joka tapauksessa Suomessa joudutaan ostamaan? Eli puhuttaessa esimerkiksi sähköautoista lämmitykseen käytettävä ilmalämpöpumppu on varsin välttämätön varuste Suomessa. Sen hinta on suuruusluokassa noin 1 000 euroa. Jos se ei enää olekaan vakiovarusteena, niin hyvin nopeasti se auton veroetu saadaan sillä tavalla kulautettua. Eli epäilen, että tässä saattaa olla hieman vedätyksen makua ja ne kymmenet miljoonat menevät hukkaan, mitä tähän on tarkoitettu. Mutta tietysti olisi hyvä, jos ministeri olisi ollut vastaamassa tähän epäilykseeni.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pitko poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

12. Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lakialoite LA 6/2021 vp Ari Koponen ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Edustaja Koponen esittelee.

Keskustelu

17.46 **Ari Koponen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan alkuun kiittää opetusministeri Anderssonia, jonka johdolla saatiin toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi. Seuraavaksi tarvitaan sen päättäväistä eteenpäin viemistä.

Ennaltaehkäisevät toimet ovat inhimillisesti ja taloudellisesti halvempia kuin jo havaittujen ongelmien korjaaminen. Palvelujärjestelmän keskeisenä heikkoutena on kuitenkin oppilashuollon merkittävä aliresursointi, eikä henkilökunnalla ole aina riittävästi mahdollisuuksia toimia oppilaiden parissa juuri ennalta ehkäisevästi. Arki voi olla pahimmillaan tulipalojen sammuttamista ja kouluilta tarvittaisiin nopeaa reagointia, mutta tässä törmätään seinään juuri lainsäädännön puutteiden vuoksi. Sadan edustajakollegan tuen saamassa aloitteessani ehdotankin nyt kolmea muutosta ja apukeinoa. Mainitsen vielä, ettei niiden siirtyminen käytäntöön lisäisi kustannuksia kouluissa.

Ensimmäinen ehdotukseni on jälki-istuntoja koskevan päätösvallan lisääminen rehtorille oppilaan opettajan ohella. Tämä on jo itseasiassa astumassa voimaan, sillä se on osa hallituksen esitystä 127/2021.

Mitä tulee näihin kahteen muuhun ehdottamaani muutokseen, nykylain mukaan jopa vakavissa väkivaltatilanteissa oppilaan opetukseen osallistumista ei voida evätä kuin korkeintaan loppupäivän ajaksi. Hallitus itse esittää enimmäisajan pidentämistä yhdellä työpäivällä. Lähes kaikki lausunnonantajat kritisoivat sen olevan edelleen liian lyhyt, sillä oppilashuollon palvelut sekä opetukseen palaamiseen liittyvät tukitoimet vaativat käytännössä enemmän aikaa, jotta ne voidaan nykyresursseilla toimeenpanna. Olen asiasta täysin samaa mieltä. Lyhyt aika näyttäytyy lisäksi muille oppilaille usein siltä, että asiaan ei ole riittävästi puututtu. Tässä lakialoitteessani esitän lausunnonantajien tapaan mahdollisuutta evätä kiusaajan osallistuminen opetukseen kolmen päivän ajaksi.

Viimeinen ehdotukseni koskee opiskelijan määräaikaista erottamista rehtorin päätöksellä. Oppilaan oikeusturvaa ei lisää se, että päätöksen saa tehdä vain monijäseninen toimielin. Yleisesti on tiedossa, että byrokraattisen ja hitaan erottamismenettelyn takia koetaan nykyisin helpompana rehtorin ja vanhempien kesken sopia oppilaan jäämisestä kotiin sovitun pituiseksi ajaksi, vaikka lainsäädäntö ei mahdollista tällaista ratkaisua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kinnunen, olkaa hyvä.

17.49 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Koposelle tämän lakialoitteen tekemisestä. Olen 99 muun kansanedustajan kanssa allekirjoittanut aikanaan tämän aloitteen.

Sana ”rehtori” on tullut suomen kieleen latinan sanasta ”rector”, joka tarkoittaa hallitsemista. Rehtori hallitsee, hallinnoi, johtaa. Rehtori on koulunsa johtaja.

Koulujen rehtorit tekevät johtamistyötään monenlaisen paineen keskellä. On tärkeää, että johtajalla on riittävät toimivaltuudet. Näin on jokaisessa organisaatiossa. Rehtori pitää huolta kouluyhteisön turvallisuudesta. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus käydä koulua turvallisessa oppimisympäristössä. Oppilaan häiritsevään käyttäytymiseen tulee voida puuttua oikea-aikaisesti. Koulussa, jossa saattaa olla satoja lapsia ja kymmeniä opettajia, sattuu ja tapahtuu. Rehtoriasemassa on kyettävä puuttumaan ja toimimaan hyvin yllättävissäkin tilanteissa. Silloin on oltava selvää, että myös toimivaltuudet ovat riittävät.

Arvoisa puhemies! Rehtori ei pärjää yksin. Tiimityön merkitys korostuu. Eri ammattilaisten tiivis yhteistyö, toimiva yhteys viranomaisiin, kuten poliisiin ja esimerkiksi lastensuojeluun, on tärkeää.

Yksi keskeinen koulun ja rehtorin tehtävä on puuttua kiusaamiseen. Turun yliopiston tutkimuksen mukaan Kiva Koulu -toiminta on vähentänyt kiusaamista merkittävällä tavalla niissä kouluissa, joissa ohjelmaa on toteutettu viimeisen 15 vuoden aikana. Ohjelmaa kannattaa jatkaa ja laajentaa edelleen uusiin kouluihin. Kiusaaminen on edelleen ongelma. Vastikään Oulussa tapaamani koulupoliisi totesi huolensa nuorten alati raaistuvasta väkivallasta. Väkivallasta tulee puhua väkivaltana. Tilanteet pitää ottaa vakavasti. Vakavammissa tapauksissa yhteistyö poliisin kanssa on erityisen merkittävää. Jokaiselle koululle olisi hyvä nimetä oma koulupoliisi.

Arvoisa puhemies! Aloitteessa esitetään rehtorille oikeutta määrätä jälki-istunto. Tämä on toteutunut lokakuun alussa hallituksen asetuksella. Edustaja Koponen on siis ollut tärkeällä asialla liikkeellä.

Koposen lakialoite esittää rehtorille mahdollisuutta turvatoimena evätä osallistuminen opetukseen kolmen päivän ajaksi, jonka aikana oppilaan tukea edistettäisiin oppilashuollon toimesta. Tämä on [Puhemies koputtaa] erityisen tärkeää.

Toivon, että tämä Koposen aloite [Puhemies: Aika!] käsitellään hallituksen esityksen yhteydessä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.52 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Tässä on tosiaan edustaja Koposen tekemä hyvä lakialoite, niin kuin edustaja Kinnunen tuossa totesi. Olen itsekin tämän allekirjoittanut.

Se, mikä tässä on nimenomaan tärkeä asia, on tämä rehtorin toimivallan lisääminen, koska aika paljon opetushenkilöiltä tulee sitä palautetta meille, että ei ole toimivaltaa puuttua. Kiusaaminen on erittäin vakava asia, ja sitten usein on käynyt niin, että se kiusattu joutuu vaihtamaan koulua ja sille kiusaajalle ei voida tehdä mitään. Tässä lisätään rehtorin toimivaltaa.

Aivan niin kuin tässä tuli esille, hallitus on jo toiminut ja on jo lisätty sitä toimivaltaa, ja sitten meillä sivistysvaliokunnassa on jo sisällä tähän kokonaisuuteen liittyvä hallituksen

esitys, joten en mene nyt niin yksityiskohtiin, mutta sanon vain yhtenä sellaisena, mitä minä olen pohtinut yleensäkin siitä hallituksen esityksestä, ja aion ottaa sen puheeksi siellä valiokunnassa, ja nyt sanon tämän tässä: Niin hyviä kuin tämä lakiesitys ja tämä ajatus ja se hallituksen esitys ovatkin, ainoa, mikä minua murehduttaa, on tämä opetuksen epääminen turvaamistoimena. Hyvä tahtotila on se, että evätään opetus, että et tule kouluun, mutta millä me sitten varmistamme aivan varmasti, että tämä nuori tai lapsi saa apua sitten, kun hän on pois koulusta? Ja kun ei ketään voi pakkohoitaa, niin sanotusti, siellä koulun ulkopuolella, niin voihan olla, että kiusaaja kokee sen tällaisena, että jippii, nyt minä pääsin täältä pois, ja varsinkin, jos niitä oppilashuollon toimia ei pystytä sinne kotiin sattuneesta syystä viemään tai lapsi lähtee vaikka jonnekin hunningon junnuille, niin me emme tiedä, missä se nuori tai lapsi on, ja me ei voida mitään tällaista pakkohoitoa järjestää. Ja tässä olisi nimenomaan se, että sen oppilashuollon pitäisi olla siinä tukena, ja se on minun murekseni, että kun se lapsi ei ole siellä koulussa ja häneltä on evätty se, hän ei ole koulussa, niin miten me varmistamme sen tuen sinne, kun mitään pakkosysteemiä me emme voi tehdä, koska se taas menee perustuslain näkökulmasta ylitse.

Me käsittelemme tätä kaikessa rauhassa tuolla valiokunnassa ja otamme ilman muuta käsitteille myös tämän Koposen lakialoitteen. Mutta tämä on se ainoa kohta, mikä minua murehduttaa, että miten me varmistamme sen tuen, koska nyt jos koskaan tämä lapsi tai nuori, joka on niin vakavassa tilanteessa, että hänet evätään turvaamistoimena, tarvitsee sitä apua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kopra, olkaa hyvä.

17.55 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa herra puhemies! Tämä edustaja Koposen lakiesitys on tarpeellinen ja tervetullut, ja on ilahduttavaa havaita, että hallitus on jo tämän huomioinutkin ja asia edistyy parempaan suuntaan.

Edustaja Kinnunen ja edustaja Risikko tuossa puheenvuoroissaan toivat esiin hyviä näkökulmia sen suhteen, miksi tämä esitys on tärkeä ja miksi tämän tyyppistä kehitystä tarvitaan.

Toimin aikoinaan itse Lappeenrannan kasvatus- ja opetuslautakunnan puheenjohtajana, ja silloin jouduimme tietysti ratkomaan näitä vakavia kurinpito-ongelmia ja pahoinpitelyasioitakin joskus. Ne eivät koskaan ole miellyttäviä. Jo silloin havaitsimme, että yksi ongelma on se, että sen teon ja sitten siitä koituvan seurauksen välinen ajanjakso on liian pitkä. On paljon kehitystä tapahtunut, mutta erityisen tärkeää on se, että koulun rehtori voi välittömästi siinä tilanteessa puuttua siihen ja hyvin nopeasti sitten tehdä päätöksiä mahdollisista sanktioista ja opetuksen epäämisestä ja koulusta erottamisestakin, jotta myöskin tälle lainvastaiseen tekoon tai häiriöön tai muuhun syyllistyneelle tulee selväksi se syy- ja seurausyhteys. Tietenkin kaikki tällaiset tilanteet ovat ei toivottavia, mutta silloin kun tilanne on niin vakava, että tällaista täytyy harkita, niin silloin täytyy olla riittävä toimivaltuus toimia nopeasti ja määrätietoisesti.

Se on totta, että kun tällaisessa tilanteessa tällaiselta väkivaltaiselta tai muuten häiriön aiheuttaneelta oppilaalta evätään se koulunkäyntimahdollisuus, niin emme voi varmistaa, miten hänelle sitten käy siellä koulun ulkopuolella, ja se tulee saattaa sitten oppilashuollon keinoin kuntoon. Ei kuitenkaan voi olla niin, että sen hoitojärjestelmän puutteiden takia tällainen väkivaltainen henkilö voi sitten olla terrorisoimassa muiden lasten koulunkäyntiä, vaan on selvä juttu, että jos joku sitten tällaisessa tilanteessa joutuu kärsimään, niin olkoon

se sitten se, joka pahoihin tekoihin syyllistyy, ja erotettakoon koulusta tarvittaessa ja järjestettäköön sitten oppilashuollon toimin apua siltä osin kuin pystytään. Ja totta kai tulee siihenkin pystyä, apuahan nämäkin lapset tarvitsevat.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Koponen.

17.58 **Ari Koponen ps:** Arvoisa puhemies! On ollut hienoa huomata, että tällä eduskuntakaudella juuri lasten hyvinvointi on pysynyt erittäin hyvin esillä niin valiokunnissa kuin salissakin — samoin kuin toki juuri kiusaamiseen ja väkivaltaan puuttuminen ihan myös konkreettisin teoin. Kuten olemme nyt salissakin kuulleet, ongelma on yhteinen yli puoluerajojen, joten jatketaan siis yhteistyötä tämän ongelman ratkaisemiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

17.59 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Koposen aloite on hyvin kannatettava ja tuo lisää keinoja, ainakin joitakin keinoja, puuttua selvään, olemassa olevaan ongelmaan.

Edustaja Kopra toi äsken mielenkiintoisella tavalla esille asian, mikä tähän liittyy, eli tämä ajallinen yhteys kiusaamistapauksissa, niin että niihin pystytään puuttumaan ajallaan. Siinä puhutaan taas senikäisen lapsen tapahtumahorisontista, että jos viikon kuluttua käydään puuttumaan väärintekemiseen, niin ei sitä enää edes muisteta, mitä ollaan tehty, eikä siitä sillä tavalla pystytään oppimaan. Eli on hyvä, että koulun henkilökunnalla, opettajilla ja rehtoreilla on keinot puuttua niihin asioihin tässä ja nyt.

Nämä kiusaamis- ja kouluväkivaltatapaukset ovat haastavia hoidettavia, ja niissä tietysti ensimmäisenä aina tulee henkilökunnan asenne. Kiusaaminen pitää ottaa vakavasti, ja siitä on puhuttava oikeilla nimillä. Kyllä pahoinpitely on pahoinpitely, vaikka sen olisikin tehnyt lapsi, ja voi olla sellaisia tilanteita, mihin tarvitaan poliisin osallisuutta.

Meillä Etelä-Karjalassa tätä poliisin osallisuutta on tuotu tähän asiaan mukaan matalalla kynnyksellä, ja ymmärrän, että nämä kokemukset poliisin osallisuudesta ovat olleet hyviä.

On kuitenkin sellaisia tilanteita, missä asenne ei ihan yksinään riitä vaan tarvitaan myös toimivaltaa, ja aloitteessa nyt sitä toimivaltaa rehtoreille lisättäisiin. Tässä on sellainen herkkä tasapaino, että joihinkin tapauksiin auttavat jotkut keinot, ja nyt jos vähänkin lisätään keinoja, niin on mahdollista, että se autettavien tapausten määrä ja skaala tässä lisääntyy, ja on niin, että jokainen ratkaistu kiusaamistilanne on totta kai positiivinen saavutus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

18.00 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia jälleen kerran edustaja Koposen loistavasta aloitteesta, jonka olen myös allekirjoittanut. Meillä on hyvin samantyyppiset aiheet ja agendat, joita täällä ajetaan, ja toisiamme tuetaan näissä asioissa. Se on äärimmäisen hyvä asia.

Tässä edustaja Risikkokin nosti jo esille huolensa siitä, että kun koulunkäynti evätään, niin mitä sitten tapahtuu. Ja tämä on kyllä ihan aiheellinen huoli. Onhan se niin, että silloin, kun näin tehdään — näin jäykkään toimenpiteeseen mennään, että koulunkäynti evätään — pitää olla selkeät, toimivat toimintamallit, joita siinä käytetään ja joilla sitten puututaan tämmöisen oppilaan häiriöiseen käyttäytymiseen ja aktiivisesti pyritään korjaa-

maan se tilanne. Tämähän on tietysti kaikkien etu. Kyllähän meillä pitää olla tämmöisissä kouluväkivaltatilanteissa ja niitten hoidossa ylipäätään yhteneväiset toimintamallit. Se on tasavertaisuuskysymyskin. Näinhän ei tietysti ole tässä maassa, läheskään joka paikassa ei ole toimivat toimintamallit. Yhdessäkin kaupungissa saattaa olla erilaiset toimintamallit käytössä joka koulussa, ja yhdessä koulussa nämä toimintamallit toimivat, ja toisessa toimintamallit eivät toimi, ja nämä koulut saattavat olla näköyhteyden päässä toisistaan. Kyllä minä näkisin, että tämä on tämmöisessä hyvinvointivaltiossa, niin kuin Suomikin on, kestämätön tilanne. Näin ei voi olla.

Kouluväkivalta on hyvin vakava ilmiö, kaikki me se ymmärretään. Nyt olin vastikään Tukeva-säätiön henkilökunnan kanssa keskusteluyhteyksissä ja kysyin heiltä, mikä on se yksi selkeä määrittävä tekijä, minkä takia ihmiset tulevat. Tämä Tukeva-säätiö on sellainen instanssi, joka auttaa vaikeasti työllistyviä työllistymään ja on työttömyyttä ehkäisevää valmennustyötä tuottava säätiö. He sanoivat, että käytännössä kaikissa tapauksissa taustalla on kiusaaminen eli kouluväkivalta, ja se oli taas semmoinen herätyksen hetki, että mikä vaikutus tällä ilmiöllä oikein on. Ja minä ihmettelen sitä edelleenkin. Vaikka kovasti pidetään juhlapuheita ja osoitetaan aitoa ja aktiivista huolestumista asian suhteen, niin siitä huolimatta meillä on todella paljon tässä asiassa tekemistä ja korjaamista ja kehittämistä, ja nämä teot olisivat itse asiassa vieläpä kustannusneutraaleja.

Eli tämmöiset aloitteet ovat erittäin kannatettavia, ja olen todella iloinen siitä, edustaja Koponen, että olitte sen tehnyt. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Risikko.

18.03 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Äskeisessä puheenvuorossani jo kehuin tätä aloitetta, ja olen itsekin aloitteen allekirjoittaja.

Totean sen, että samantyyppinen hallituksen esitys on meillä sivistysvaliokunnassa, ja tietenkin ymmärrän hyvin, että vasta siellä valiokunnassa luodaan ne yksityiskohtaiset kannat, mutta tässä nyt kuitenkin vielä pohdin ääneen tätä opetuksen eväämistä turvaamistoimena. Se on varmasti perusteltu, mutta minulla on huoli siitä, että jääkö tämä nuori auttamatta sitten koulun ulkopuolella. Se oppilashuolto sinänsä on tärkeä, mutta onko sillä oppilashuollolla resursseja, onko siellä sellaista arsenaalia tarjolla? Aivan niin kuin tässä edustaja Kilpi toi esille, eri paikkakunnilla on vähän erilainen metodi puuttua näihin. Minä herätän tässä nyt myöskin sellaisen pohdittavaksi, että tähän tehtäisiin voimakkaampi, eräänlainen interventiosysteemi näitä kohtaan, joilta evätään koulunkäynti turvaamistoimena.

Toinen minun pohdintani aihe liittyy siihen, että jos me puhutaan vain kiusaamisesta, niin se ei anna kuvaa siitä, mistä on kysymys. Kysymys on kouluväkivallasta, ja jos sen nimi olisi kouluväkivalta, niin sitten me saataisiin herkemmin linkitettyä esimerkiksi Ankkuri-mallin tyyppistä toimintaa. Meillähän on Suomen eri puolilla poliisilaitoksilla tämä Ankkuri-malli käytössä, elikkä kun nuorelle tulee ensimmäinen rikos, niin napataan hänet niin sanotusti tällaiseen auttamisrinkiin, ja nimenomaan siinä on yleensä poliisi, sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja vähän riippuen siitä tilanteesta, keitä on paikalla tai keitä on milläkin alueilla, mutta se on moniammatillista yhteistyötä ja poliisi on siinä mukana. Jos me puhuttaisiin kouluväkivallasta, niin meillä olisi mahdollisuus linkittää tätä Ankkuri-mallin tyyppistä paljon herkemmin, kun se on kuitenkin tehokasta, kun siinä on myös virkavalta mukana. Mutta ymmärrän sen, että kaikilla alueilla ei resursseja riitä.

Mutta kyllä minä edelleen tulen siellä valiokunnassakin herättämään huolen siitä, kuka pitää huolen sitten näistä, joilta on evätty koulunkäynti ja joita ei siellä päivittäin nähdä. Osa vanhemmista saattaa kieltää sen auttamisen, ja vanhemmilla on itse asiassa oikeuskin alaikäisten kohdalla se tehdä. Tämä on vakava kysymys sitten siinä tilanteessa, ja tulen esittämään valiokuntakäsittelyssä, että tähän luodaan todella vakavampi puuttumisen mahdollisuus kuin pelkkä oppilashuollon tuki. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Koponen.

18.06 **Ari Koponen ps:** Kiitos, puhemies! Hyvää pohdintaa sivistysvaliokunnan puheenjohtaja Risikolta. Kiitos kauniista sanoista ja oikein hyvästä keskustelusta. Jatketaan työtä ongelman ratkaisemiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin teemme.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

13. Lakialoite laiksi lastensuojelulain 69 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 1/2021 vp Marko Kilpi kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun. Aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kilpi.

Keskustelu

18.07 **Marko Kilpi kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lastensuojelussa on ajauduttu syvenevään kriisiin viimeisimmän lakimuutoksen jälkeen. Tilanne on noussut selkeästi esiin muun muassa viimeaikaisten alaikäisten tekemien vakavien väkivallantekojenkin tiimoilta, jotka ovat lisääntyneet hälyttävällä tavalla. Se viesti, jota on tullut runsaasti ympäri valtakuntaa syvältä lastensuojelun ytimestä, on syytä ottaa kyllä todella vakavasti. Huostaanotettujen lasten päihdeongelmat ovat lisääntyneet rajusti, kuten on myös väkivaltainen käyttäytyminen, joka on myös samalla raaistunut. Ei ole mitenkään tavatonta, että huostaanotettu lapsi on aseistautunut ja myös valmis käyttämään tätä aseistustaan niin muita huostaanotettuja kohtaan kuin myös henkilökuntaakin kohtaan.

Lasten kasvattaminen ei ole helppoa hommaa, se me jokainen tässä tiedetään, vaikka ne perusasiat, joita lapsi tarvitsee, ovat varsin yksinkertaisia ja ymmärrettäviä asioita. Lapsi

tarvitsee kasvaakseen tasapainoiseksi ihmiseksi muutamia perusasioita, nimittäin rakkautta ja rajoja ja niiden lisäksi myös turvallisuutta, niin kuin me kaikki tässä teemme.

Kun me yhteiskuntana otamme alaikäisen lapsen huostaan, me teemme siinä samalla valtavan suuren lupauksen, ja tämä on syytä meidän kaikkien ymmärtää. Me lupaamme silloin antaa rajoja ja rakkautta, välittämistä ja turvallisuutta, ja juuri niiden asioiden puuttumisen vuoksi lapsi on omasta elämästään turvaan otettu. Nyt me emme tuota lupausta pysty kuitenkaan pitämään, ja sillä on, ikävä kyllä, tuhoisia seurauksia.

Viimeisimmässä lastensuojelulain muutoksessa korostuu hyvin vahvasti lapsen itsemääräämisoikeus. Sen vuoksi lapsen elämää ei voida rajoittaa niin kuin tarkoituksenmukaista olisi. Tässä kohtaa eivät siis toteudu ne rajat. Jopa lapsen puhelimen käytön tai pelaamisen rajoittamisesta on tehty raskas, monimutkainen, hallinnollinen prosessi, jossa on täytettävä lukuisia lomakkeita ja kuultava asianosaisia. Juuri tämä lisääntynyt raskas byrokratia on saanut aikaiseksi sen, että lapsi on jäänyt sivuun ja fokuksessa on se byrokratia, johon henkilökunnan työaika tuhraantuu. Jos puhelimenkin käytön rajaaminen on monimutkaista ja raskasta, on sitä sitten muidenkin asioiden rajoittaminen huostaanotetun lapsen elämässä. Tähän liittyy olennaisesti lapsen liikkumisen rajoittaminen, jota tämä aloite olennaisesti koskettelee.

Liikkumisen rajoittaminenkin on perusasioita lapsen kasvattamisen suhteen, ja tämäkin me tiedetään. Kun liikkumista ei voida rajoittaa, myös huostaanotettujen lasten karkailutapaukset ovat lisääntyneet runsaasti, ja se taas puolestaan on lisännyt henkilökunnan työmäärää. Laitoksen tai sijoituspaikan velvollisuuksiin nimittäin kuuluu etsiä se karkulainen ja tuoda hänet sitten takaisin sinne sijoituspaikkaan. Jälleen törmätään ongelmiin, sillä henkilökunnalla ei ole kiinniotto-oikeutta. Kun karkulainen löytyy eikä hän suostu lähtemään henkilökunnan mukaan, mikä on hyvin normaali tilanne, pitää paikalle kutsua poliisi. Kyse on silloin virka-avun antamisesta, ja jokainen tapaus menee päällystövastaavan harkittavaksi, annetaanko sitä virka-apua vai eikö sitä anneta. Yleensä annetaan, mutta kyllä niitäkin tapauksia on, että virka-apua ei ole annettu, ja mitä henkilökunta siinä tilanteessa oikein tekee? Ja jos virka-apua annetaan, poliisipartion tulo paikalle saattaa kestää hyvinkin pitkään, sillä poliisikin on rajusti aliresursoitu, tehtäviä kun saattaa olla keskellä viikkoakin vino pino piikissä odottamassa.

Kun lapsi tai nuori oireilee, on hänen liikkumistaan pystyttävä rajoittamaan, jotta pahin vaihe, se kriisi, saadaan hallintaan. Jos näin ei voida tehdä, tilanne pahenee entisestään ja hyvin nopeasti. Kenen etu se on? Millä tavalla tässä toteutuu lapsen etu? Se, että lapselle ei voida tarjota rajoja ja rakkautta, ei turvallisuutta, ei voi olla lastensuojelulain hengenkään mukaista, ja siksikin väitän vahvasti, että lastensuojelulaissa on selvä valuvika, joka on meidän pyrittävä kyllä korjaamaan.

Vallitseva tilanne on ajanut lastensuojelun niin pahaan kriisiin, että hyvin moni alalla työskentelevä harkitsee alan vaihtoa, ja moni on sen jo tehnytkin. Moni tekee työtä siellä vahvan kutsumuksen ajamana. He eivät voi jättää lapsia, jotka tarvitsevat heitä, mutta mitä tapahtuu, kun hekin saavat tarpeekseen? Jossakinhan se raja kulkee heilläkin, ja kuka sitten pitää huolta näistä lapsista ja nuorista? Ei enää kukaan.

Me ymmärrämme, että nuorten syrjäytyminen on hyvin vakava ongelma ja että se on suurin yksittäinen sisäisen turvallisuuden uhka. Nämä lapset ja nuoret ovat niitä ihmisiä, jotka elävät suurimmassa syrjäytymisuhassa, ja moni heistä on jo syrjäytynyt. Jos emme pysty auttamaan heitä tässä tilanteessa, on täysin selvää, että he syrjäytyvät lopullisesti, ja se hintalappu on sitten kyllä kestämätön niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin. Miksi

me annamme sen tapahtua? Ylikorostetun itsemääräämisoikeuden takiako? Se on täysin ristiriidassa lapsen tavallisen, normaalin kasvatuksen kanssa. Täysin käsittämätön tilanne.

Tällä hetkellä lapsen sijoituspaikan johtaja voi rajoittaa hallinnollisella päätöksellä byrokraattisen prosessin jälkeen seitsemän vuorokauden ajaksi lapsen liikkumista. Se on todettu laajalti täysin riittämättömäksi toimenpiteeksi. Tästä on tullut hyvin paljon yhtenevää viestiä kentältä. Koska lasten ja nuorten liikkumista ei ole pystytty rajoittamaan, on se lisännyt merkittävästi myös päihdeongelmia, mikä käytännössä tarkoittaa huumausaineiden lisääntynyttä käyttöä. Me kaikki ymmärrämme selittämättäkin, millaisia ongelmia se puolestaan aiheuttaa.

Tässä lakialoitteessa esitetään, että lastensuojelulain 11 luvun 69 §:n 2 momentti muutetaan siten, että lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi rajoittaa lapsen liikkumisvapautta nykyisen seitsemän vuorokauden sijaan enintään 30 vuorokaudeksi.

Arvoisa puhemies! Rajat ovat rakkautta. Rajat ovat turvallisuutta. Jo pelkästään se, että rajoja ei ole, aiheuttaa lapselle ja nuorelle selvää turvattomuuden tunnetta, jolla voi olla vaurioittavia seurauksia lapsen kehitykselle ja ehjän minäkuvan rakentumiselle.

Ennen lakimuutosta sai asettaa rajoja, sai kasvattaa, sai olla huolissaan siitä, että lapsi saa riittävästi lepoa eikä ole yötä myöten puhelimessa eikä karkulaisena pitkin maailmaa, sai välittää. Nyt se on tehty kohtuuttoman vaikeaksi. Olen vahvasti sitä mieltä, että jokaisen meidän lainsäätäjän yhteinen tahto täällä on, että teemme kaikkemme, jotta lapsilla ja nuorilla olisi kaikilla mahdollisimman hyvät oltavat, turvallinen ja välittävä ympäristö, emmekä halua sitä vaarantaa ainakaan lainsäädännön kautta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Risikko.

18.15 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Kilven tekemä hyvä aloite on todella nyt hyvin sopiva tähän aikaan. Valitettavasti en ole itse tätä nähnyt. Olisin allekirjoittanut, jos olisin tästä tiennyt tai tämän huomannut, mutta näinhän sen voi tässä sanoa, että annan tukeni tälle.

Kysymyshän on lastensuojelulaitoksessa olevan nuoren liikkumisvapauden rajoittamisen pidentämisestä ja myöskin toimivallan lisäämisestä tähän liittyen. Edustaja Kilpi toi tuossa erittäin hyvät perustelut sille, että kun karkailuja tapahtuu, niin useimmiten seuraukset ovat aika katastrofaaliset ja harvemmin ne johtavat hyvään. Siitä syystä tällainen liikkumisvapauden rajoittaminen pidemmäksi ajaksi kuin nykyään on hyvin perusteltu.

Tärkeää vain tietenkin on se moniammatillinen yhteistyö, että kun liikkumisvapautta rajoitetaan, siinä sitten pystytään myöskin auttamaan ja on riittävästi resursseja siellä lastensuojelulaitoksessa keskustella ja tukea sitä nuorta taas palautumaan päiväjärjestykseen, niin sanotusti. Kyllä, se on juuri niin, että rakkautta ja rajoja nuori tarvitsee. On hyvin monia syitä, miksi nuori karkailee, ja ne sellaisetkin syyt pitäisi siellä lastensuojelulaitoksessa selvittää, kun sitä liikkumisvapautta rajoitetaan.

Kyllähän tämä maailma on mennyt pikkuisen siihen, että kaikki on niin kovan byrokratian takana, että jotkut auttamistoimet jäävät jopa tekemättä tai niihin ei yksinkertaisesti ole aikaa, kun ne vaativat niin valtavan paljon byrokratiaa. Ehkä nyt pitäisi enemmän luottaa näihin ammattilaisiin, jotka pohtivat, mikä on hyväksi nuorelle. Nuorikin monta kertaa ymmärtää sitten jälkikäteen, miksi tämä oli pakko tehdä näin. Ja kyllä tällaisissa yhteisöis-

sä kuitenkin pystytään toimimaan, ja se on myöskin tällaista oma-arviointia niistä toiminnoista.

Tästä lakiesityksestä kannattaa kyllä muistuttaa, että tämä olisi hyvä viedä eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Kopra.

18.18 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kilpi on tehnyt mainion lakialoitteen, ja tuen sitä täysimääräisesti. Esittelijän avauspuheenvuoro, siis edustaja Kilven avauspuheenvuoro, oli niin kattava ja moniulotteinen, että siihen on vaikea mitään asiaan liittyvää enää lisätä.

Kun lukee lehdistä uutisia rötöksistä, joissa on nuoria osallisina, niin otsikon takaa aika usein paljastuu se, että yhtenä osallisena on joku nuori, joka on lastensuojelun asiakas tai mahdollisesti karannut jostain tämänkaltaisesta hoitokodista tai hoitopaikasta tai laitoksesta. Tähän on syynä se, että tällä hetkellä lainsäädäntö on liian löperö, liian lepsu sen suhteen, kuinka näitä nuoria, jotka ovat avun tarpeessa, voi rajoittaa. On selvää, että näillä nuorilla, joilla on ongelmia, joiden johdosta he lastensuojelun asiakkaina ja hoitokotien asiakkaina ovat, on sellaisia ongelmia, että he tarvitsevat nimenomaan niitä rajoja ja myös sitä rakkautta.

Tässä kun tulkitsee ja katsoo tätä tämänhetkistä tilannetta, joka on siis mennyt viime vuosina todella nopeasti todella huonoon suuntaan, niin ihmettelen, että miksi alan ammattilaisia ei kuunnella enemmän. Sieltä kentältä lastensuojelun ammattilaisilta löytyisi hyvin ratkaisut, kuinka tätä asiaa pitää hoitaa. Mietin väistämättä, että onko tämäkin asia politisoitunut liikaa ja jonkunlainen perusoikeusfundamentalismi vallannut alaa siinä, että nuorten itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan enemmän kuin on terveydelle alkuunkaan hyväksi. Joka tapauksessa tämä lainsäädäntö on ajanut nyt Suomessa tämän asian sellaiseen tilanteeseen, että yhteiskunta laiminlyö sen kasvatusvelvollisuuden, jonka se ottaa näitä lapsia huostaan ottaessaan. Tilanne on ristiriitainen, se on pakko korjata. Jos kerran lapsia otetaan huostaan häiriökäyttäytymisen tai muun syyn perusteella, niin silloin heille pitää kyetä tarjoamaan sitä kasvatusta, johon kuuluu rakkauden lisäksi myöskin se rajojen asettaminen, ja se nyt puuttuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kilpi.

18.20 **Marko Kilpi kok:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Erittäin hyviä kommentteja ja puheita asian tiimoilta, ja asia on hyvin tärkeä. — Haluaisin vielä tuota rajoja ja rakkautta vähän konkretisoida, että millä tavalla esimerkiksi tuommoinen teini-ihminen hyvin paljon kapinoi ja protestoi vanhempiaan kohtaan, juuri esimerkiksi rajojen asettamisesta ja tällaisesta, ja läheisyydestäkin:

Olen ollut perustamassa semmoista yhdistystä kuin Who cares ry, jonka tiimoilta tehdään hyvin paljon ennalta estävää työtä varsinkin lasten ja nuorten kanssa. Meillä oli tämmöinen aika iso kiertue, johon otettiin mukaan Itä-Suomen yliopiston tutkijat, jotka sitten tekivät siinä omaa tutkimustaan siitä, mitä nuoret ovat vailla vanhemmiltaan. Kolme asiaa tuli sieltä sitten esille selkeästi, ja se oli niin kuin hämmentävän yhtenäinen tulos.

Ensinnäkin oli ruoka, lämmin ruoka: ei ole läheskään niin yksiselitteinen asia, että se joka perheessä toteutuu.

Toinen oli sitten rajat: He haluavat rajoja, vaikka niitä vastaan kapinoidaankin. Mutta rajat ovat juuri sen takia tärkeitä, että se tuo turvallisuuden tunnetta, että minusta välitetään ja ei ole millään tavalla sama, miten tulee ja menee. Siinäkin mielessä se on äärimmäisen tärkeää, ja he itsekin sitä haluavat.

Sitten viimeisenä oli se rakkaus: Että välitetään, kysytään, miten sinulla menee, otetaan läheisyyttä ja ollaan kiinnostuneita lasten ja nuorten elämästä. Tämä oli mielestäni semmoinen hyvin herättävä ja opettavainenkin tulos, että todellakin he itsekin ovat näitä vailla.

No, tässä ollaan hyvin usein kyllä huomattu se, mitä tänäkin päivänä ollaan jo todettu, että toimivaltuuksien kanssa meillä näissä asioissa on paljon ongelmia. Jotenkin tuntuu siltä, että lainsäädännössä me vähän väliä varjonyrkkeillään itsellemme mustia silmiä, vedämme asiat sotkuun ja tarpeettoman monimutkaisiksi ja luodaan tarpeetonta byrokratiaa, ja sitten se johtaa siihen, että kohta yhtäkkiä meillä ei olekaan toimivaltuuksia tehdä yhtään mitään — ja näin poliisina voin sanoa, että jos ei ole toimivaltuuksia, niin ei ole tehtävää. Aina näin virkamiehenä tai tällä tavalla toimijana, joka toimii virkavastuillaan, pitää olla se toimivaltuus. Muuten mennään heikoille jäille.

Kun me tehdään virheitä lainsäädännössä, pitää pystyä nostamaan käsi pystyyn ja pitää tehdä korjaavia liikkeitä, ja sen pitää tapahtua sitä nopeammin, mitä nuorempia ihmisiä se koskettaa. Tämä on juurikin sellainen tapaus, ja nyt on ihan oikeasti pikkuhiljaa kiire tehdä näitä korjauksia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Vielä edustaja Mäkelä.

18.23 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tuon vielä tämän kannatettavan aloitteen aihepiiriin muutaman ehkä hieman synkemmän näkökulman, joihin minulla ei sinänsä ole mitään viisastenkiviä, millä ne ratkaistaan, mutta haluan ainakin tuoda ongelman esille, niin että se on keskustelussa. Eli näihin vakavampiin alaikäisten lastensuojeluasioihin ja rikosasioihin liittyvät käsitykseni mukaan hyvin monesti huumausaineet. Tuolta meiltäkin päin, ihan maakunnasta, ei puhuta edes suurista kaupungeista, tulee hälyttäviä uutisia siitä, että huumausainerikollisuuden määrät ovat kasvaneet, aineita liikkuu pienissäkin kylissä ja perustetaan jo ihan nuorille, suomeksi sanottuna lapsille, huumausainevieroitusta, hoitoklinikoita sairaanhoitopiirien toimesta. Ei siis puhuta mistään 16-vuotiaista eikä edes välttämättä 14-vuotiaista lapsista vaan nuoremmista. Ja nyt jos puhutaan huumausaineista ja niiden hankinnasta, niin kyllähän siihen tietysti useinkin liittyy järjestäytynyt rikollisuus, ja sitä kautta voi tulla sellaista tilannetta, että nämä lapset ja nuoret ajautuvat järjestäytyneen rikollisuuden piiriin ainakin hyväksikäytettäväksi siellä rikosten tekijöinä, ja se on äärimmäisen epätoivottava ilmiö, valitettavasti käsittääkseni tosin maailmalla varsin yleinen ilmiö. Tähän täytyy mielestäni puuttua Suomessa riittävän ajoissa, että tällainen asia saadaan estettyä ja ehkäistyä, ettei se meillä käy yleistymään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja vielä aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kilpi.

18.25 **Marko Kilpi kok:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ihan muutamaan asiaan tästä vielä teen noston. Tuossa aikaisemmin edustaja Risikko otti esille poliisin roolin tällaisissa asioissa. Hyvin usein niissä tilanteissa puhutaan myöskin poliisin ennalta estävästä työstä. Tällä hetkellä siitä kokonaisesta työmäärästä, mikä poliisilla vuoden aikana on, 2 prosent-

tia käytetään ennalta estävään työhön. Se ei ole riittävästi. Jos me saataisiin nostettua tuo määrä 6 prosenttiin, me saataisiin sillä hyvinkin vaikuttavaa, toimivaa, ennalta estävää työtä, mitä nimenomaan voitaisiin tehdä lasten ja nuorten kanssa, jolloinka pystyttäisiin puuttumaan esimerkiksi kouluväkivaltatilanteisiin ja myöskin niihin tilanteisiin, mitä tuolla lasten ja nuorten elämänpiirissä tänä päivänä tapahtuu. Me ymmärrämme sen, että jos tämä korotus voitaisiin tehdä, niin se tuottaisi selkeitä säästöjä pitkällä aikavälillä ja lyhyellä aikavälillä.

Tuossa juuri äsken nostettiin esille lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuvat päihdeongelmat. Minusta aika kuvaavaa on se, että meillä tällä hetkellä ei ole vieläkään päihdeohjelmaa lapsille ja nuorille. Se kertoo jotakin siitä, millä tavalla me ollaan ajan tasalla siitä, millaisia ongelmia lapsilla ja nuorilla on ja mitä niille pitäisi tehdä. Väitetäänkö me muka, että lapsilla ja nuorilla ei ole päihdeongelmaa? Ei se vain niin ole. Eli kyllä paljon töitä riittää, mutta niitä pitää vain pystyä tekemään. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

14. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2020

Kertomus K 4/2021 vp
Valiokunnan mietintö UaVM 4/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 14.10.2021 pidettävään täysistuntoon.

15. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2020

Kertomus K 15/2021 vp
Valiokunnan mietintö UaVM 5/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 14.10.2021 pidettävään täysistuntoon.

16. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2020

Kertomus K 7/2021 vp
Valiokunnan mietintö UaVM 7/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 14.10.2021 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 14.10.2021 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen